OORODHA YA WAJUMBE WA BARAZA LA WAWAKILISHI ZANZIBAR

MHE. PANDU AMEIR KIFICHO - SPIKA

1.Mhe. Balozi Seif Ali Iddi	MBM/Makamo wa Pili wa Rais/Kuteuliwa na Rais
2.Mhe. Dr. Mwinyihaji Makame Mwadini	MBM/Waziri wa Nchi, Afisi ya Rais na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi/Jimbo la Dimani.
3.Mhe. Omar Yussuf Mzee	MBM/Waziri wa Nchi, Afisi ya Rais, Fedha, Uchumi na Mipango ya Maendeleo/ Kuteuliwa na Rais
4.Mhe. Haji Omar Kheri	MBM/Waziri wa Nchi, Afisi ya Rais, Utumishi wa Umma na Utawala Bora/Jimbo la Tumbatu
5.Mhe. Fatma Abdulhabib Fereji	MBM/Waziri wa Nchi, Afisi ya Makamo wa Kwanza wa Rais/Kuteuliwa
6.Mhe. Mohammed Aboud Mohammed	MBM/Waziri wa Nchi, Afisi ya Makamo wa Pili wa Rais/Kuteuliwa
7.Mhe. Abubakar Khamis Bakary	MBM/Waziri wa Katiba na Sheria/Jimbo la Mgogoni.
8.Mhe. Rashid Seif Suleiman	MBM/Waziri wa Miundombinu na Mawasiliano/Jimbo la Ziwani.
9.Mhe. Ali Juma Shamuhuna	MBM/Waziri wa Elimu na Mafunzo ya Amali/Jimbo la Donge
10.Mhe. Juma Duni Haji	MBM/Waziri wa Afya/Kuteuliwa
11.Mhe. Zainab Omar Mohammed	MBM/Waziri wa Ustawi wa Jamii na Maendeleo ya Vijana, Wanawake na Watoto/Kuteuliwa
12.Mhe. Said Ali Mbarouk	MBM/Waziri wa Habari, Utamaduni, Utalii na Michezo/Jimbo la Gando
13.Mhe. Ramadhan Abdalla Shaaban	MBM/Waziri wa Ardhi, Makaazi, Maji na Nishati/Kuteuliwa.

14.Mhe. Suleiman Othman Nyanga	MBM/Waziri wa Kilimo na Maliasili/Jimbo la Jang'ombe
15.Mhe. Nassor Ahmed Mazrui	MBM/Waziri wa Biashara, Viwanda na Masoko/Jimbo la Mtoni
16.Mhe. Abdillah Jihad Hassan	MBM/Waziri wa Mifugo na Uvuvi/Jimbo la Magogoni
17.Mhe. Haroun Ali Suleiman	MBM/Waziri wa Kazi, Uwezeshaji Wananchi Kiuchumi na Ushirika/Jimbo la Makunduchi
18. Mhe. Shawana Bukheti Hassan	MBM/Waziri Asiyekuwa na Wizara Maalum/ Jimbo la Dole
19. Mhe. Haji Faki Shaali	MBM/ Waziri Asiyekuwa na Wizara Maalum/Jimbo la Mkanyageni
20.Mhe. Machano Othman Said	MBM/Waziri Asiyekuwa na Wizara Maalum/Jimbo la Chumbuni.
21.Mhe. Othman Masoud Othman	Mwanasheria Mkuu
22.Mhe. Issa Haji Ussi	Naibu Waziri wa Miundombinu na Mawasiliano/Jimbo la Chwaka
23.Mhe. Zahra Ali Hamad	Naibu Waziri wa Elimu na Mafunzo ya Amali/Nafasi za Wanawake
24.Mhe. Dr. Sira Ubwa Mamboya	Naibu Waziri wa Afya/Kuteuliwa na Rais
25.Mhe. Bihindi Hamad Khamis	Naibu Waziri wa Habari,Utamaduni,Utalii na Michezo/ Nafasi za Wanawake
26.Mhe. Haji Mwadini Makame	Naibu Waziri wa Ardhi, Makaazi, Maji na Nishati/Jimbo la Nungwi
27.Mhe. Thuwaybah Edington Kissasi	Naibu Waziri wa Biashara, Viwanda na Masoko/Jimbo la Fuoni
28.Mhe. Mtumwa Kheir Mbarak	Naibu Waziri wa Kilimo na Maliasili/Nafasi za Wanawake
29. Mhe. Mohammed Said Mohammed	Naibu Waziri wa Mifugo na Uvuvi/ Jimbo la Mpendae

30.Mhe. Abdalla Juma Abdalla	Jimbo la Chonga
31.Mhe. Abdalla Moh’d Ali	Jimbo la Mkoani
32.Mhe. Abdi Mosi Kombo	Jimbo la Matemwe
33.Mhe. Ali Mzee Ali	Kuteuliwa na Rais
34.Mhe. Ali Abdalla Ali	Jimbo la Mfenesini
35.Mhe. Ali Salum Haji	Jimbo la Kwahani
36.Mhe. Amina Iddi Mabrouk	Nafasi za Wanawake
37. Mhe. Asaa Othman Hamad	Jimbo la Wete
38.Mhe. Asha Abdu Haji	Nafasi za Wanawake
39.Mhe. Asha Bakari Makame	Nafasi za Wanawake
40.Mhe. Ashura Sharif Ali	Nafasi za Wanawake
41.Mhe. Bikame Yussuf Hamad	Nafasi za Wanawake
42.Mhe. Farida Amour Mohammed	Nafasi za Wanawake
43.Mhe. Fatma Mbarouk Said	Jimbo la Amani
44.Mhe. Hamad Masoud Hamad	Jimbo la Ole
45.Mhe. Hamza Hassan Juma	Jimbo la Kwamtipura
46.Mhe. Hassan Hamad Omar	Jimbo la Kojani
47.Mhe. Hija Hassan Hija	Jimbo la Kiwani
48.Mhe. Hussein Ibrahim Makungu	Jimbo la Bububu
49.Mhe. Ismail Jussa Ladhu	Jimbo la Mji Mkongwe
50.Mhe. Jaku Hashim Ayoub	Jimbo la Muyuni
51.Mhe. Kazija Khamis Kona	Nafasi za Wanawake
52.Mhe. Mahmoud Muhammed Mussa	Jimbo la Kikwajuni

53.Mhe. Makame Mshimba Mbarouk	Jimbo la Kitope
54.Mhe. Mansoor Yussuf Himid	Jimbo la Kiembesamaki
55.Mhe. Marina Joel Thomas	Kateuliwa na Rais
56.Mhe. Mbarouk Wadi Mussa	Jimbo la Mkwajuni
57.Mhe. Mgeni Hassan Juma	Nafasi za Wanawake
58.Mhe. Mlinde Mbarouk Juma	Jimbo la Bumbwini
59.Mhe. Mohammed Haji Khalid	Jimbo la Mtambile
60.Mhe. Mohammed Mbwana Hamad	Jimbo la Chambani
61.Mhe. Mussa Ali Hassan	Jimbo la Koani
62.Mhe. Mohamedraza Hassanali Mohamedali	Jimbo la Uzini
63.Mhe. Mwanaidi Kassim Mussa	Nafasi za Wanawake
64.Mhe. Mwanajuma Faki Mdachi	Nafasi za Wanawake
65.Mhe. Nassor Salim Ali	Jimbo la Rahaleo
66.Mhe. Omar Ali Shehe	Jimbo la Chake-Chake
67.Mhe. Panya Ali Abdalla	Nafasi za Wanawake
68.Mhe. Raya Suleiman Hamad	Nafasi za Wanawake
69.Mhe. Rufai Said Rufai	Jimbo la Tumbe
70.Mhe. Saleh Nassor Juma	Jimbo la Wawi
71.Mhe. Salim Abdalla Hamad	Jimbo la Mtambwe
72.Mhe. Salma Mohammed Ali	Nafasi za Wanawake
73.Mhe. Salma Mussa Bilali	Nafasi za Wanawake
74.Mhe. Salmin Awadh Salmin	Jimbo la Magomeni
75.Mhe. Shadya Mohamed Suleiman	Nafasi za Wanawake

76.Mhe. Shamsi Vuai Nahodha	Jimbo la Mwanakwerekwe
77.Mhe. Subeit Khamis Faki	Jimbo la Micheweni
78.Mhe. Suleiman Hemed Khamis	Jimbo la Konde
79.Mhe. Ussi Jecha Simai	Jimbo la Chaani
80.Mhe. Viwe Khamis Abdalla	Nafasi za Wanawake
81.Mhe. Wanu Hafidh Ameir	Nafasi za Wanawake
Ndugu Yahya Khamis Hamad	**Katibu wa Baraza la Wawakilishi**

Kikao cha Tatu – Tarehe 18 Januari, 2013

Kikao kilianza saa 3.00 asubuhi)

DUA

Mhe. Naibu Spika, (Ali Abdalla Ali) alisoma Dua

MASWALI NA MAJI BU

Nam. 40

Kulipwa kwa Wazalendo Walioshiriki Kuokoa Watu

Mhe. Mbarouk Wadi Mussa (Kny. Mhe. Ussi Jecha Simai) - Aliuliza:-

Nchi yetu kwa kipindi cha karibuni ilikabiliwa na maafa yaliyopelekea kuzama kwa meli mbili za abiria ambazo zilipoteza uhai wa wananchi wetu wengi katika ajali hizo. Taasisi mbali mbali pamoja na watu binafsi walijitolea kwa hali na mali kuokoa maiti na majeruhi usiku na mchana, lakini la kusikitisha ni kwamba waliojitokeza kufanya kazi hiyo hawajalipwa chochote kama walivyoahidiwa na Serikali.

(a) Je, Mhe. Waziri huoni kwamba kwa kufanya hivyo, tunapoteza nguvu na ari za wananchi wetu wazalendo kufanya kazi hizo.

(b) Mhe. Waziri ni nini kauli ya Serikali kuhusu malipo ya wananchi hawa waliojitolea, na kufanya kazi kubwa ambayo kwa kweli inastahiki kupongezwa kwa nguvu zote.

Mhe. Waziri wa Nchi Ofisi ya Makamu wa Pili wa Rais - Alijibu:-

Mhe. Naibu Spika, kabla ya kumjibu Mhe. Mwakilishi suali lake Nam. 40 lenye kifungu (a) na (b) kwanza naomba kutoa maelezo mafupi kama ifuatavyo:-

Mhe. Spika, ni kweli kabisa kufuatia maafa ya kuzama kwa meli zote mbili, taasisi na watu mbali mbali walijitokeza kwa hali na mali kusaidia katika matukio haya. Hii ikiwa ni pamoja na huduma za uokozi wa watu walio hai na waliofariki, huduma za kwanza, huduma za kiutu, huduma za mazishi pamoja na kusafirisha maiti na kuwarudisha makwao wale wote waliohitaji huduma hiyo. Mhe. Naibu Spika, na hayo yote yalifanyika kwa kujitolea na imani ya wananchi juu ya wananchi wenzao. Serikali bado inaendelea kutoa shukrani za dhati na pongezi kwa wale wote walioonesha upendo na moyo wa kujitolea katika kipindi hicho kigumu, tunawashukuru sana kwa imani hiyo kubwa waliyoionesha kwa nchi na watu wake. Aidha tunawaombea wale wote waliotangulia mbele ya haki malazi mema peponi.

Mhe. Spika, baada ya maelezo hayo sasa napenda kumjibu Mhe. Mwakilishi suali lake Nam. 40 lenye kifungu (a) na (b) kama ifuatavyo:-

(a) Mhe. Spika, Serikali haitoi ahadi ya malipo kwa wananchi wanaojitolea kusaidia watu wanaokumbwa na maafa bali wanaojitolea hufanya hivyo kwa kuonesha moyo wa kizalendo na imani waliyonayo juu ya wanadamu wenzao. Hata hivyo serikali imesaidia kwa vikundi na wazamiaji binafsi ambao walishiriki katika kazi za uokozi ambao ushiriki wao ulikuwa zaidi ya siku moja ili kuunga mkono jitihada zao kubwa kwa nchi na watu wake. Lakini msaada huo hauhusu waajiriwa wa Serikali.

Vikundi vilivyopatiwa malipo ni pamoja na:-

- Kikundi cha watu wa Kojani watu tisa (9)
- Island Marine watu wanne (4)
- Easy Blue watu watatu (3)
- Red Cross watu watano (5)
- Wazamiaji binafsi watu watatu (3)
  Hawa wote ni wazamiaji na wamelipwa Tshs. 20,000/- kila mmoja kwa muda wa siku nne (4)
- Watoa huduma wa chama cha msalaba mwekundu wapatao 20, wamelipwa Shilingi 10,000/= kila mmoja kwa muda wa siku nne (4).

(b) Mhe. Naibu Spika, kama nilivyosema katika majibu ya kifungu (a) kwamba hayo yameshafanyika kwa imani na kujitolea kutokana na moyo wa kizalendo, hivyo naomba nitoe tena shukurani za dhati kwa wale wote waliojitokeza kusaidia wananchi wenzao wakati wa ajali zinapotokea, tukiamini kuwa wameonesha mfano wa kuigwa na moyo wa kujitolea na Serikali inatambua mchango huo mkubwa walioutoa na hati rasmi zimetayarishwa kwa ajili ya kuthamini msaada huo mkubwa. Aidha nitoe wito kwa wananchi wengine kuwa na moyo wa kujitolea na kutoa huduma kwa moyo mkunjufu wakati nchi yetu inapokumbwa na maafa. Naamini, Mhe. Naibu Spika katika matukio ya maafa si malipo ndiyo yatakayoengeza ari na nguvu bali ni utu, huruma na uzalendo kwa wananchi wenzetu.

Mhe. Jaku Hashim Ayoub: Ahsante sana Mhe. Naibu Spika, pamoja na majibu ya Mhe. Waziri kwa kuwa Zanzibar ni nchi ya visiwa serikali ina mpango gani wa kuanzisha kikosi cha uokozi pale inapotokea janga kama hili na Mwenyezi Mungu asije akajaalia likaja likatokea tena, badala ya watu wote wakifanya kazi hiyo ya uokozi.

Mhe. Waziri wa Nchi, Ofisi ya Makamu wa Pili wa Rais: Mhe. Naibu Spika, hivi sasa tunacho kikosi cha Zimamoto na Uokozi lakini vile vile tunayo KMKM pamoja na Polisi Marine hawa wote wana wajibu wa kufanya shughuli za uokozi pale ambapo ajali zinapotokea. Lakini ushauri mzuri wa kuimarisha kikosi chetu hiki ili kuwa na nguvu zaidi na uwezo wa vifaa pale inapotokea ajali za kuzama kwa meli ili kutoa huduma za uokozi kwa haraka na kwa umakini, kuhakikisha kwamba kazi hiyo inafanyika vizuri ili kuokoa maisha ya watu wengi. Kwa hivyo ushauri ni mzuri serikali inaufanyia kazi tuone tutafikia hatua gani.

Mhe. Ismail Jussa Ladhu: Ahsante Mhe. Naibu Spika, naomba nimuulize Mhe. Waziri swali la nyongeza. Mhe. Naibu Spika, pamoja na kwamba wananchi walijitolea na kama ambavyo wamepongezwa na Mhe. Waziri katika suala zima la uokozi katika ajali hizo lakini bado kimsingi tunakubaliana sote kwamba kazi ya uokozi ni kazi ambayo inahitaji ujuzi maalum na inahitaji watu wa fani hiyo. Na kimsingi Ofisi ya Makamu wa Pili wa Rais ndiyo iliyosimamia kukabiliana na maafa lakini uzoefu umeonesha katika ajali zote mbili hizi kubwa serikali imeshindwa kabisa kujipanga kiasi ambacho hata wananchi kama waliojitolea huduma za msingi walishindwa kupatiwa, bali hata hivyo vikosi alivyovitaja Mhe. Waziri katika majibu yake navyo vimeonekana vipo pale havina huduma. Hata mafuta ambayo yalitakiwa kutolewa na serikali kusaidia kuingia baharini na kufanya kazi ya uokozi serikali ilikuwa inapata wakati mgumu sana kuvihudumia kiasi ambacho ilikuwa inaweza kufikisha hata masaa sita wanapita wanashindwa kwenda baharini kwa sababu hakuna mafuta. Sasa nataka kuiuliza Ofisi ya Makamu wa Rais ile mikakati na sera walizotuletea hapa zimefikia wapi katika utekelezaji au ndio kama kawaida zinaishia kwenye makaratasi na zinazobakia katika makabati ya Ofisi.

Mhe. Waziri wa Nchi, Ofisi ya Makamu wa Pili wa Rais: Mhe. Naibu Spika, kwanza nikuhakikishie kwamba serikali yetu imejipanga katika kufanya kila hatua za kusaidia kuhakikisha kwamba inapotokea ajali tunafanya wajibu wetu ili kuona tunaokoa maisha ya vatu wetu.

Mhe. Naibu Spika, sio siri hali yetu ya kiuchumi bado sio nzuri, uwezo wetu mdogo kwa hivyo Mhe. Naibu Spika, hakuna vifaa vya kutosha katika kufanya shughuli hizi ili kuzifanya kwa vizuri zaidi. Nia na dhamira ni kuwa na vifaa vya kutosha, kuwa na vikosi vyenye ujuzi katika mambo haya ili linapotokea tatizo hili tuweze kulishughulikia ipasavyo.

Mhe. Naibu Spika, vikosi vyetu vinafanya jitihada kubwa ikiungwa mkono na serikali na kila kikosi kinatakiwa kijipange ili inapotokea dharura ifanye shughuli za dharura. Inapotokea dharura hutakiwi tena kwanza utafute Wizara ya Fedha sijui utafute wapi unatakiwa mwenyewe katika kikosi chako na katika Idara yako uwe tayari umejipanga kuhakikisha dharura unaikabili na wakati huo huo unawasiliana na serikali kuona sasa utaratibu gani utaendelea kusaidiana nao.

Kwa hivyo Mhe. Naibu Spika, tutaendelea kuchukua ushauri huo wa Waheshimiwa Wajumbe ili tuone namna gani tutakavyoweza kuhakikisha tunachukua jitihada za makusudi kuhakikisha tunasaidia sana pale inapotokea matatizo basi wananchi wetu waweze kusalimika au kuwaokoa kabla ya kupata athari kubwa zaidi. Hivi sasa Mhe. Naibu Spika, tunafanya *survey* ili kujua mahitaji halisi yanayotakiwa, kidogo ni kazi ngumu tulifanya mwanzo kwa kutumia wataalamu wetu wa ndani lakini inaonekana bado tunahitaji kufanya kwa vizuri zaidi ndio maana tumo katika kutafuta wafadhili wengine kutusaidia katika jambo hili, na UNDP wametukubalia kutusaidia fedha, kwa hivyo karibuni hivi tutapata mshauri mwelekezi atakayetusaidia kuhakikisha kwamba tunayajua mahitaji yetu na kujua hatua gani za kuchukua pale ambapo panapotokea ajali za namna hii.

Mhe. Makame Mshimba Mbarouk: Ahsante sana Mhe. Naibu Spika, na mimi kunipa nafasi kumuuliza Mhe. Waziri swali la nyongeza. Pamoja na majibu yake Mhe. Waziri, Mhe. Waziri kama utakumbuka hivi karibuni katika bajeti tumesema kuwa tuwe na mchango au tufanye jambo kwa makusudi kuna vifungu ambavyo tulivipunguza na tukapata fedha nyingi za kununua

meli. Je, Mhe. Waziri huoni iko haja kwa makusudi sasa hivi serikali au Wizara yako ikafanya misingi hiyo hiyo ya kuweza kupata fedha za kuweza kupata viokozi kwa sababu ni kitu muhimu sana.

Mhe. Waziri wa Nchi, Ofisi ya Makamu wa Pili wa Rais: Mhe. Naibu Spika, ushauri wa Mhe. Mshimba ni mzuri sana na ningependa ingefanyika hivyo lakini Mhe. Naibu Spika, hali yetu ndani ya Serikali ni ngumu uwezo uliopo ni mdogo katika kukata hizo fedha za meli basi tumepunguza mafungu sana. Na kama tutaendelea kukata mafungu mengine kwa sasa hata uendeshaji wa shughuli za serikali kwa kila siku utakuwa mgumu mno, lakini ushauri mzuri, maombi yetu haya tutajitahidi kila mara kuyapeleka Wizara ya Fedha ili wayaone umuhimu wake na hatua zichukuliwe tupate fedha za kutosha. Na Mhe. Waziri amesikia na anacheka inaonekana kwamba ameshalikubali ombi hili.

UTARATIBU

Mhe. Saleh Nassor Juma: Kanuni namba 144 Mhe. Naibu Spika, inayozungumzia habari ya mavazi, naomba kwa heshima yako Mhe. Naibu Spika, ninukuu kanuni hii.

"Bila ya kuathiri masharti yafuatayo ya kanuni hii kila mtu anayeingia katika ukumbi wa Baraza na mazingira yake atawajibika kuvaa nguo na mavazi safi na yenye kuhifadhi heshima yake, hadhi ya Baraza na utamaduni wa Wazanzibari".

Sasa mimi nataka niongelee kuhusiana na hadhi ya Baraza kwamba uvae mavazi yanayoweka hadhi katika Baraza. Mhe. Naibu Spika, hili ni Baraza la nchi wananchi wote wanategemea Baraza hili na bila kujali itikadi za kivyama wananchi wengi wanalitarajia hili. Lakini kwa kutumia hii hadhi ya Baraza naomba Mhe. Naibu Spika, kwamba nguo aliyovaa Mwakilishi wa Matemwe Mhe. Abdi Mossi ni rangi ya kijani na ni sare ya Chama cha Mapinduzi. Ninakhofia sana Mhe. Naibu Spika, kwamba ikiwa leo yeye kavaa kijani kesho mimi nitavaa nyeupe na nyekundu, kesho kutwa na yule atavaa kijani tena Baraza zima litakuwa na sare za vyama, jambo ambalo hatutawatendea haki Wazanzibari.

Katika hili Mhe. Naibu Spika, kwa heshima na taadhima ili kuliondosha Baraza hili katika sura za vyama, naomba sana kwa heshima na taadhima Mhe. Naibu Spika, kwa heshima kubwa tumuombe Mhe. Abdi Mossi abadilishe suti ya leo, ili kesho Mhe. Hija asije akavaa nyeupe na nyekundu.

Mhe. Naibu Spika: Taarifa imepokelewa.

Mhe. Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais, Fedha, Uchumi na Mipango ya Maendeleo: Mhe. Naibu Spika, nimemsikiliza sana Mhe. Mwakilishi nataka nimwambie tu kwamba sare ya Chama cha Mapinduzi ni kijani na nyeusi au manjano na nyeusi. Mwakilishi wa Matemwe amevaa suti ya rangi ya kijani, nadhani kwa kanuni zetu ile sio sare ya Chama cha Mapinduzi. Kama tutakuwa tunafuata maelezo yaliyotolewa na Mhe. Mwakilishi hatutovaa nguo humu ndani kwa sababu nyeupe ni sare ya chama, nyekundu ni sare ya chama, feruzi ni sare ya chama itakuwa sote humu ndani tunavaa sare za vyama. Ninakuomba sana Mhe. Naibu Spika, kwamba maelezo ya Mhe. Mwakilishi ambaye ni baba yangu naomba yawekwe kando na kama kanuni zetu zina

mapungufu turekebishe kanuni zetu. Sare ya Chama cha Mapinduzi ni kijani na nyeusi. Ninamuomba sana Mhe. Mwakilishi baba yangu amridhie Mheshimiwa wa Matemwe kuvaa suti yake na mimi nasema amependeza! (*Makofi).*

Mhe Naibu Spika: Waheshimiwa Wajumbe asome kanuni suala la mavazi 144 kifungu cha 3 Mjumbe mwanamme anaruhusiwa avae nini haikutaja rangi imetaja utaratibu tu kwamba nguo uliyovaa yote ilingane kama kijani juu na chini, nyeusi juu na chini. Kama koti, kofia, kanzu na makubadhi kwa hivyo haikutaja rangi naomba tuendelee.

UTARATIBU

Mhe. Salim Abadalla Hamad: Mhe. Naibu Spika, kwanza ninashukuru sana kwa jibu alilolitoa au maelezo ya ziada aliyoyatoa Mhe. Waziri wa Fedha kuwa rangi ya kijani si alama ya CCM hii ni mpya kwangu mimi. Na ikiwa hivyo ndivyo ninashukuru sana nimesoma na ninavyoelewa ni kuwa hata bendera ya CCM mji wake wote ni wa kijani zile nembo ziliomo nyengine zinaeleza mambo mengine.

Mhe. Naibu Spika: Mhe. Mjumbe kanuni imesema mtu avae nguo inayofanana kama kijani juu na chini kama nyeusi juu na chini sare ya chama ni rangi ya kijani na suruali nyeusi yeye hakuvaa hivyo naomba tuendelee.

Nam. 30

Maandamano ya Wanawake wa Kiislamu

Mhe. Hija Hassan Hija - Aliuliza:-

Hivi karibuni vyombo vya habari mbalimbali viliripoti kuwepo kwa Maandamano makubwa ya Wanawake wa Kiislamu Nchini Nigeria kwa lengo la kuishindikiza Serikali katika kuwapatia haki yao ya kupata Waume kama ilivyo katika Sheria za Kiislamu. Waislamu Wanawake wapatao milioni moja (1,000,000) walipanga kuandamana katika Mikoa yote inayosimamia Sheria za Kiislamu kwa lengo hilo, Serikali ikalazimika kukubali ombi lao na kuandaa utaratibu maalum kwa kuwajazisha fomu za maombi wanaume wote wanaohitaji kwa pamoja na kuwasaidia mambo ya msingi ikiwa ni pamoja na mahari, vyombo, pahala pa kuishi pamoja na mikataba maalum.

(a) Je, katika Sheria za Kiislamu utaratibu huo unakubalika.

(b) Kwa kuwa Nigeria imetamka wazi kuwa lengo la mpango huo unalenga kupunguza talaka, migogoro ya ndoa, watoto wa mitaani, umasikini na maradhi ya ukimwi, Je, SMZ haioni haja ya kuiga mpango huo.

(c) Kwa vile katika mpango huo ndoa hizo hufanywa kwa makundi na kwa siku ambayo iliamuliwa na Serikali, Je, ni nani anayekuwa Walii wa ndoa hizo – Mawalii katika familia zao au Serikali kwa ujumla wao.

Mhe. Waziri wa Katiba na Sheria Alijibu:-

Mhe. Naibu Spika, kwa ruhusa yako napenda kumjibu Mhe. Mwakilishi swali lake Nam. 30 lenye kifungu (a), (b) na (c) kama hivi ifuatavyo:-

(a) Utaratibu huu katika Uislam unakubalika. Ndoa ni mkataba na hayo yote yaliyofanyika ni mikataba. Katika nchi za Kiislamu au zenye Waislamu wengi, utaratibu huu ni wa kawaida. Kwa mfano, nchi kama Sudan wanao utaratibu huu na wao wanauiita (Zawaju Zaharaa). Waislamu wa rika zote huhamasishwa na huandika majina yao, na hupangiwa siku maalum ambayo hukusanyika mbele ya Mkuu wa Wilaya pamoja na Kadhi ambaye huwa ameshaandaliwa kwa shughuli ya kuozesha. Kikawaida Serikali huwa inawasaidia mahari, makaazi na kitu kidogo cha kuanzia maisha pindi ikiwa Serikali inaweza kukidhi haja hiyo kifedha na mambo mengine muhimu. Lakini ieleweke kuwa Serikali hailazimiki kufanya hivyo.

(b) Hayo yote waliyoyazungumza wananchi wa Nigeria ni kweli lakini hapa Zanzibar bado hatujafika utaratibu wa kupunguza maradhi hayo kwa njia kama hizo. Isipokuwa kwa upande wa Masheikh hushirikiana na Idara inayohusika pamoja na Wizara ya Afya kutoa elimu ya kupambana na janga la Ukimwi kwa njia ya mihadhara, mawaidha na vipeperushi pamoja na njia nyenginezo, ambazo kwa Zanzibar tunahisi ni nzuri zaidi.

(c) Kikawaida walii wa ndoa hizo huwa ni wazazi wenyewe na kwa yule asiyekuwa na wazazi basi huozeshwa na Makadhi. Hapa Zanzibar zilishawahi kufanyika ndoa kama hizo katika Viwanja vya Ijitimai ya kwanza iliyofanyika Magogoni 1994 na watu wengi walipata bahati ya kufunga ndoa kwa njia hiyo. Waliosimamia ndoa hizo ni wazazi wenyewe na Kamisheni ya Wakfu kwa wakati huo, kwa upande wa wale waliokuwa hawana Mawalii waliozeshwa na Kadhi.

Mhe. Hija Hassan Hija: Mhe. Naibu Spika, pamoja na majibu mazuri ya Mhe. Waziri naomba nimuulize kama ifuatavyo kifungu (a) na (b). Katika utaratibu wa kiislam sharti moja la ndoa ni kuwepo Ijabu na Qabuul. Sasa kwa utaratibu huu kwa serikali kuozesha ndoa pamoja naomba anielimishe nani atakuwa ijabu na nani atakuwa qabuul.

Mhe. Waziri wa Katiba na Sheria: Naomba arejee sijafahamu.

Mhe. Naibu Spika: Naomba urejee swali kwa utaratibu hakusikia Mhe. Waziri.

Mhe. Hija Hassan Hija: Mhe. Naibu Spika, katika utaratibu wa kiislam ili ndoa ikubalike lazima kuwepo na Ijabu na Qabuul kwa maana ya kwamba kuwe na idhini ya anayeolewa na idhini ya anayeoa. Sasa kwa utaratibu huu wa serikali wa kuozesha ndoa za pamoja nani anakuwa ijabu na nani anakuwa qabuul.

b) Hapa Zanzibar pamekuwa na wimbi kubwa la kughushi vyeti vya kuzaliwa; imeripotiwa kwamba kuna baadhi ya wakristo hughushi vyeti kwa ajili ya kupata waume, kama hilo ni kweli na kama likigundulika kwamba ni kweli, utaratibu huu wa ndoa Serikali itahakikisha vipi wanaoolewa ni waislam wa kweli.

Mhe. Waziri wa Katiba na Sheria: Mhe. Naibu Spika, ndoa kama nilivyosema ni mkataba na inategemea ni ndoa ya aina gani, ikiwa ni mwanamke ambaye ameshaolewa basi si lazima kupata idhini ya walii. Lakini ikiwa ni ndoa ambayo mwanamke ni chuo cha mwanzo wazee lazima watoe idhini. Sasa kwa maana hiyo hata hizo ndoa za Magogoni zilizofanywa, kwanza ilitakiwa idhini kwa upande wa kuukeni na kwa upande wa kuumeni. Na kwa wale ambao walikuwa hawana walii ni kama tulivyosema Kadhi ndiye anayehusika kutoa idhini.

Suala jengine ikiwa kuna vyeti ambavyo vimeghushiwa wakati sisi hatujajua bado kama cheti hiki kimeghushiwa, tutai-*consider* ndoa ile kama ni ya halali. Lakini pale ambapo utapatikana ushahidi kwamba cheti kile kimeghushiwa umri haujafika na pengine mambo mengine yanayohusika hayajapatikana bila shaka ni suala la kupelekwa mahkama ya Kadhi na mahkama ya Kadhi wao wanaweza kwa misingi ya dini ya kiislam wanaweza kuitengua ndoa ile au wanaweza kuihalalisha inategemea mazingira ya kesi yenyewe.

Mhe. Salmin Awadh Salmin: Ahsante Mhe. Spika, kwa kunipa nafasi hii nimuulize Mhe. Waziri swali moja la nyongeza. Mhe. Naibu Spika, Mhe. Waziri alipokuwa akijibu swali la msingi la Mhe. Hija, amesema kuwa kwa wanawake waliokuwa wameshaolewa kunakuja na idhini ya mwanamke mwenyewe lakini kwa wanawake waliokuwa hawajaolewa idhini ya kuolewa inatoka kwa walii wake. Ni kwa nini mahakimu wa Kadhi wanawaozesha wanawake waliokuwa hawajaolewa na ilhali wanao mawalii wao.

Mhe. Waziri wa Katiba na Sheria: Mhe. Naibu Spika, kama nilivyosema mwanzo kwamba idhini ya mwanamke aliyekuwa hajaolewa ni lazima itoke kwa wazee wake. Lakini kwa sheria ya kiislam Kadhi baada ya kupata maelezo ya upande wa mwanamke na ikiwa maelezo yale ameridhika nayo kwamba idhini ile pengine isingetoka na kuna mambo ambayo yanaashiria kama hakuolewa kunaweza kukawa na matatizo mengine basi Kadhi anayo idhini hiyo ya kuozesha. Lakini hiyo inategemea kila kesi kwa utaratibu wake, kila kesi lazima isikilizwe na Kadhi na akiikubali yeye hata kama anae mzee au walii wa kuozesha kwa kesi hii yeyé angeliweza kuozesha basi anaweza akafanya hivyo, lakini hiyo inategemea kesi kwa kesi.

Nam. 69

Uhaba wa Mafuta ya Gari la Kubebea Wagonjwa

Mhe. Saleh Nassor Juma - Aliuliza:-

Kwa kuwa Hospitali ya Vitongoji *Cottages* inalo gari la kubebea wagonjwa hususan wazazi kuwatoa maeneo ya vijijini hadi hospitali, sambamba na kuwasafirisha wagonjwa wa rufaa, aidha kuwapeleka Hospitali ya Chake-Chake au katika Hospitali ya Abdulla Mzee Mkoani.

Na kwa kuwa mara kadhaa gari hilo hushindwa kusafirisha wagonjwa hao kutokana na ukosefu wa mafuta.

(a) Je, Serikali inajua kuwa mafuta yanayotolewa katika Hospitali ya Vitongoji *Cottages* kwa ajili ya gari la kusafirishia wagonjwa hayatoshi.

(b) Ni kiasi gani cha mafuta ya *Diesel* hutolewa kwa kila mwezi kwa ajili ya gari hilo.

Mhe. Naibu Waziri wa Afya - Alijibu:-

Mhe. Naibu Spika, kwa idhini yako napenda kumjibu Mhe. Mwakilishi swali lake Nam. 69 lenye kifungu (a) na (b) kama hivi ifuatavyo:-

Bajeti za mafuta kwenye hospitali huwa zinapangwa kulingana na mahitaji ya matumizi ya hospitali husika. Kwani utaratibu wa gari zote za serikali kunatakiwa kuwa na *log book* inayoonesha ni mafuta kiasi gani yametiwa, lini na katika kilomita zipi. Imetoka wapi na imekwenda wapi kwa siku nzima na ilipolala ilitembea mpaka kilomita ngapi. Kwa hiyo, idadi ya mwezi mafuta yanaweza kukadiriwa kwa wastani wa kilomita zinazokwenda. Kama gari ni jipya basi lita moja ya mafuta ya *diesel* gari inakwenda kilomita 8 na kama imechakaa inashuka mpaka kilomita 5.

Baada ya kusema hayo sasa napenda kujibu swali

(a) *Ambulance* ya Vitongoji *Cottages* hospitali inapatiwa mafuta ya kutosha kwa mwezi na hasa ukizingatia iko umbali wa kilomita 5 kutoka hospitali ya Wilaya ya Chake Chake.

(b) Kwa sasa inapatiwa lita 300 za *diesel* kila mwezi mafuta ambayo yanatosha kabisa ukizingatia uchache wa wagonjwa wanaolazwa hospitali hiyo, umbali uliopo kwenda Chake Chake Hospitali na mara chache sana kwenda Abdalla Mzee Hospitali.

Mhe. Saleh Nassor Juma: Ahsante sana Mhe. Naibu Spika, pamoja na majibu mazuri sana ya Mhe. Naibu Waziri naomba kuuliza swali moja la nyongeza. Kwa kuwa amejibu kuwa mafuta yanayotolewa kwa ajili ya *ambulance* yanakidhi haja na kwa kuwa kuna ushahidi wa kutosha kwamba kuna baadhi ya siku wagonjwa wanashindwa kupelekwa katika Hospitali ya Chake Chake pale wanapopata rufaa.

(a) Je, Mhe. Naibu Waziri anaweza kukubaliana nami kwamba katika Hospitali ya Vitongoji hakuna usimamizi mzuri wa mafuta haya.

(b) Mhe. Naibu Waziri anaweza akakubaliana na mimi kwamba katika hospital ile pana matumizi mabaya ya fedha za walipa kodi.

Mhe. Naibu Waziri wa Afya: Mhe. Naibu Spika, ukitizama msingi wa swali lake la mwanzo anasema kwamba gari ya hospital ya itoe wagonjwa vijijini kuwapeleka Kituo cha Afya cha Vitongoji, ikisha iwatoe Vitongoji na kuwapeleka Chake Chake na hospitali nyengine. Kama mafuta yatatumika kukusanya wagonjwa mitaani bila ya wewe kuchangia pale mafuta hayatatosha, kama mafuta yatatumia kutoka hospitali tu kwenda hospital nyengine kwa wagonjwa walioko Vitongoji nina imani kwamba lita 300 zinatosha.

Mimi nakushangaa Mhe. Saleh Nassor wenzako wote wawakilishi wanajitahidi kuchangia majimbo yao, Mhe. Mbarouk Wadi Mussa mgonjwa yoyote anayekwenda pale anatoa mafuta ya kumtoa kumleta mjini, wewe unakuja hapa kulalamika kwa sababu ya kuwasaidia wagonjwa

wako kutoka kwenye vijiji kwenda hospitali, ingekuwa wanatoka hospitali kwenda hospitali; mafuta usiyatumie huko. Wenzio wamenunua magari, wanachangia mafuta, wewe unakuja kulalamikia hilo. Mimi nafikiri badala ya kulalamika utusaidie, sisi tutoe mafuta ya kutoa hospitali kupeleka hospital na wewe utoe huko vichochoroni kupeleka hospitali.

Mhe. Makame Mshimba Mbarouk: Ahsante sana Mhe. Naibu Spika, Mhe. Naibu Waziri alisema kuwa mafuta wanakuwa wanapewa kiukamilifu kabisa hao watu wa *ambulance* kwaajili ya kuchukulia wagonjwa, naomba unipe *data* kwa mwaka mzima *ambualnce* hilo wanatumia lita ngapi za mafuta? Lakini kama ukishindwa kunipa *data* huoni kwamba Baraza hili utakuwa unalidanganya.

Mhe. Naibu Waziri wa Afya: Mhe. Naibu Spika, nimehakikisha kwamba kweli wanapewa lita mia tatu kwa sababu Pemba utaratibu wao tofauti na Unguja, Pemba kule wanapima mafuta yao, wanapewa pesa zao, katika bajeti zao na kwa Hospitali ya Vitiongoji wanapewa lita 300 na kwa ushahidi huo ninao na ukitaka nenda kaangalie.

Unguja inategemea na hospitali ukinambia Mnazi Mmoja nitakwambia hilo halina mjadala yanapokuwepo yanatiwa hayapo basi, ukinambia Makunduchi kule kuna utaratibu mzuri HIPZ (NGO) wapo wanasaidia watu wanakwenda kuchukuliwa kwenye mitaa wanapelekwa hospitali, ukiniambia Kivunge nina uhakika Mhe. Mbarouk Wadi kazi anaifanya kwa hivyo mimi sina wasiwasi na hilo.

Mhe. Hija Hassan Hija: Mhe. Naibu Spika, kwanza nimpongeze Mhe. Naibu Waziri ambaye yuko chini ya kamati yake kwa kufuatilia vizuri. Lakini suala ninalotaka kumuuliza ni kwamba wizara yake itadhibiti vipi ubadhirifu wa mafuta. Kwa sababu hata DANIDA wafadhili wetu wakubwa wametishia kusitisha msaada wao kwa Kivunge, Makunduchi na Vitongoji kwa sababu kuna ubadhirifu wa DANIDA. Sasa vipi wizara yake itadhibiti ubadhirifu huo.

Mhe. Naibu Waziri wa Afya: Mhe. Naibu Spika, Mhe. Saleh Nassor yeyé ndiye aliyeanza kusema mafuta hayatoshi halafu tena akasema mafuta yana ubadhirifu yeyé yeyé huyo mmoja, kwanza hayatoshi baadae ubadhirifu, lakini mimi nasema gari za serikali zina taratibu zake tuna *log book* pale mtu anaandika anapokwenda anaporudi kapewa mafuta kiasi gani, kwa hivyo ni rahisi kuweza ku-*calculate* kama haya mafuta yametumika inavyotakiwa. Sasa tena kama dereva kaondoka katoka vitongoji akenda kwengine halafu akaandika tena hilo litakuwa si rahisi, lakini kwenye vitabu sisi ndimo tunamoangalia na wagonjwa tunajua katoka Vitongoji kaja Chake Chake na tukitizama mgonjwa kalazwa sasa tunataka ushahidi gani tena zaidi ya huu.

Nam. 113

Tathmini ya Vikundi vya Vijana kwa Shehia zote za Zanzibar

Mhe. Jaku Hashim Ayoub - Aliuliza:-

Wizara ya Ustawi wa Jamii na Maendeleo ya Vijana, Wanawake na Watoto iliahidi kufanya tathmini ya vikundi vya vijana kwa Shehia zote za Unguja na Pemba ili kufahamu mahitaji halisi

ya vikundi hivyo kwa lengo la kuwaunganisha na fursa mbali mbali zitakazojitokeza kama vile mafunzo, mikopo na upatikanaji wa masoko kwa bidhaa zao.

(a) Je, ahadi hiyo imeshatekelezwa na kama imeshatekelezwa ni vikundi vingapi mpaka sasa vimeshafanyiwa tathmini Unguja na Pemba.

(b) Je, ni vikundi vingapi vimeweza kuainisha mahitaji yao mbali mbali ambayo yanawiana na uwepo wa fursa zolizopo.

Mhe. Waziri wa Ustawi wa Jamii, Maendeleo ya Vijana, Wanawake na Watoto - Alijibu:-

Mhe. Naibu Spika, kwa ruhusa yako naomba kumjibu Mhe. Mwakilishi swali lake Nam. 113 lenye Kifungu (a) na (b) kama ifuatavyo:-

Mhe. Naibu Spika, Wizara ya Ustawi wa Jamii na Maendeleo ya Vijana, Wanawake na Watoto ni kweli iliahidi kufanya tathmini ya vikundi vya vijana kwa Shehia zote za Unguja na Pemba ili kufahamu mahitaji halisi ya vikundi hivyo kwa lengo la kuwaunganisha na fursa mbali mbali zitakazojitokeza kama vile mafunzo, mikopo na upatikanaji wa masoko kwa bidhaa zao.

(a) Mhe. Naibu Spika, zoezi la kuvifanyia tathmini vikundi vya vijana limefanyika kwa Mikoa mitatu ya Unguja na jumla ya vikundi 789 vimetambuliwa, kwa upande wa Pemba zoezi hili limefanyika kwa kuanzia na Wilaya ya Micheweni ambapo jumla ya vikundi sitini (60) vimetambuliwa na zoezi linaendelea.

(b) Mhe. Naibu Spika, vikundi vyote vimeweza kuainisha mahitaji yake mbali mbali ikiwa ni pamoja na mafunzo, mahitaji, ushauri, masoko, kupatiwa umiliki wa maeneo ya kufanyia shughuli zao pamoja na mikopo na nyenzo za kufanyia kazi. Hadi kufikia sasa jumla ya vikundi arubaini (40) vimeweza kuainisha mahitaji yao. Ahsante.

Mhe. Jaku Hashim Ayoub: Ahsante sana Mhe. Naibu Spika, pamoja na majibu mazuri sana aliyotoa Mhe. Waziri vado vikundi vingi vya ushirika vinakabiliwa na tatizo la masoko ya bidhaa wanazozalisha. Je, wizara yako inachukua hatua gani ya kuwatafutaia masoko ya uhakika kuweza kuuza bidhaa zao na ziwe na ubora.

Mhe. Waziri wa Ustawi wa Jamii, Maendeleo ya Vijana, Wanawake na Watoto: Mhe. Naibu Spika, ni kweli baadhi ya vikundi wanakabiliwa na tatizo la masoko, lakini tumewashauri, tumewaelekeza namna gani ya kufanya ili waweze kupeleka bidhaa zao kwenye masoko mbali mbali.

Nam. 5

Kupanda kwa Bei ya Umeme

Mhe. Suleiman Hemed Khamis – Aliuliza:-

Katika kipindi cha karibuni suala la bei ya umeme limelalamikiwa kuwa ni kubwa na lenye kukatisha tamaa kwa watu wenye kipato kidogo ambapo ukitoa shilingi 10,000 unapata *units 39* wakati kabla yake ulikua unapata *units 70.*

Je, Mhe. Waziri ni sababu zipi zilizofanya bei ya umeme, Zanzibar kupanda kwa ghafla badala ya kupanda kidogo kidogo kama tulivyozoea.

Mhe. Naibu Waziri wa Ardhi, Makaazi, Maji na Nishati – Alijibu:-

Ahsante Mhe. Naibu Spika, kwa ruhusa yako naomba kumjibu Mhe. Mwakilishi swali lake Nam. 5 kama hivi ifuatavyo:-

Mhe. Naibu Spika, kupanda kwa bei ya umeme inatokana na kupanda kwa gharama za kumfikishia huduma hiyo mtumiaji na moja ya gharama hizo ni bei ya umeme tunayonunulia kutoka TANESCO. Hata hivyo, bei hiyo ya umeme kutoka TANESCO imepanda mara tatu, mwaka 2008, 2010, 2011 na shirika langu halikuwa na jinsi kupandisha huduma hiyo ili liweze kujiendesha.

Mhe. Suleiman Hemed Khamis: Mhe. Naibu Spika, pamoja na majibu mazuri ya Mhe. Naibu Waziri lakini ningependa kumuuliza swali moja. Je, haoni kwamba kutokana na kupanda kwa bei ya umeme kuwa hali ya wananchi ni duni, masikini ambao wenye kipato cha chini wanahitaji kufikiriwa ili kupunguziwa bei hiyo.

Mhe. Naibu Waziri wa Ardhi, Makaazi, Maji na Nishati: Mhe. Naibu Spika, ieleweke kwamba umeme tunanunua kutoka TANESCO kama hivi nilivyoeleza, basi na sisi hatuna jinsi tupandishe ili tuweze kujiendesha. Nia ya serikali ni kuwasaidia wananchi wote lakini hatuna jinsi kupandisha pale ambapo na sisi tunapandishiwa huduma hiyo.

Mhe. Asha Bakari Makame: Kabla ya yote nimshukuru Mwenyezi Mungu ambaye ametuwezesha siku hii ya leo kuingia katika Baraza hili tukufu kwa salama na uzima. Naomba nimuulize Mhe. Waziri swali la nyongeza lenye vifungu a na b.

(a) Kwa kuwa unapokwenda kulipa umeme mwanzo wa mwenzi unaambiwa kwa kuwa ni mwanzo wa mwenzi unakatwa, ukinunua umeme wa shilingi elfu kumi unapata wa shilingi elfu tano. Je, ni sababu zipi ambazo zinapelekea kumkata mteja ambaye ananunua umeme kwa shilingi elfu kumi akalipwa kwa shilingi elfu tano.

(b) Huu ununuzi wa umeme kila kituo kina risiti za aina yake au unaponunua umeme wa shilingi elfu kumi au ishirini unapata *unit* zile zile. Naomba anijibu Mhe. Naibu Waziri.

Mhe. Naibu Waziri wa Ardhi, Makaazi, Maji na Nishati: Mhe. Naibu Spika, ni kweli baadhi ya wateja wanaponunua umeme kwa shilingi elfu kumi huwa wanakatwa kwa kiwango cha shilingi elfu tano lakini sababu maalum. Kama tunavyokumbuka kwamba wateja wengi walikuwa na mita hizi za kawaida lakini tunawabadilishia mita hizo kwa kuwawekea mita za TUKUZA na tunapowawekea mita za TUKUZA aidha tunaangalia deni ambalo linatokana na mita aliyokuwa akitumia. Kwa hivyo, tunapofunga mita ya TUKUZA tunamchaji deni la nyuma nusu kwa nusu na kumlipia deni la ile mita ambayo anaitumia katika gharama yake ya deni la mita ya nyuma ambayo alikuwa anaitumia.

Kuhusu risiti za kulipia Shirika la Umeme zote ziko aina moja, kama kumejitokeza labda kutokea aina nyengine basi ni kwa bahati mbaya, lakini risiti zote za Shirika la Umeme ziko katika hali moja.

Mhe. Ismail Jussa Ladhu: Mhe. Naibu Spika, pamoja na majibu yake kwa lugha yake kwamba risiti zote ni za aina moja, lakini kwa wanaokwenda wakinunua wanajua kwa uhalisia kabisa kwamba katika vituo tofauti huwa wanapata tofauti za umeme kwa kiwango kile kile cha fedha. Hili kwetu sisi tafsiri yake ni sawa sawa na kwamba Shirika la Umeme linawaibia wananchi wa Zanzibar. Sasa serikali itwambie hapa kwamba inachukua hatua gani kurekebisha suala hili ili dhuluma ile wanayofanyiwa wananchi iweze kukomeshwa.

Lakini pili Mhe. Naibu Spika, naomba vile vile anambie Mhe. Naibu Waziri kwamba katika huu utaratibu wa kubadilisha mita usiokwisha kila siku ambao sisi wengine huwa tunatafsiri kuwa ni mradi wa watu fulani. Karibuni kulibadilishwa mita zinazotumia kiwango cha fedha kuja kwenye mita zinazotumia *unit*, lakini cha ajabu wakati zinabadilishwa mita hizo zile fedha ambazo zilikuwemo katika mita za awali zilizokuwa zikitumia kiwango cha fedha zimeondoka na mita zake na watendaji wa shirika walikuwa wanawaahidi watumiaji kwamba baadae zitarudishwa lakini hadi sasa hazijarejeshwa. Hili Shirika la Umeme litasitisha wizi huu na kurejesha fedha za wananchi katika mita zao? Ahsante sana.

Mhe. Naibu Waziri wa Ardhi, Makaazi, Maji na Nishati: Mhe. Naibu Spika, kama nilivyoeleza kwamba risiti za Shirika la Umeme ziko katika hali moja, na Mheshimiwa kanieleza kwamba kuna baadhi ya vituo aidha zinajitokeza risiti tofauti na vile vile kuna mashaka ya malipo. Nimhakikishie Mhe. Mwakilishi kwamba kama limejitokeza hilo basi tutalifuatilia na ningeomba tushirikiane kulifuatilia hili ili kama Shirika letu lina makosa tuweze kuliweka sawa.

Mhe. Naibu Spika, suala la pili kuhusu ufungaji wa mita. Ni kweli kwamba huwa tunabadilisha mita pale inapokuwepo haja ya kufanya hivyo na haja moja ya kufanya hivyo ni kuwapunguzia usumbufu wananchi wa kila siku kukatiwa umeme ndani ya nyumba zao, isipokuwa tu kwamba unapokwenda kulipa umeme tayari ni kwamba unajiondoshea usumbufu kwa kununua umeme wenyewe bila ya kwenda kulipa fedha kwa kutumia mita ile ya kawaida na inayokwenda katika mwendo wa ringi. Sasa hilo ni jambo ambalo limesababisha kwamba sisi tuondokane na mita za ringi na tufunge mita za TUKUZA kwa ajili ya kuwapunguzia usumbufu wananchi au wateja wanaotumia huduma hii.

UTARATIBU

Mhe. Ismail Jussa Ladhu: Suala langu nambari (b) halikujibiwa nadhani hakunielewa, nilichokuwa nauliza sio kutoa mita za awali zilizokuwa zinazungusha ringi, nilichozungumza mimi ni katika hizi mita anazozizungumza yeyé mpya, tumetoka katika mita zinazotumia viwango vya fedha hizo za TUKUZA halafu zimekuja mita zinazotumia *unit.* Ninachouliza wakati wa kubadilishiwa mita hizo kwa wale ambao tayari washabadilishiwa kulikuwa na viwango vya fedha mbavyo wananchi walikuwa wameshalipia umeme wao, sasa zilipong'olewa mita za TUKUZA za mwanzo zilizokuwa zikitumia kiwango cha fedha badala ya kuonesha kiwango cha *unit* hizi zilizowekwa, zile fedha waliambiwa zitarejeshwa baadae watu wende wafuatilie, lakini kila wakifuatilia hakuna mtu ambaye amerejeshewa, ndio nikasema hii ni sawa sawa na kuwaibia wananchi wanyonge wa nchi hii. Sasa nataka waziri atwambie lini wizara itasimamia shirika ili liwarejeshee wananchi fedha zao hizi ambazo wameondoka nazo kwenye mita zao.

Mhe. Waziri wa Ardhi, Makaazi, Maji na Nishati: Mhe. Naibu Spika, pale shirikani tumeweka fomu maalum ya madai, kwa hivyo kwa mtu yeyote ambaye ana madai yake na anaona hayajatekelezwa ni vizuri akachukue fomu ile ajaze bila shaka fedha hizo zitarejeshwa bila ya tatizo lolote.

Nam. 29

Uuzwaji wa Shamba eneo la Kwaumbaju

Mhe. Hija Hassan Hija - Aliuliza:-

Mara tu baada ya Mapinduzi Matukufu ya Januari 12, 1964 Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar ilikuwa na shamba lake lililokuwa chini ya Wizara ya Kilimo na kupewa wafanyakazi wa wizara hiyo ili kuliendeleza. Shamba hilo lililokuwa eneo la Kwaumbaju Mchakwe – Mwambe lilimilikiwa na wafanyakazi walioitwa (*Diebeck*) kwa jina maarufu na kuwakusanya wananchi wa maeneo ya Mwambe, Kiwani, Kengeja na kadhalika ili kuweza kulishughulikia kwa kupanda miti ya kudumu ikiwemo minazi ya asili. Kwa bahati mbaya zipo taarifa kuwa katika miaka ya tisiini na mwanzoni mwa miaka ya 2000 shamba hilo alimilikishwa mtu binafsi pasi na wananchi waliohusika kuliendeleza kuarifiwa rasmi.

(a) Je, serikali kupitia Wizara ya Kilimo inaweza kutupa ukweli kuhusu shamba hilo.

(b) Je, shamba hilo lina ukubwa gani, lilikuwa na minazi mingapi na liliuzwa kwa kiasi gani.

(c) Ni utaratibu upi uliotumika kulitoa shamba hilo katika mikono ya serikali kuliweka katika umiliki wa mtu binafsi.

Mhe. Naibu Waziri wa Kilimo na Maliasili - Alijibu:-

Mhe. Naibu Spika, kwa ruhusa yako napenda kumjibu Mhe. Mwakilishi swali lake lenye vipengele (a), (b) na (c) kama ifuatavyo:-

Mhe. Naibu Spika, Shamba liliopo Kwaumbaju Shehia ya Mwambe Wilaya ya Mkoani Pemba halijawahi kumilikiwa na Wizara yangu, bali katika kipindi cha miaka ya 1970 wizara hii kupitia kwa aliyekuwa Mkuu wa Mkoa (marehemu Rashid Abdulla) liliwahi kuazimwa shamba hilo kutoka kwa wamiliki wake (Bwana Juma Mzee, marehemu), (Bwana Muhijazi Mzee, marehemu) na (Bwana Juma Zaharani, marehemu) wa Kengeja kwa shughuli za kilimo ikiwemo kilimo cha ushirika kwa wananchi wa Mwambe na maeneo jirani na shughuli za utafiti wa minazi). Hata hivyo, shughuli hizo katika shamba hilo baadae hazikuweza kuendelea zaidi na hivyo kwa kipindi kirefu shamba hilo lilikuwa halitumiki.

Mhe. Naibu Spika, mwaka 1992 Bwana Saleh Mohammed Bajuni (mtoto wa miongoni mwa warithi wa wamiliki wa shamba hilo) kwa niaba ya warithi wenzake aliandika barua ya kuomba kurejeshewa shamba lao hilo kwa lengo la kuendeleza kilimo, shughuli ambazo hadi sasa zinaendelea.

Kwa wakati huo mwaka 1993 lilikuwa na eka 20 na ndani yake imo minazi 380. Kufuatia maombi hayo wizara iliamua kukubali ombi la wahusika. Hivyo, mnamo mwaka 1993 ililikabidhi rasmi shamba hilo kwa Bwana Saleh Mohammed Bajuni barua zenye kumbukumbu nambari WKM/32/92/93 ya tarehe 6/5/1993 (kutoka kwa Mhe. Waziri wa Kilimo, Mifugo na Maliasili kwa wakati huo) na ile WKM/P/29/5/13/518 ya tarehe 8/11/1993) (kutoka kwa Ofisa Mdhamini, Wizara ya Kilimo, Mifugo na Maliasili kwa wakati huo) zinathibitisha kukabidhiwa shamba hilo.

Mhe. Hija Hassan Hija: Mhe. Naibu Spika, pamoja na majibu mazuri sana ya Mhe. Naibu Waziri yaliyojaa mikwaju mingi naomba kuuliza swali la nyongeza lenye vifungu a na b.

(a) Mhe. Naibu Spika, kwa kuwa shamba hili tunavyoamini wananchi wa Jimbo la Kiwani lilikuwa ni mali ya serikali ambalo limefanyiwa kazi tangu baada ya Mapinduzi, na kwa kuwa leo Mhe. Naibu Waziri anasema kuwa shamba hili lilikuwa si la serikali. je, anaweza kutuonesha kumbukumbu amabazo zinathibitisha kuwa shamba lile halikuwa la serikali na lilikuwa la hiyo familia aliyoitaja.

(b) Kama shamba hili lilikuwa si la serikali kwa nini serikali ikawachukua wananchi wa Kengeja, Mwambe, Kiwani na vitongoji vyake kuwatumikisha katika shamba la watu binafsi na hakuna fidia yoyote. Je, kuna fidia watayopewa wananchi wa Jimbo langu la Kengeja.

Mhe. Naibu Waziri wa Kilimo na Maliasili: Mhe. Naibu Spika, kwa mujibu wa maelezo kwamba shamba liliazimwa. Sasa wakati shamba liliazimwa na kuazima ni kitu ambacho unaweza kuazima halafu ukakirejesha. Liliazimwa shamba lakini liliwekwa kwa mujibu wa kuwasaidia wananchi katika kilimo cha ushirika, mimi nadhani baadae shamba walipoamua wenyewe hawa walioazimwa na kwa mujibu wa *document* kuwa zipo za kurejeshewa lile shamba moja ni kurejeshewa kwa huyu Bwana Saleh Mohammed Bajuni, ni *document* ambayo WKM/32/92/93 ya tarehe 8 kwa hivyo moja kwa moja inaonesha kuwa hili shamba liliazimwa na kurejeshwa. Sasa kama kuna uhakika kwamba shamba hili lilikuwa la serikali hilo wizara yangu haijui.

Mhe. Hija Hassan Hija: Mhe. Naibu Spika, dokezo ambalo Mhe. Naibu Waziri anatoa ni la mwaka 1993, shamba hili limechukuliwa tangu baada ya Mapinduzi na mzee wetu, Mzee Karume kwa ajili ya kufanya kilimo cha minazi na mambo mengine na waliotumika katika shughuli hizo ambao ni wazee sana bado wako hai. Wanaridhika vipi na dokezo la mwaka 1993 wasiwafuatilie wale watu waliokuwepo na Mzee Karume kwa ajili ya kazi hiyo na ndio maana nikasema jee zipo *document* za halali za tangu mwanzo za Mzee Karume walizoazima au munaridhika na hizo za 1993 ambapo mimi nimeshazaliwa.

Mhe. Waziri wa Ardhi, Makaazi, Maji, na Nishati: Mhe. Naibu Spika, kwa idhini yako naomba kumjibu Mhe. Mwakilishi swali lake la nyongeza kama hivi ifuatavyo.

Tarehe aliyoitaja yeye ni tarehe ya kurejeshwa kwa shamba, lakini tarehe iliyoanza kuandikwa katika jibu la msingi ni kwamba shamba liliazimwa mwaka 1970 na sio mwaka 1993 kama alivyouliza Mhe. Mwakilishi.

Kwa sababu jibu limetaja wenyewe shamba hilo kwa majina na ni wenyeji wa hapo Kengeja, kwa hivyo Mhe. Naibu Spika, inathibitisha kwamba lile shamba hawa waliotajwa ndio waliokuwa wenyewe na bila shaka itakuwa zipo *document* mahala zinazoonesha kuwa hilo shamba ni hao wenyewe na hao wakakubali kuliazima likatumiwa kwa ajili ya ushirika, nahisi jibu lilikuwa sahihi.

Sasa kama kuna suala la kufanya utafiti zaidi ni vizuri Mhe. Mwakilishi akashirikiana na Wizara ya Kilimo akapatiwa hizo *documents* za kuthibitisha kwamba hilo shamba halikuwa la serikali, lilikuwa ni la watu na majina yametajwa katika lile jibu la msingi. Ahsante sana Mhe. Naibu Spika.

Mhe. Salmin Awadh Salmin: Ahsante sana Mhe. Naibu Spika, kunipa nafasi hii nimuulize Mhe. Naibu Waziri swali moja la nyongeza kama ifuatavyo.

Mhe. Naibu Spika, Mhe. Waziri alipokuwa akijibu swali la msingi amesema kwamba shamba hili lililoulizwa hapa liliazimwa na kwa wakati huo aliyekuwa Mkuu wa Mkoa kwa ajili ya kilimo, na kwa kuwa Mhe. Waziri ametaja kwamba ndani ya shamba hilo kuna minazi isiyopungua mia tatu.

Kwa kuwa waliokuwa wakiliendeleza shamba hilo sio wenye shamba na kwa kuwa hao wanaoambiwa wenye shamba wamesharejeshewa hilo shamba, sasa ninataka kufahamu Mhe. Naibu Spika, shamba hili lilipoazimwa tayari lilikuwa na hii minazi au minazi hii imepandwa wakati wa uendelezaji na kama imepandwa wakati wa uendelezaji itakuwaje shamba hili warejeshewe wale ambao waliokuwa sio waliopanda minazi ile.

Mhe. Naibu Waziri wa Kilimo na Maliasili: Ahsante sana Mhe. Naibu, ninapenda kumjibu Mhe. Mwakilishi swali lake la nyongeza kama ifuatavyo.

Mhe. Naibu Spika, shamba liliporejeshwa lilikuwa na minazi mia tatu na thamanini. Wakati huo lilipoazimwa Mhe. Mwakilishi swali hili nitakuletea kwa maandishi kama wakati lilipoazimwa kama lilikuwa na minazi au lilikuwa halina minazi.

Kwa hivyo suala ninalolifahamu kuwa lililoporejeshwa shamba hili lina minazi mia tatu thamanini. Hivyo swali lako nitakuletea kwa maandishi.

Nam. 4

Tatizo la Kutoweka Mikarafuu

Mhe. Suleiman Hemed Khamis – Aliuliza:-

Zao la karafuu Zanzibar ni sehemu ya kitega uchumi cha Zanzibar, zao hili linategemewa sana katika maisha ya mwananchi na bei ya karafuu ilipoongezwa kwa kiwango kizuri wananchi waliongeza mavuno yakawa makubwa kuliko yale ya miaka ya awali. Lakini matatizo makubwa ya mashamba yao ya mikarafuu ni kutoweka kwa mikarafuu yenyewe siku hadi siku.

(a) Je, Mhe. Waziri jitihada gani zimefanywa kuhakikisha kwamba kila wilaya pana idadi kubwa ya miche iliyo tayari kwa ajili ya kipindi cha msimu wa mvua.
(b) Je, serikali imejipanga kiasi gani kuwasaidia wakulima wa mikarafuu, mikopo ili waendeleze mashamba yao.

Mhe. Naibu Waziri wa Biashara, Viwanda na Masoko – Alijibu

Ahsante sana Mhe. Naibu Spika, kwa ruhusa yako naomba kumjibu Mhe. Mwakilishi swali lake nambari 4 lenye vifungu (a) na (b) kama ifuatavyo.

a) Mhe. Naibu Spika, serikali inayo mkakati maalum wa kupanda miche ya mikarafuu kupitia Wizara ya Kilimo na Maliasili serikali imepanga kila mwaka kutoa miche laki tano na kuigawa kwa wakulima bure.

Utaratibu unaotumika kwa kuigawa miche hiyo Mhe. Naibu Spika ni kupitia wilayani na inategemea na mahitaji ya kila wilaya. Hivyo serikali inawaomba wananchi wawasiliane na Wizara hii ya Kilimo na Maliasili kwa ajili ya kupatiwa miche ya mikarafuu.

b) Mhe. Naibu Spika, kwa upande wa mikopo kwa wakulima ili waweze kuendeleza mashamba yao ya mikarafuu, serikali haijatenga fedha maalum kwa ajili hiyo, lakini kwa ajili ya kuendeleza mashamba, kwa kuwa ni suala la uwekezaji utekelezaji wake utafanyika baada ya kupitishwa sheria ya maendeleo ya karafuu ambayo ina lengo la kuanzishwa mfuko wa maendeleo ya karafuu.

Sheria hiyo inatarajiwa kuwasilishwa kwenye Baraza lako tukufu Mhe. Naibu Spika, hivi karibuni. Hata hivyo, kwa sasa ZSTC hutenga fedha kidogo kwa ajili ya mikopo ya muda mfupi kwa wakulima wakati wa uvunaji wa karafuu ambapo fedha hizo huwasaidia wakulima kuanzisha kambi na kununua vifaa vya kuvunia karafuu kama majamvi, pishi, karabai na vyenginevyo.

Kwa mfano Mhe. Naibu Spika, katika msimu wa karafuu wa mwaka 2011/2012, ZSTC ilitenga kiasi cha shilingi milioni mia mbili ili kuwakopesha wakulima kwa ajili ya uchumaji wa karafuu.

Mhe. Suleiman Hemed Khamis: Ahsante sana Mhe. Naibu Spika, naomba nimuulize Mhe. Naibu Waziri swali dogo la nyongeza.

Kwa kuwa ameeleza katika maelezo yake kulikuwa na mgao wa miche ya mikarafuu katika kila wilaya, ningelipenda kujua kutoka kwa Mhe. Naibu Waziri kwa Wilaya ya Micheweni kiasi gani cha mgao wa miche yake, kwa sababu katika wilaya ambayo mikarafuu mingi imekufa ni katika sehemu ya Wilaya ya Micheweni.

Sasa nataka kujua ni kiasi gani ya mgao wa miche mipya ambayo imepelekwa katika wilaya hiyo kwa mwaka huu.

Mhe. Naibu Waziri wa Biashara, Viwanda na Masoko: Mhe. Naibu Spika, naomba kumjibu Mhe. Mwakilishi swali lake la nyongeza kama ifuatavyo.

Mhe. Naibu Spika, nimesema katika jibu la swali la awali kwamba suala la kuotesha miche na kuigawa kwa wakulima lipo chini ya Wizara ya Kilimo na Maliasili, na kwa hivyo ningemuomba Mhe. Mwakilishi awasiliane na wizara hii inayohusika na suala hilo ili kujua basi katika Wilaya ya Micheweni ni miche mingapi imepelekwa ya mikarafuu.

Mhe. Mwanajuma Faki Mdachi: Ahsante sana Mhe. Naibu Spika, ninapenda kumuuliza Mhe. Naibu Waziri kwamba hii miche inayotolewa inasemekana kwamba baada ya miaka miwili miche hii huoteshwa na kuchuma karafuu zake ni mara moja tu huwa inakufa.

Lakini jee, Mhe. Naibu Spika, na wewe umesema kwamba miche hivi sasa imetolewa kwa kila wilaya, hebu nikuulize katika hii miche inayotolewa imefanyiwa tathmini gani inayoota na mingapi isiyoota. Ahsante sana Mhe. Naibu Spika.

Mhe. Naibu Waziri wa Biashara, Viwanda na Masoko: Mhe. Naibu Spika, kwa ruhusa yako naomba kumjibu Mhe. Mwakilishi swali lake la nyongeza kama hivi ifuatavyo.

Mhe. Naibu Spika, nimesema na ninasema tena kwamba suala la kuandaa miche ya mikarafuu ipo chini ya Wizara ya Kilimo na Maliasili. Sasa masuala ya utafiti bila shaka Mhe. Naibu Spika, itakuwa pia chini ya wizara hiyo hiyo ya Kilimo na Maliasili.

Kazi ya Wizara ya Biashara, Viwanda na Masoko inaanzia kwenye uchumaji wa karafuu, kuwasaidia wakulima kwenye kuchuma, kununua karafuu zao na wakati wa kuchuma kuwasaidia uchumaji usiokuwa na matatizo kwa kuwakopesha pesa kuwarahisishia kazi hiyo waweze kuzifikisha kwenye vituo vya kuuzia karafuu.

TAARIFA

Mhe. Ismail Jussa Ladhu: Mhe. Naibu Spika, Katiba ya Zanzibar 1984 ibara ya 43 (5) inasema na naomba ninukuu, “Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar chini ya mamlaka ya Raia ndio itayokuwa na uwezo wa kufanya maamuzi juu ya sera za serikali kwa ujumla na Mawaziri chini na uongozi wa Makamo wa Pili wa Rais watawajibika kwa pamoja katika Baraza la Wawakilishi kuhusu utekelezaji wa shughuli za Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar”.

Mhe. Naibu Spika, muongozo nnaouomba ni kwamba tumezoea katika mabunge takriban yote ya Jumuiya ya Madola na hata uzoefu wangu mfupi nilipokuwa katika Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, ni kwamba linapoulizwa swali la mwakilishi linaelekezwa kwa serikali.

Sasa anapojibu Waziri au Naibu Waziri wa wizara moja, ikiwa kuna maelezo ambayo yanayotakikana kutoka kwa wizara nyengine, hiyo ni mgawanyo wa majukumu ambayo serikali umeufanya.

Kwa hivyo ni utaratibu tumeuzoea katika mabunge yote ya Jumuiya ya Madola kwamba ikiwa Waziri au Naibu Waziri wa wizara fulani anaona shughuli ile haipo kwake bado inapaswa mwengine katika serikali, ikiwa Waziri au Naibu Waziri anyanyuke kutoa majibu ya swali ambalo limeulizwa na Mhe. Mwakilishi.

Lakini sasa imekuwa ni utaratibu wa kawaida tumeuzoea mara nyingi, tukiuliza swali anakwambia hilo halipo katika wizara yangu. Sasa ninasema nataka muongozo wako utwambie kwamba jee, hii tafsiri ya kujibu kwa moja hapa katika kujibu maswali ya Wawakilishi inatakiwa itafsiriwe vipi Mhe. Naibu Spika.

Naomba muongozo wako.

Mhe. Naibu Spika: Mimi nadhani serikali imesikia na majibu utayapata.

Nam. 2

Ujenzi wa Daraja la Mkia wa N’gombe

Mhe. Suleiman Hemed Khamis - Aliuliza:-

Wanakijiji wa Mkia wa Ng’ombe wana matumaini ya ujenzi wa Daraja kwa kutumia *Culvert* na kifusi kwenye kivuko cha mto wa maji ya chumvi kwa muda mrefu. Daraja hili lingewasaidia wanakijiji kwa ajili ya kuvushia bidhaa na vifaa mbali mbali lakini ujenzi huo hadi leo haujafanyika.

Je, ni lini daraja hili litajengwa ili kuwaondoshea usumbufu wananchi.

Mhe. Naibu Waziri wa Miundombinu na Mawasiliano - Alijibu:-

Mhe. Naibu Spika**,** kwa ruhusa yako na kwa niaba ya Mheshimiwa Waziri wa Miundombinu na Mawasiliano naomba kumjibu Mheshimiwa Mwakilishi swali lake namba 2 kama hivi ifuatavyo:-

Wizara ya Miundo Mbinu na Mawasiliano inatambua umuhimu wa daraja hilo ikiwa kama kiungo muhimu kwa shughuli za kijamii na kiuchumi kwa watu wa Mkia Ng'ombe.

Aidha kwa mnasaba huo, jitihada maalum zimechukuliwa ili kuondoa usumbufu wa matatizo yanayo sababishwa na kukosekana kwa huduma hiyo. Kwa hivi sasa tayari zabuni zimeshatangazwa na Mkandarasi mzalendo ameshapatikana ambapo Kampuni ya *Pemba Building Construction* ndio itakayojenga kwa gharama ya shilingi milioni hamsini na mbili na matarajio yetu katika kipndi cha miezi kumi na minane kazi hiyo itakuwa imeshakamilika.

Mhe. Suleiman Hemed Khamis: Ahsante sana Mhe. Naibu Spika, naomba nimuulize Mhe. Naibu Waziri swali moja tu la nyongeza.

Nimefurahi sana kwa majibu haya kwamba hili daraja tayari limeshakubalika kujengwa lakini napenda angalau unipe ni lini hasa daraja litaanza, kwa sababu hiki kipindi kizuri cha kiangazi mbele yake tunakabiliwa na msimu wa mvua kubwa sana.

Sasa angalau niweze kupata *at rough idea* ni lini hasa mutaanza hii shughuli kabla ya mvua.

Mhe. Naibu Waziri wa Miundombinu na Mawasiliano: Mhe. Naibu Spika, naomba kumjibu Mhe. Mwakilishi swali lake la nyongeza kama ifuatavyo.

Mhe. Naibu Spika, katika majibu mama tumeeleza kwamba mkandarasi ameshapatikana, gharama itakayotumika tumeshaieleza na hatua tuliopo hivi sasa tupo katika hatua za mwisho za kuingia mkataba na mkandarasi huyu ili aanze kazi.

Matarajio yetu kabla ya mwezi wa Machi kazi hii itakuwa imeshaanza katika utekekelezaji wake.

Nam. 7

Uchakavu wa Barabara Mkarafuu Mmoja – Kiuyu

Mhe. Salim Abdalla Hamad - Aliuliza**:-**

Barabara ya Mkarafuu Mmoja – Kiuyu ni barabara muhimu sana inayounganisha barabara mbili kuu za Mkoa wa Kaskazini zinazotumika kwa usafiri wa Chake – Wete.

(a) Serikali ina mpango gani wa kuwaondoshea wananchi usumbufu wa usafiri kwa kuwatengenezea barabara yao (*feeder road*) ya Mkarafuu mmoja – Kiuyu ambayo imeunganisha barabara mbili kuu za Mkoa wa Kaskazini Pemba zinazotumika kwa safari za Wete – Chake ili kuwaondoshea usumbufu wana vijiji na wananchi wanaotumia barabara hiyo uganishi.

(b) Kwa vile daraja liliyopo Shangafu lipo katika hali mbaya na ni eenye kuhatarisha maisha, Serikali ina mpango gani wa kuwajengea wananchi daraja jengine. Kwa kuwa liliopo lishatumika sana na kwa sasa halifai.

Mhe. Naibu Waziri wa Miundombinu na Mawasiliano - Alijibu**:-**

Mhe. Naibu Spika**,** kwa ruhusa yako na kwa niaba ya Mheshimiwa Waziri wa Miundombinu na Mawasiliano naomba kumjibu Mheshimiwa Mwakilishi suala lake namba 7 kama hivi ifuatavyo:-

Azma ya Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar ni kuwaondoshea wananchi wake matatizo yote yanayowakabili likiwemo suala la Miundombinu ya barabara. Hata hivyo, kikwazo kikubwa ni upatikanaji wa fedha kwa serikali.

Aidha kwa upande wa barabara hiyo ya Mkarafuu mmoja hadi Kiuyu pamoja na daraja la Shangafu kwa kuzingatia umuhimu wake kama kiungo cha barabara Kuu kwa wananchi wetu, tayari Wizara ya Miundombinu na Mawasiliano imeshaanza kuchukua hatua muhimu za kuliondoa tatizo hilo. Hivi sasa Zabuni zimeshatangazwa na utaratibu wa kumpata mkandarasi unaendelea kwa ajili ya ujenzi wa daraja liliopo Shangafu, matarajio yetu ni kuona tukimaliza kujenga daraja hilo harakati za kutandaza kifusi kwa maeneo mengine zitaendelea ili kurejesha huduma hiyo muhimu kwa wananchi wa maeneo husika.

Mhe. Salim Abdalla Hamad: Mhe. Naibu Spika, nashukuru na napongeza majibu mazuri ya Mhe. Naibu Waziri.

Lakini ningetaka kujua tu wizara imejipanga kutumia kiasi gani kwa kwa ujenzi wa lile daraja na kiasi kwa kifusi. Na kama Mhe. Naibu Waziri ana kumbukumbu kutoka pale Mkarafuu mmoja mpaka Kiuyu kiasi ni kilomita ngapi.

Mhe. Naibu Waziri wa Miundombinu na Mawasiliano: Mhe. Naibu Spika, naomba kumjibu Mhe. Mwakilishi swali lake la nyongeza kama ifuatavyo.

Mhe. Naibu Spika, barabara anayoiulizia ni barabara ambayo ni kiungo muhimu kwa barabara inayotoka Chake-Chake hadi Konde pamoja na ile barabara ya pili inayotoka Chake-Cheka hadi Wete.

Barabara hii ni kiungo kutoka barabara moja hadi nyengine yenye urefu wa kilomita sita nukta tano.

Matarajio yetu kwamba daraja tunalotaka kulijenga la Shangafu litakuwa na gharama ya shilingi milioni thalathini na saba. Azma ya serikali ni kwamba tukikamilisha daraja hili utaratibu wa upatikanaji na uwekaji wa kifusi bado gharama hazijafanywa, msingi wetu ni kulijenga daraja ambalo litakuwa na urefu na upana wa mita tano litakaloweza kunyanyua ili kukidhi matumizi ya upitaji wa maji wa chini usiweze kuathiri ujenzi huo tunaoutarajia.

HOJA ZA SERIKALI

Mswada wa Sheria ya Marekebisho ya Sheria ya Usafiri wa Baharini Nam. 5 ya 2005

(Majadiliano yanaendelea)

Mhe. Naibu Spika: Waheshimiwa Wajumbe tuna wachangiaji sita wamesalia katika mswada huu, kwa hivyo naomba muda tulionao tuutumie vizuri.
Kwa hivyo mchangiaji wa mwanzo ni Mhe. Mshimba Makame Mbarouk, wa pili Dr. Sira na wa tatu Mhe. Asha Bakari, halafu wataendelea na wengine.

Mhe. Makame Mshimba Mbarouk: Ahsante sana Mhe. Naibu Spika, na mimi kuweza kunipa nafasi hii chache na mimi nitazitumia kama ulivyoeleza na hasa ilivyokuwa mswada wenyewe ni mdogo na unataka fikra na mawazo mengi sana.

Mhe.Naibu Spika, nimefarijika sana sasa tunakwenda katika mamlaka. Nikiendelea kwenye historia kidogo huko nyuma tulipitisha mamlaka ya uwanja wa ndege na tunaona jinsi gani ambavyo utaratibu wake unavyoendeshwa.

Lakini Mhe. Naibu Spika, katika sheria zetu, lengo hasa na madhumuni ni kutafuta ufanisi wa hali ya juu wa kuweza kuendesha hizi mamlaka zetu. Mhe. Naibu Spika, kuna mambo ambayo mara nyingi sana tunasahau sana kuyatia kwenye sheria ambayo hayo mambo yanakuwa ni muhimu sana.

Nitatoa mfano Mhe. Naibu Spika, tukiangalia hasa mswada huu kuna mambo ambayo hatujaoneshwa humu jinsi gani ya uokozi na hilo halimo ambalo ni muhimu zaidi wala vikundi ambavyo vitaweza kutiwa kwa mujibu wa sheria ya uokozi ambapo kwa jina jengine, tunaita *diver* na vikundi hivyo vipo Mhe. Naibu Spika, lakini bado hatujavitendea haki kwa mujibu wa sheria.

Lakini tunatunga sheria ambayo tunayoiona sisi itakuwa ni sheria, kumbe ndani yake ukitizama mbele kutakuwa na athari yake. Mimi ningeomba sana jamani serikali tunapoamua kutunga sheria basi tuangalie uzuri na ubaya wake, isijekuwa leo sisi tumo kwenye vyombo hapa tukatunga sheria tu, baadae na sisi tutarudi nyuma sheria ile tunataka kuitekeleza itatushinda wakati sasa hivi upo nje.

Mhe. Naibu Spika, kuna mambo ambayo ni muhimu sana lakini sisi tumezingatia ukurasa huu wa 86 kuhusu umri tu wa vyombo lakini kuna mambo ambayo ni muhimu zaidi kuliko umri wa vyombo na hayo mambo hamna.

Kwa mfano Mhe. Naibu Spika, tukiangalia hasa wataalamu hatuna na hii ndio *source* lakini watu hawaioni ni sawa sawa kuwa unataka kujenga lazima uwe na ramani, ndipo unapoweza kuijenga nyumba, ukira na ramani halafu unakwenda na *foundation* mpaka unafika pahala nyumba kamili na watu wanaingia ndani.

Mhe. Naibu Spika, vitu vile vinatumiwa na *engineer* ambaye anakuwa ni *especial* amesomea masuala yale kwa kufanya *study* ya kuweza kujenga nyumba. Lakini sisi Mhe. Naibu Spika, sheria hatuoni na tumepiga kelele mara nyingi sana kuwa lazima wataalamu waajiriwe, lakini bado *still* humu hatujaona kitu kama hicho, tuna wataalamu wachache sana.

Mhe. Naibu Spika, kuna *survey* za aina nyingi ambazo hizo ndizo zinazofanya hata hizo meli iweze kupewa ruksa ya kufanya kazi yake kwa uangalifu. Leo utakuta mtaalamu mmoja tu na mtaalamu huyo tunampa pesa ndogo. Hebu tuangalie mtaalamu tunamlipa pesa kidogo lakini akiondoka hapa akenda Tanzania Bara analipwa pesa chungu nzima, ndio maana nikasema sheria tunazozitunga tuangalie faida na hasara zake. Tatizo lipo wapi. Tatizo hatulijui.

Mhe. Naibu Spika, tulipokwenda kule SUMATRA, mimi niliwauliza swali. Hebu naomba niambeni idadi kubwa ya watu wanaokufa kwenye nchi kavu na baharini ni wapi. Wakaniambia nchi kavu wanakufa watu wengi. Ukiangalia mabasi yapo mengi ambayo ni *old model*, yana muda mrefu.

Sasa hapa ndio kichwa kinaniuma Mhe. Naibu Spika, kwa sababu tunazungumzia umri au tunazungumzia kuwa gari hazifanyiwi *service* au meli hazifanyiwi *service*. Sasa survey Mhe. Naibu Spika, hapa Zanzibar kwa kweli inakuwa ni mtu mmoja anatakiwa aweze ku-*survey* meli chungu nzima zimefanyiwa *registered*, hebu tuone hapo watakuwa ni mmoja au wawili au mkurugenzi yule ambaye ni mmoja huyo huyo, *survey* awe ndiye huyo huyo.Mhe. Naibu Spika, nalo hili tuliangalie.

Lakini Mhe. Naibu Spika, ukenda kwenye sheria mama ningeomba tumrudishie mamlaka yule yule mkurugenzi, ndiye mwenye kujua hiki kifungu cha umri wa miaka kumi na tano kwa meli kiondoke, tumrudishie mamlaka huyu mkurugenzi kwa sababu mkurugenzii ndiye anayejua kutokana na wataalamu wake.

Nitasema kidogo Mhe. Naibu Spika, kuhusu *survey*. Kuna *survey* ya ku-*survey*, lakni kuna *survey* ya kuhakikisha hasa, kuna mambo ya *engineer* yakoje na mambo chungu nzima, vipi *balance* yake meli na kila kitu. Lakini kuna *survey* nyengine anatakiwa mtu lazima zile *plate* nazo zina-*link* kwenye bahari. Sasa inaangaliwa *marking* yake ikoje na kila kitu. Hizi ndizo *survey* zinazotakiwa lakini hatufanyi *survey* hizo kutokana na uchache wa vyombo na wataalamu.

Sasa mimi nafikiria Mhe. Naibu Spika, hapa tungekaa na tukazingatia kabisa suala hili, kuwa tusione umri wa kusema miaka kumi na tano tu. Mhe. Naibu Spika, tunasema kuna meli ambayo hii ni *Lake Tanganyika*, mimi ninakubaliana nayo kama ni *Lake Tanganyika* lakini nayo hii ina-*rotate*, inazunguka ndio maana yake *Lake Tanganyika* inakuwa inazunguruka.

Kuna mambo ya lake na mambo ya bahari ni kitu cha jiografia, lakini sasa jee hebu tuangalie ina miaka mingapi. Ina miaka mia na still inachukua watu na historia nzima katika nchi za Afrika ya Mashariki kuwa bado ina-*survive*. Sasa hebu tujiulize hapa kitu gani kinachotakiwa kuwa ni muhimu, pengine hii inafanyiwa *service* kwa wakati, kila leo inachunguliwa na kila kitu, wataalamu wanaiangalia na ndio maana inaruhusu ikafanya hivyo.

Mhe. Naibu Spika, ninafikiria tuzingatie masuala hayo. Lakini kwa kuendelea kifungu hiki hiki meli mpya itakuja leo. Lakini tukiangalia Mhe. Naibu Spika, kama *survey* hazikufanyika kwa kuwa meli mpya imekuja leo ina umri wa miaka kumi na tano, hatuoni kama ni vichekesho pengine kama maboya hamna na mambo mengine muhimu hamna mule ndani yake, tumefanya nini, ndio yale yale yanayoturudisha nyuma.

Mimi ninaona kutokana na hali ya nchi yetu Mhe. Naibu Spika, lakini isitoshe hii ni moja katika njia ambayo tuiangalie kwa makini pengine huko mbele tunaweza tukakosa mafao yetu. Sisi leo tumekuwa wakala wa meli na wakala wa meli tume-*register* meli za nchi za nje nyingi na wenzetu hivi sasa wanatia pesa nyingi sana.

Sasa mimi hapa nina wasi wasi isije kuwa kuna kitu hapa Mhe. Naibu Spika, na sisi kama tumeingizwa mtego na tumeingia kwenye mtego huo, hatimaye tukaja tukakosa soko. Kwa sababu meli ambazo zimefanyiwa *registration* na shirika letu hapa au wakala wetu ni meli ambazo zinawezekana zikawa na umri mkubwa. Lakini tukipitisha sheria hii tutakuja kukosa faida ile.

Mhe. Naibu Spika, itakuwa ina faida gani, hebu tuangalie mheshimiwa. Sasa mimi naomba sheria hii tuangalie. Mimi naomba miaka kumi na tano kuwa ni nafasi ndogo sana kuvipa vyombo vyetu hapa.

Mhe. Naibu Spika, tutakuja kuleta zogo kubwa sana la wafanyabiashara hapa. Angalieni nyuma tulipokuwa tunahangaika, tulikuwa na meli moja tu MV. Mapinduzi, halafu MV. Maendeleo na Maendeleo yenyewe ipo wapi. Ikawa msongamano hapa wa usafiri. Sasa leo Mhe. Naibu Spika, itakuwa ndio yale yale. Atakuwa tajiri mmoja anaweza kumiliki vyombo wengine tena *forever* wamekwenda na maji.

Mhe. Naibu Spika, tunaondoa lipi tunafanya lipi. Tiketi za ulanguzi zitakuja hapa hapa, ajali tunazozikiuka tutarudi pale pale. Mhe. Spika, mimi nasema kwamba tusifanye hasira tukaking’ang’ania hiki kifungu kuwa lazima miaka 15, hapana. Tuangalie kwa uangalifu zaidi.

Lakini kwa kuongeza na kuweza kumalizia, tuangalie zaidi katika umri ambao kwa mfano tunasema kuwa tunakwenda na wakati, tunakwenda katika umoja wa mataifa. Zanzibar hatujafikia *standard* hiyo, hilo tuseme ukweli. Kwa sababu kuna mambo mengi yanatakiwa umoja wa mataifa na hatuwezi kuyapata. Tusiweke hiyo ngao ya kusema kuwa tunakwenda na wakati mambo mengi sana. Hata huko nchi za nje. Mimi mwenyewe nina umri wa miaka 48 basi bado ina miaka 50 zaidi na vyombo vinakwenda.

Mhe. Naibu Spika, Uingereza wamesema kuwa wanasheria ya 15, Uingereza ndio Zanzibar. Hebu tuangalie kwa nini vile vyombo vya kule vinakuja kufanya usajili hapa Zanzibar, kuona kuwa hiyo hali inakidhi haja ya miaka 15, wanakuja kusajili huku kwetu. Lakini mimi nasema bado tufanye kitu hiki twende kwenye sheria mama ambayo inasema kuwa bado yule yule Mkurugenzi anastahiki kuweza kuwa yeye ndiye mwenye kujua ubora wa vyombo ili aweze kusajili kitu kama hivyo.

Lakini leo Mhe. Waziri wa Nchi Ofisi ya Makamu wa Pili wa Rais, alisema jambo ambalo mimi nilijaribu kumchokoza, ndio maana tunasema tunaandaa sheria lakini bado hatujawa tayari. Amesema kuwa bado serikali yetu changa ya kupata vitu vya kisasa vya vya uokozi. Sasa hili suala mimi ningeomba kwamba bado mimi sijakubaliana nalo kusema kwamba serikali yangu changa, haijawa *serious* tu, niseme ukweli Mhe. Naibu Spika, hili suala hatujawa *serious*. Tunaandaa sheria hii lakini uokozi hatuna, hatuna vifaa vya uokozi, lakini sisi tumeng'ang'ania tu miaka 15. Vile vyombo vilivyokuwa muhimu vya uokozi na vikundi vinavyojulikana kwa mujibu wa sheria vyenye wataalamu hatujaonesha kabisa humu Mhe. Naibu Spika. Hili ni suala ambalo linatia uchungu na linasikitisha sana. Mhe. Naibu Spika, mimi sikubali suala hili na wala sitounga mkono mswada huu kama hiki kifungu ambacho hakijarekebishwa ili kikaeleweka, angalau kwa sababu kuna hii Tume ambayo aliyoiasisi Mhe. Rais, tume ile ya meli ya mwanzo iliyozama Mv. Spice. Tume ile ilisema moja katika tatizo iliyogundua ilisema angalau meli isizidi umri wa miaka 21, iwe katika umri wa miaka 20. Sasa kwa nini tusitumie hivyo. Basi kama 20 hamtaki basi wekeni 19 mpaka 18, lakini 15 Mhe. Naibu Spika, hilo ni suala ambalo halitoeleweka.

Mhe. Naibu Spika, nikiendelea tena kwa kumalizia, nije katika masuala ya ma-*engineer*. Kuhusu mabaharia tulikubaliana Mhe. Naibu Spika, kuwa chuo kiwepo, lakini mpaka leo chuo hicho hakipo, tunasema tu tutaunda. Nakubaliana nalo kifungu kwa mabaharia wataliunda haki zao na kwa kupitia mamlaka haya, hilo mimi sikatai, nakubaliana nao sana. Lakini tulitoa ushauri na wao mamlaka haya iwe karibu na kile chombo cha mabaharia ili kuweza kusaidiana nao wale mabaharia ambao wana uwezo ili kuweza kuajiriwa katika meli husika. Kifungu hiki Mhe. Naibu Spika, mimi sina tatizo nacho.

Kwa hayo machache Mhe. Naibu Spika, naomba sana kwamba serikali yetu ilitambue suala hilo, na iseme ni kwa sababu gani, Waziri aje kunipa sababu *concrete* ya kung'ang'ania lazima kifungu hiki cha 15 kiwepo, mimi sijaona sababu kubwa. Hata kwenye sheria mama haioneshi, kwa sababu ingekuwa ipo sababu kubwa, basi kwenye sheria mama ingeonesha, lakini kwenye sheria mama haioneshi. Basi Waziri aje kunipa ili niweze kum-*support* anipe suala ambalo lililokuwa la msingi kabisa, ili mimi niridhike na niweze kukubaliana naye na kumuunga mkono kwa kifungu hicho cha 15. lakini vyengine vyovyote, mimi nina-*suggestion* kuwa 20 inatosha kusajiliwa vyombo vyetu hapa. Ahsante sana Mhe. Naibu Spika.

Mhe. Naibu Waziri wa Afya: Ahsante Mhe. Naibu Spika, nakushukuru kwa kunipa fursa hii na mimi niweze kuchangia kidogo kuhusu suala hili tunalolizungumza la sheria ambayo imeletwa hapa ili kuweza kuichangia.

Mhe. Naibu Spika, mimi kwanza napenda nimpongeze Waziri, Naibu waziri na wizara yao kwa ujumla, kwa kuweza kuleta sheria hii haraka iwezekanavyo, ili tuweze kuichangia, kuijadili na hatimaye kuipitisha na iweze kuwa sheria kwa maslahi ya wananchi wetu ambao wanapoteza roho zao.

Mhe. Naibu Spika, nimeamua kusimama hapa kwa sababu kama kuna watu wanaathirika na kuna watu ambao wanapata shida inapotokea ajali basi ni wafanyakazi wa wizara ya afya, tukisaidiwa na wenzetu wa vikosi. Hizo wizara mbili kukitokea majanga yoyote, basi tujue

kwamba sisi ndio tunaokuwa waathirika wakubwa, kwa sababu tunakuwa hatuna tena nafasi ya maisha ya kawaida, tunashughulikia matatizo yaliyojitokeza.

Mhe. Naibu Spika, mara ya kwanza ilipotokea ajali ya meli, zaidi ya robo tatu ya Baraza tulikuwa Arusha. Lilipotokea tatizo lile, saa 8:00 za usiku tulipopata taarifa sote tulimahanika, waliolia walilia, lakini sisi wengine tulilia mara mbili zaidi, tukifikiri kwamba watu wetu, lakini tukifikiri na kazi ambayo inatukabili. Tumerudi Unguja kama siku tano mfululizo hakuna aliyerudi nyumbani, wafanyakazi wa afya hao ambao ninawakusudia. Hakuna aliyerudi nyumbani usiku na mchana, hatujui tunachokila, tunashughulikia majeruhi na waliokufa. Wenzetu wa vikosi wanashughulikia kuchimba makaburi na kuzika. Sio kazi nyepesi.

Mhe. Naibu Spika, wenzetu mlikuja poleni poleni, mkaondoka mkenda zenu. Lakini sisi kwa kweli huwa tunapata mzigo. Haukwisha mwaka mmoja tulipata tatizo jengine. Mimi nilikuwa ofisini nilipopigiwa simu kuambiwa kuna meli imezama, sikuamini masikio yangu. Niliganda juu ya kiti kama gundi, nikaifikiri siku ile na nikaifikiri na kazi inayokuja. Nikampigia simu daktari mkuu kuhakikisha kama hilo lililosemwa ni kweli, maana sikutaka kuamini. Nikaambiwa kweli daktari taarifa imeshakuja na hapa tunajipanga. Nakupenda kwangu kuvaa michuchumio lakini nilitoka na viatu vya kutawazia nikaenda hospitali. Nilikuja kuvuliwa na wafanyakazi wangu wakanipa viatu vyengine, kwamba ni kitu kinachotisha.

Mhe. Naibu Spika, Barazani hapa yalipotokea hayo hakuna aliyebakia kimya hapa. Rudieni *hansard* zenu za nyuma muende mkazitizame. Nyie nyie mnaokataa leo, rudieni *hansard* zenu za nyuma mkaangalie mliyoyasema. Leo hii kwa maslahi na uhai wa watu tunakataa maelekezo tunayopewa na serikali kwa ajili ya kuhakikisha kwamba roho za watu zinalindwa. Hivi na waniambie Wawakilishi, ni nani hakuguswa na misiba ile, kama si ndugu yako, au ndugu yako, au jirani yako au mwanao na kama si nchi yako, tutizame basi kwa mtazamo huo kama hukufiwa na mtu. Sisi wengine tumefiwa na majirani, tumefiwa na ndugu na wamekufa wafanyakazi wa Wizara ya Afya ambao walikuwemo katika meli zile. Tunataka tuathirike kiasi gani watu wa Wizara ya Afya mpaka tusimame hapa kusema.

Lakini sio hilo tu, yakishatokea hayo na tukishafanya kazi hizo zote, tunasema kwamba tunatumikia wito. Hapa leo suala la mwanzo linadaiwa watu waliojitolea. Sisi Wizara ya Afya tulisema kwamba, waliuliza maswali, hao hao wenye vyombo, bado kesi hazijesha, lakini wanauliza maswali kuwa watu mtawalipa vipi. Tutawalipa vipi wakati na nyinyi ndio mnaosababisha hamtaki kukubali. Tusifanye hivyo, uhai wa binadamu ni mwanzo.

Mhe. Naibu Spika, asubuhi hapa tunaapa kwamba ooh! Tuepuke tamaa mbaya, tusifanye hayo. Kwenye kiapo ndio ilivyo hivyo, tuepuke ubinafsi. Lakini hatuangalii maisha ya binadamu, kama mngejua kifo cha majini ni kibaya na maiti wanapoletwa pale wanakuwa na hali mbaya basi tusingekaa tukatetea hiyo miaka 5, tungetetea uhai wa watu. Sisi ni Wawakilishi wa watu na tunatakiwa tutetee maisha ya watu, tusitetee maslahi yetu binafsi.

Mhe. Naibu Spika, kweli ajali haina kinga wanasema, lakini nyengine kinga zinazo. Chombo kikiwa kipya na ikiwa kutatokea mengine, hayo ni mengine. Lakini kikiwa kikuukuu tunategemea kwamba ajali itakuwa karibu zaidi. Watu wanazungumzia kuhusu MV. Ilemba, sidhani kama kuna aliyeipanda MV. Ilemba hao wanaozungumza hapa, mimi nasema kwa

sababu nimeipanda. Nilikuwa nafanya kazi katika Kitengo cha Ukoma na watu wa ukoma walemavu wanakaa kwenye visiwa, nimepanda meli hiyo. Sio kwamba ndio meli ya fahari watu wana raha sana, hawana jinsi tu kule na sisi ikiwa tutapitisha sheria hii watatushukuru maana na wao watapata meli nyengine mpya na yenye usalama. Kwa hivyo, hatuwezi kujilinganisha kwa jambo baya eti tunataka hapa kwetu tufaidike, hapana. Meli mimi nafikiri miaka 15, hata kama Tume ilipendekeza miaka 20 ni mapendekezo tu, serikali imeamua na sisi ndio waamuzi wa mwisho, miaka 15 mimi nafikiri ni ya maana zaidi kuliko hayo wanayoyataka wao.

Mhe. Naibu Spika, unajua kama wangekuwa wanafahamu msongo wa mawazo unaowapata wafanyakazi wa Wizara ya Afya yanapotokea yale. Kwa sababu wakati ule tunakuwa hatukujipanga, tuna dawa zetu tunazozitumia inabidi zote tuzitumie kwa ajili ya ajali, kitengo cha maafa kinakuwa hakina pesa, serikali inakusanyika na watu wanakusanya pesa hapa na pale ili waweze kutusaidia sisi waweze kuchimba makaburi na waweze kufanya hayo yote. Wakati huo huo mchango ndio ule wa serikali, wakati huo huo mwisho wa mwezi wanangojea pesa tulipwe, wakati huo huo wanakuja watu wanasema kwa nini hatuwapi dawa hospitali wakati serikali wamesema watatoa dawa bure. Hivi hayo yote yatatokea wapi kama ajali zitaendelea kutokea na kutokea.

Mhe. Naibu Spika, mimi sijakiona bado kinacholindwa kwa ajili ya maisha ya watu, yote zungumzeni, lakini tunapozungumza maisha ya watu ni kitu chengine, kwa sababu mimi ni mfanyakazi na ninayehusika na maisha ya watu. Sasa kama nyinyi mnaona raha kwa sababu ya mapesa au kwa sababu ya nini, hayo mengine mimi sidhani kama yana maslahi na maisha ya watu, na hao watu tulionao ndio hao hao Wawakilishi wenu wanaokaa wakakupigieni kura. Yalindeni maisha yao kwa kupitisha mswada huu, sio kubadilisha maneno hapa.

Mhe. Naibu Spika, mimi nafikiri badala ya kukaa tukalinda hayo, tuone jinsi gani tutakavyojipanga tuweze kuupitisha mswada, tukishaupitisha mswada tuangalie hayo ya vyombo vya uokozi, tuangalie hizo pesa zitakazopatikana wafundishwe watu. Badala ya kukaa hapa tunakaa tunahudumia mazishi, tunahudumia kambi na mambo mengine, halafu tunakuja kuulizana maswali ambayo hayana majibu. Hao wanaodai vyombo vichakavu vipitishwe mimi naona kwa kweli hawatupendi wananchi wa Zanzibar, kwa sababu wao wana uwezo wanasafiri kwa ndege, asubuhi na mchana wanachagua ndege wanayoitaka, lakini hawawapendi wananchi wao maskini wanaovitegemea vyombo katika maisha yao. Tunasema lakini wangapi tunapanda nao ndege hapa. Mimi sijawaona wanapanda boti, siku zote tunapishana uwanja wa ndege pale. Lakini kama wanataka wananchi wao waishi, basi vyombo viwe salama.

Maamuzi yote yatakayotolewa hapa Mhe. Naibu Spika, mimi nasema kwanza yazingatie uhai wa watu na maslahi ya watu binafsi baadae. Baada ya kusema hayo, naunga mkono mswada huu kwa asilimia mia kwa mia, ahsante Mhe. Naibu Spika.

Mhe. Asha Bakari Makame: Ahsante sana Mhe. Naibu Spika, kwa kunipatia na mimi nafasi hii asubuhi ya leo, nikushukuru sana. Lakini kwanza kabla ya yote niipongeze serikali kwa kuleta marekebisho ya mswada huu ambao ni muhimu, ili kuweza kutumika katika taratibu za kisheria.

Lakini nitakuwa mwizi wa fadhila Mhe. Naibu Spika, kama sikumpongeza Mhe. Waziri na watendaji wake kwa jumla, kwa jinsi walivyotuainishia vile vifungu ambavyo vinahitajika katika kuimarisha mswada huu na baadae kuwa sheria.

Niseme tu Mhe. Naibu Spika, kwamba leo sitokuwa na mengi, kwa sababu jana Mhe. Ismail Jussa Ladhu, mfano wake alinifilisi kwa maelezo ambayo ameyatoa, lakini sio vibaya na mimi nikachangia hapa na pale.

Kwanza nije katika kuongezwa kifungu kipya cha 10(a), lakini kikawa kifungu cha 10(a) (1). Kwa ruhusa yako Mhe. Naibu Spika, naomba nikinukuu kidogo.

Kifungu cha 10(a) (1)

> "Hakuna mtu au taasisi atakayeingia katika shughuli zozote zinazohusiana na usafiri wa baharini bila ya leseni au kibali kinachotolewa katika namna itakavyoelekezwa na mamlaka".

Mimi hapa kidogo Mhe. Naibu Spika, najua kuna vibali vinatoka katika sehemu mbali mbali, lakini hapa mimi kwa sababu hili ni suala nyeti, mimi hapa kidogo nitakuwa mbishi, kwa sababu hapa tunaweza tukakaribisha rushwa, kwa sababu vibali tunatoa katika sehemu mbali mbali. Lakini hivyo vibali Mhe. Naibu Spika, ndio vinageuka rushwa, sasa suala hili hapa ni nyeti. Mhe. Waziri naomba uje unieleze vizuri na suala hili sitokubaliana nalo, kama ni shughuli ambayo taasisi hii mwenye mamlaka basi atoe yule mwenye mamlaka tu, sio baadae apewe mtu ambaye baadae ije igeuzwe rushwa. Yule mwenye mamlaka kama ni Mkurugenzi, Katibu Mkuu au kama ni nani, lakini mimi hapa sitokubaliana naye. Hilo moja.

Lakini jengine mimi nadhani Mhe. Naibu Spika, mswada huu ni mswada nyeti katika nchi, kwa sababu ni mswada ambao utasaidia serikali pamoja na wananchi wake kuhakikisha kwamba hakutotokea tena madhara ya makusudi, haidhuru Mwenyezi Mungu anaandika, lile ambalo analiandika Mwenyezi Mungu halifutiki, lakini unaambiwa "*tahadhar kablal athar".* Sasa tuache utashi wa mtu kwamba ana biashara yake ya meli kama yumo ndani au nje. Hapa tunatunga sheria ambayo tulifoka sana katika Baraza lako tukufu hili Mhe. Naibu Spika, kutokana na uzembe ambao unafanywa na watu wetu wafanyabiashara wa boti.
Kwa hivyo, mimi nakubaliana na serikali, kwamba chombo kwa sababu hatujui chombo kile kule kwao kimetumika miaka mingapi na hapa kinaletwa tuseme miaka 20. Mimi hapa sikubaliani kabisa, nakubaliana kwamba miaka 15 ndio iwe kigezo, kwa sababu matatizo yaliyojitokeza Mhe. Naibu Spika, ni kutokana na kuchukua vyombo wenzetu wakavileta hapa vimechakaa, kwanza vyengine vimeshatumika miaka na miaka, halafu baadae kinakuja hapa kwa kukokotwa hivyo hivyo kufika Zanzibar tukakifanya kuwa chombo kile ni kipya. Kwa hapa mimi nakubaliana na serikali kuwa ni miaka 15.

Lakini Mhe. Naibu Spika, nitakuwa mwizi wa fadhila kama sitompa sifa yake Bakhressa. Kwanza nimsifu sana mfanyabiashara Bakhressa, pamoja na yote anapoleta vyombo analeta vyombo vya uhakika, lakini matengenezo kwake ni muhimu na ndio tukaona kwamba vyombo vya Bakharessa vingi viko katika *standard* ambayo inastahiki. Kwa hivyo, nimpongeze na nasema kwamba kwa kweli anastahiki kwa biashara yake ambayo anaifanya.

Lakini sio vibaya nikatumia nafasi hii hapa kupongeza jinsi alivyoweza kutengeneza pale bandarini napo kupaweka pahala ambapo panavutia kwa kivutio. Mhe. Naibu Spika, niungane mkono na mambo ya uokozi, nitagusia kidogo, Mhe. Ismail Jussa jana aliyazungumza sana. Kwa kweli uokozi ni kitu muhimu na bila ya uokozi hakuna linalokuwa katika mambo ya baharini, wataalamu. Sisi tumeshaagizia meli Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar, kwa hivyo ni vyema tukaanza kufunza watu wetu, kama mtu ana kijicheti tukamuendeleza na wengine tukawapa mafunzo ili wasiwe watu wawili au watatu, hawawezi kuokoa watu wawili au watatu na jambo la bahari ni bahari Mhe. Naibu Spika. Kwa hivyo, naiomba serikali kwamba tuhakikishe sasa hivi tunabadilika katika mambo yetu tusibakie pale pale.

Jengine Mhe. Naibu Spika, nimelizungumzia kuhusu rushwa. Mhe. Naibu Spika, namuomba sana Mhe. Waziri wizara yake iepukane na mambo ya rushwa. Siku nyengine sio miongoni mwa viongozi au wakurugenzi au makatibu wakuu, lakini kuna baadhi ya watu ambao wanajifanya wao ndio wenye bandari na kila kitu ni rushwa. Naomba sana hili Mhe. Waziri alichunguze na alikemee.

Mwisho niseme tu kwamba naupongeza sana mswada huu na mimi niseme kwamba naunga mkono mswada huu kwa asilimia mia kwa mia, ahsante sana Mhe. Naibu Spika.

Mhe. Marina Joel Thomas: Mhe. Naibu Spika, nashukuru na mimi kunipa nafasi hii kuchangia mswada wa sheria ya marekebisho ya sheria ya usafiri wa baharini nambari 5 ya mwaka 2006.

Mhe. Naibu Spika, naomba kuchangia katika kifungu nambari 12 cha mswada ambacho kimeongeza marekebisho ya kifungu cha 17(a), ambacho kinasomeka, naomba kunukuu;

Kifungu cha 17(a)

> "Hakuna meli ambayo itazidi umri wa miaka 15 tokea tarehe ya kutumika kwake, itakayosajiliwa au kupewa leseni kwa ajili ya kuchukua abiria na mizigo Zanzibar"

Mhe. Naibu Spika, nakubaliana nacho kifungu hiki, ila namuomba Mhe. Waziri mambo yafuatayo ayazingatie. Kwanza Mhe. Naibu Spika, uaminifu na uadilifu kwa watendaji, watendaji wakiwa waaminifu na waadilifu katika kutekeleza majukumu yao, wanakuwa hawayumbi, hawarubuniwi na wanajiamini katika kutekeleza majukumu yao.

La pili Mhe. Naibu Spika, kuwepo na wataalamu wenye uzoefu na ujuzi na hasa hapa nasisitiza kwa wale wapasishaji wa meli na wakaguzi. Nasema hivyo kwa sababu hawa ni watu muhimu sana na waangaliwe kimaslahi. Natoa mfano kuna taasisi nyengine kama TRA, Mahakama na taasisi nyengine wanapata maslahi mazuri, basi na hawa wapasishaji na wakaguzi wa meli waangaliwe kimaslahi ili watende kazi kwa uadilifu na haki katika kutoa huduma.

Jambo la tatu Mhe. Naibu Spika, ni kuhusu ukarabati na ukaguzi wa meli, kuwepo na utaratibu maalum ambao meli zetu zinakaguliwa na zinafanyiwa ukarabati. Hii itasaidia kuondosha zile dosari ambazo zinajitokeza na kuweza kuzichukulia hatua za haraka.

Mhe. Naibu Spika, katika hili naomba nitoe ushauri kwa Mhe. Waziri, kuhusu kuweka kanuni katika sheria hii ambayo itaiwezesha mamlaka ya usafiri ZMA kujua uhalisia wa meli tokea huko ilikonunuliwa.

Mhe. Naibu Spika, naomba niendelee kuchangia kifungu cha 13 cha mswada ambacho kinazungumzia kuongezwa kwa kifungu 18(a) kipya ambacho kinasomeka, naomba kununukuu;
Kifungu cha 18(a)

> "Waziri anaweza kutunga kanuni zitakazoelekeza ukomo wa umri wa meli zisizokuwa za abiria kusajiliwa au kupata leseni Zanzibar"

Kifungu hiki nashauri kibaki kama kilivyo, kwa sababu sio vifungu vyote ambavyo vinatungiwa kanuni. Kifungu hiki kinajitosheleza na itamlazimu au ikibidi iko haja ya kutunga kanuni katika kifungu chochote basi apewe uwezo huo, kuliko kusema Waziri atunge kanuni, kama tunamlazimisha, wakati kuna vifungu vyengine Mhe. Naibu Spika, havihitaji kutungwa kanuni.

Mhe. Naibu Spika, sheria mama nambari 5 ya mwaka 2006 inampa uwezo waziri kutunga kanuni ili sheria itekelezeke vizuri. Sasa hapa naomba nimuulize Mhe. Waziri

1) Je, ni kanuni ngapi ambazo zinahitajika kutungwa katika sheria hii mama.
2) Mpaka hivi sasa ni ngapi zimetungwa.

Mhe. Naibu Spika, kifungu cha 9 ambacho kinaongeza kifungu kipya cha 10(a) ambacho kinasomeka, naomba kunukuu;

Kifungu cha 10(a)

> "Hakuna mtu au taasisi inayoingia katika shughuli zozote zinazohusiana na usafiri wa baharini bila ya leseni au kibali kinachotolewa katika namna inayotekelezwa na mamlaka"

Mhe. Naibu Spika, hapa naomba iwekwe wazi ni mamlaka gani ambayo itatoa kibali hicho na ushauri nautoa katika kipengele hiki. Kwa sababu mamlaka zipo nyingi zinazoshughulikia mambo ya usafiri baharini. Kuna bandari, Shirika la Meli, ZMA na kuna Waziri mwenyewe pia ni mamlaka. Kwa hivyo, nashauri neno "mamlaka" kwanza liwekwe kwenye tafsiri, halafu kifungu hapa kieleze hasa ni mamlaka gani husika ambayo itakayotoa kibali hicho.

Mhe. Naibu Spika, mwisho nilikuwa na pendekezo kuhusu uokozi. Naomba Mhe. Waziri kuwepo na utaratibu maalum wa shughuli nzima za uokozi. Kwa mfano vifaa vya kutosha na wataalamu, hii itasaidia Mwenyezi Mungu aepushie mbali, hatuombei litokee, likitokea ina maana tutakuwa tunalikabili kutokana na vifaa ambavyo tunavyo.

Mhe. Naibu Spika, pia ninashauri kupitia Mhe. Waziri na serikali kwa jumla kwamba kuwe na chombo cha *DNA*, kwa sababu matukio mawili ya ajali za meli yaliyotokea maiti nyingi zimeharibika na wala hazikuweza kutambuliwa na jamaa zao.

Kwa hivyo, kitakapokuwepo chombo hichi basi maiti hata kama imeharibika ikichunguzwa kwa mfano atakapokuja mtu atasema huyu jamaa yangu itachunguzwa damu yake na yule maiti na

inaweza akatambulika maiti yule ni wa nani. Mhe. Naibu Spika, chombo hichi kitaweza kusaidia sana kutambua zile maiti ambazo zimeharibika.
Mhe. Naibu Spika, baada ya kusema hayo naunga mkono mswada huu kwa asilimia mia moja. *(Makofi)*

Mhe. Salma Mussa Bilali: Mhe. Naibu Spika, ahsante na mimi kunipa fursa hii ya kuweza kuchangia Mswada wa Marekebisho Sheria ya Usafiri Baharini Nam. 5 mwaka 2006.

Mhe. Naibu Spika, kwanza sina budi kumshukuru Mwenyezi Mungu kwa kuniwezesha kusimama hapa leo mbele ya Baraza lako hili tukufu na kuweza kuchangia mswada huu.

Pili nimpongeze Mhe. Waziri pamoja na watendaji wake kwa kuamua kwa makusudi kutuletea Mswada huu wa Marekebisho ya Sheria ya Usafiri Baharini, tukizingatia madhumuni na sababu ya mswada huu unapendekeza kwamba kuweka mazingira mazuri mamlaka hii yaliyo bora ya usimamizi na masuala ya usafiri wa baharini, ili kuhakikisha yanatekelezwa ipasavyo kwa mujibu wa uwezo aliopewa.

Nianze mchango wangu kwa kusema kwamba sote ni mashuhuda wa matukio yaliyotokea hapo nyuma, ambapo tulishuhudia malalamiko mbali mbali yaliyotolewa na wananchi wetu pamoja na sisi Waheshimiwa kwa matukio yaliyotokea ya ajali za meli zetu tatu kama sikosei nadhani zilizotokea kwa muda wa kipindi kifupi.

Kwa kuzingatia hayo, Mhe. Naibu Spika serikali kwa makusudi iliamua kuunda Tume ya kuchunguza na kulifuatilia suala hili. Miongoni mwa mambo tume iliyayogundua ni pamoja na kasoro ya uchakavu wa meli hizi ambazo zinaingizwa nchini kwetu zikiwa zimeshatumika sana huko zinakotoka. *(Makofi)*

Mhe. Naibu Spika, kwa sasa na karne hii ya sayansi na teknolojia tunayokwenda nayo kuna haja ya kufanya mabadiliko makubwa ya usimamizi wa vyombo vya baharini na kuweka mikakati madhubuti, ili kusimamia utekelezaji wake kwa lengo la kupunguza ajali zinazotokea, kwa maana zisiendelee kutokea na tukaonekana kwamba serikali inafanya mambo haya kwa makusudi.

Wakati huu wa sasa ni kusema kwamba vyombo chakavu katika nchi yetu viwe basi, visipokelewe kutokana na usimamizi mzuri wa mamlaka hii.

Nikiendelea na mchango wangu niende moja kwa moja kwenye kifungu cha 17A kuhusu umri wa vyombo ambavyo vinaingizwa katika nchi yetu. Mhe. Naibu Spika, naunga mkono hoja ya serikali na pia nasisitiza maamuzi ya Kamati yangu kwamba umri wa miaka 15 wa vyombo kusajiliwa katika nchi yetu ubakie hapo hapo.

Kwa kweli serikali ililiona suala hili na kamati ile ambayo iliundwa kwa ajili ya kuchunguza masuala yale ililiona hili, kwamba vyombo vingi ambavyo vinakuja katika nchi yetu vinakuwa vimeshatumika sana huko vinakotoka na vyengine vinakuwa vinabadilishwa maumbile yake.

Kwa mfano, kwao huko vinakotoka vina maumbile mengine lakini vinapokuja hapa vinabadilishwa na kubeba abiria na matokeo yake vinasababisha ajali mbali mbali ambapo inakuwa ni mzigo mkubwa kwa nchi yetu. Mhe. Naibu Spika, ifike wakati tuseme sasa vyombo chakavu katika nchi yetu iwe basi.

Mhe. Naibu Spika pamoja na Waheshimiwa Wajumbe wenzangu mimi naomba umri huu ambao umewekwa wa miaka 15 tuukubali na tuupitishe mswada huu, ili iwe sheria na iweze kutumika.

Mhe. Naibu Spika, wananchi chombo chochote ambacho kitaletwa hapa katika nchi yetu kikeshasajiliwa hata kama kule kwao kimeshatumika muda mkubwa vipi. Lakini wananchi kwa vile wanakuwa na shida ya usafiri watakipanda na aghalabu vyombo vile vinakuwa ni vya bei nafuu, kwa hiyo lazima wananchi watapanda bila ya kuzingatia, kwa sababu wao wanakuwa hawafahamu kwamba chombo kile kimetumika huko kwao kwa muda gani.

Kwa hivyo, nadhani serikali imeamua hivi kwa makusudi, ili kuweza kunusuru matokeo mbali mbali ambayo yanayoweza kutokea katika nchi yetu. Kwa kweli mimi nasisitiza kwamba muda wa umri wa miaka 15 utoshe kusajili vyombo ambavyo vinaingia katika nchi yetu. *(Makofi)*

Vile vile naiomba serikali iweke mkakati maalum tena madhubuti wa kulisimamia hili, kwa maana chombo chochote ambacho kitakachokuja hapa kama nilivyosema kwamba wananchi wakiekewa wao watapanda tu kwa sababu hawajui hasa kimetumika muda gani na kimetengenezwa muda gani.
Mhe. Naibu Spika, mimi zaidi ilikuwa ni kulitilia nguvu hilo moja ambalo nilipanga kulitilia nguvu. Kwa hiyo, mimi mwenyewe binafsi na kwa niaba ya wanawake wa Mkoa wa Kusini naunga mkono hoja hii kwa asilimia mia moja. *(Makofi)*

Mhe. Subeit Khamis Faki: Mhe. Naibu Spika, nakushukuru kwa kunipa fursa asubuhi hii ya leo kuchangia mswada huu wa Marekebisho ya Sheria ya Usafiri wa Baharini, ambao kwa kiasi fulani Waheshimiwa Wajumbe wengi wamechangia mswada huu.
Mhe. Naibu Spika, mimi ni mjumbe wa Kamati ya Mawasiliano na Ujenzi kwa maana hiyo mswada huu nimepata fursa ya kuupitia mara nyingi sana. *(Makofi)*

Mhe. Naibu Spika, kwanza naomba nimpongeze Mhe. Waziri pamoja na watendaji wake kwa kutuletea mswada huu muhimu wa Mamlaka ya Usafiri Baharini, ili kuifanya iwe bora zaidi mamlaka yetu pamoja na kuweka sawa usafiri wa baharini.

Pili Mhe. Naibu Spika, nilipongeze Baraza letu la Wawakilishi kwa kuandaa utaratibu mzuri wa kukutana na wadau, kwa ajili ya kutoa maoni yao kwa suala liliopo muhimu katika nchi yetu. *(Makofi)*

Kwa kweli mswada ni mzuri lakini hata hivyo kila kizuri si kwamba kiachiwe na uzuri pale pale, isipokuwa kinahitaji kurekebishwa zaidi pamoja na kuwekwa sawa.

Mhe. Naibu Spika, madhumuni ya kuwaita wadau ni kupata maoni yao na wao wanahitaji wakati wanapotoa maoni yao kusikilizwa na kuona kwamba hili kama linafaa, basi ni wajibu kulitunza na kulifuata. Mhe. Naibu Spika, tuliwaita wadau wa mswada huu na kuupitia kwa kina kabisa.

Mhe. Naibu Spika, kuboresha vyombo vyetu vya baharini kwanza naiomba Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar ione kwamba hii Mamlaka ya Usafiri Baharini ni vyombo muhimu katika nchi yetu hasa ukizingatia kwamba Zanzibar ni visiwa. Kwa maana hiyo, baada ya kuwa ni visiwa basi lazima tutatumia vyombo vya baharini tukitaka tusitake.

Kutokana na hali hiyo, naiomba Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar ione kwamba mamlaka hii ni muhimu na iboreshwe kwa ajili ya kupatiwa wataalamu, ili kile tunachokifanya kiwe kinafanya kazi kwa vizuri zaidi.

Mhe. Naibu Spika, mswada huu nakubaliana nao tena vipengele vipi, isipokuwa lazima tuangalie na nchi yetu ilivyo. Kwa mfano, baada ya kutokea matatizo Mhe. Rais wa Zanzibar aliunda tume maalum kwa ajili ya kuchunguza na kuangalia utaratibu wa nchi yetu. Lakini tume iwe inao wataalamu ambao wameteuliwa na Rais. Sasa yale mapendekezo yao wanayoyatoa wanatoa mapendekezo ya kitaalamu.

Sasa kipengele hichi cha 12 ambacho kuwa kinarekebisha kifungu cha 17 Mhe. Naibu Spika naomba kunukuu.

> Kifungu cha 12 kinarekebisha kifungu cha 17 kinaeleza hivi:-
>
> > "Hakuna meli itakayosajiliwa katika nchi yetu ikiwa imefikia umri wa 15 isisajiliwe tena"

Mhe. Naibu Spika, kwa kweli wataalamu pale walipendekeza kama angalau kufikia miaka 20, yaani Mhe. Naibu Spika hii kwa uchache wa nchi yetu ilivyo basi hapa angalau ndio kiwango cha miaka 20 lakini miaka 15 ni kidogo mno.

Kwa maana hiyo, narudia tena kusema na mimi nilisema kwenye Kamati na leo nasema hapa kwenye Baraza kwamba miaka 15 ni kidogo mno, basi angalau hiyo miaka 20, kwa sababu lazima tuangalie na nchi yetu ilivyo, kwani tusije kuondoa matatizo tukaweka matatizo, na tutakapoona hakuna vyombo na hapa hatuna basi tutakuja kupunguza na watu watapata matatizo ya usafiri.

Kwa hivyo, lazima tuangalie na kiwango tunachoweka kwani hichi kiwango ni kidogo mno, miaka 15 ni kidogo na wataalamu walipendekeza miaka 20 na sisi humu Waheshimiwa Wajumbe wengi wanaosimama wanapendekeza angalau miaka 20.

Kutokana na hali hiyo, namuomba Mhe. Waziri kupitia kwako Mhe. Naibu Spika pamoja na kwamba sheria hii ni nzuri sana, lakini lazima tuangalie na utaratibu wa nchi yetu ulivyo na wala tusije tukajibana mpaka tukabanika kweli kweli. Kwa hiyo, lazima tujibane lakini tuangalie kidogo na utaratibu ulivyo, kwa sababu wadau wamelia na kusema kama wapatiwe angalau miaka hiyo na humu Wajumbe wengi wamesema hivyo.

Kwa maana hiyo, namuomba Mhe. Waziri kupitia kwako Mhe. Naibu Spika, kwamba aliangalie hili pamoja na watendaji wake kama miaka 15 ni kidogo mno, basi angalau miaka 20.

Jambo jengine ambalo nataka niliseme kwa sababu watu wengi wanasema kama tulipata majanga basi sababu ni hiyo. Kwa kweli sababu si hiyo chombo kiangaliwe je kimetimiza yale masharti, kikaguliwe kila mara, je chombo hichi kiko imara kutokana na masharti yaliyomo yote.

Lakini kama hatuna wataalamu na wala chombo hakikaguliwi basi hata chombo kipya yaani meli mpya ikija leo, ikiwa haiangaliwi au haikaguliwi basi nayo itakuwa mbovu nayo na meli mpya inaweza kuzama pia na kongwe inaweza kuzama.

Kwa maana hiyo, jambo la msingi ni kuwa na wataalamu wa ukaguzi wa meli na kuweza kukagua mara kwa mara na wakatimiza masharti yanayotakiwa. Lakini kuwa meli ni mpya na kuna wenzangu waliotangulia walisema kwamba kuna meli inakaribia miaka 100 na ukiiona utafikiri ni mpya, kama meli kuzama basi duniani inatajwa hiyo tu na ilizama na wala si sababu hiyo na ilikuwa bado ni mpya.

Mhe. Naibu Spika, suala la msingi ni kuwa na wataalamu wakakagua meli kitaalamu, ikafanywa iwe bora na kutizama masharti wamekamilisha, basi meli hizo zifanye kazi.

Jambo jengine ni kifungu chengine nakubaliana nacho, ambapo meli yoyote iliyokuja ikawa haikutayarishwa tangu kwao kama hii ni meli ya kuchukulia abiria na mizigo, basi kweli meli hiyo haina haki ya kuchukua.

Vile vile ikiwa meli itakuja na kubadilishwa umbo lake la zamani, mimi naungana nacho kifungu hichi kama hiyo meli izuiliwe. Lakini ikiwa meli imeundwa tokea kwao ya abiria na mizigo, basi meli hizo zichukue abiria na mizigo baada ya kutimiza masharti tena kuna haja gani ya kuzizuia, nadhani zikaguliwe na ikiwa zimetimiza masharti basi zifanye kazi.

Mhe. Naibu Spika, jambo la msingi ni wataalamu na kutimiza masharti hili ndilo jambo muhimu katika nchi yetu.

Nikiendelea na mchango wangu naomba nipongeze wale wataalamu waliotoa ushauri wao kama kuna haja ya meli zetu kuwa na bima, kwa sababu bima inasaidia pale inapotokezea matatizo, lakini meli ikiwa inakwenda tu haina bima basi hiyo itakuwa haikutimiza hayo masharti. Kwa hivyo, moja ya masharti basi na bima iwe ni masharti na hilo naungana nalo.

Mhe. Naibu Spika, kwa sababu mswada huu nimeuogelea mara nyingi basi sitaki nichukue muda wako mkubwa, basi namuomba Mhe. Waziri kupitia kwako Mhe. Naibu Spika, ambaye ni msikivu aangalie Waheshimiwa Wajumbe wanavyochangia mswada huu, ili pasiwepo na kupingana na tuendelee kujenga nchi yetu.

Mhe. Naibu Spika, nakushukuru sana. *(Makofi)*

Mhe. Fatma Mbarouk Said: Mhe. Naibu Spika, ahsante na mimi kwa kunipa fursa hii kwa ajili ya kuchangia machache katika mswada huu uliopo juu ya meza yetu.

Mhe. Naibu Spika, mimi kwenye marekebisho ya vifungu niseme kwamba sina wasi wasi kwa sababu nimeiamini Kamati ya Mawasiliano na Ujenzi kwa maoni yao.

Mhe. Naibu Spika, kwa kweli na mimi naomba niseme machache kuhusu utunzaji wa vyombo na siku zote watu wanasema kwamba ukitunze kidumu. Matatizo yanayojitokeza kwenye vyombo vyetu ni kwamba havifanyiwi ukaguzi na hali hiyo ndiyo husababisha maafa katika vyombo hivyo.

Ukaguzi kama walivyosema wenzangu ni lazima vyombo hivi vifanyiwe ukaguzi wa mara kwa mara. Mhe. Naibu Spika, wenzangu wamesema tokea jana kwamba sisi si masikini wa kutunga sheria, kwa kweli sheria nyingi tunatunga lakini utekelezaji wake ndio unakua mdogo. Mimi niseme kwamba kweli utekelezaji wa zile sheria zenyewe unakuwa ni mdogo sana. *(Makofi)*

Mhe. Naibu Spika, mswada huu naomba nimshukuru Mhe. Waziri kwa kuwasilisha mbele yetu na kwa sababu hii ndio kazi ambayo tumeingia kwenye Baraza hili kwa ajili ya kupitisha miswada na ile ambayo imepitwa na wakati kuifuta.

Kwa kweli niseme kwamba nampongeza sana Mhe. Waziri kwa kuleta mswada huu mbele yetu, kwa mnasaba ule ule wa kujadili na baadaye kuupitisha, ili kuiwezesha serikali yetu kufanya mambo yake vizuri. *(Makofi)*

Nikiendelea na mchango wangu sasa niende kwenye vifungu kama wenzangu walivyokwisha kuvichangia kuhusu kuongezwa kwa kifungu kipya cha 10A Mhe. Naibu Spika naomba kunukuu.

Kifungu cha 10A (i) kinaeleza hivi:-

> “Hakuna mtu au taasisi itakayoingia kwenye shughuli zozote zinazohusiana na usafiri wa baharini bila ya leseni au kibali kinachotolewa na namna itakavyoelezwa na mamlaka”.

Mhe. Naibu Spika, kifungu hichi sina wasi wasi nacho. Lakini kuna kifungu chengine ambacho naomba kunukuu Mhe. Naibu Spika.

Kifungu cha 10A (ii) kinaeleza hivi:-

> “Mtu yeyote atakayevunja masharti ya kifungu kidogo cha kifungu hichi atakuwa ametenda kosa na atahukumiwa kwa kulipa faini ya kiasi kisichopungua dola elfu 5000”.

Vile vile mimi naona labda kingeongezwa iwapo hatolipa hizo dola elfu 5000 basi kama kwa mujibu wa vifungu vyengine ipo adhabu nyengine ambayo ni kifungo na kiainishwe kwamba ni kifungo cha miaka mingapi.

Mhe. Naibu Spika, nikienda kwenye kifungu chengine cha sheria hii ambacho ni kifungu 17 ambapo Waheshimiwa Wajumbe wengi wameshakizungumza ni kuhusu umri. Kwa kweli mimi

niseme huu umri ni kweli labda aidha tuainishe kwamba umri wenyewe, kwa sababu kuna vyombo vyengine vinaingia hapa vinakuwa tayari vimeshatumika muda mwingi ambavyo vinaingia katika visiwa vyetu.

Lakini kwa meli ile ambayo itakuwa ni mpya kwa miaka 15 kwa kweli ni kidogo na kwa sababu kama mwenzangu aliyemaliza kuchangia hivi sasa, kutokana na hali ya nchi yetu basi ni njema tutizame umri huu na hasa tukisema kwamba na siku zote watu wanasema kuwa ukimuelekezea kidogo mwenzio basi nyengine vinarudi kwako.

Kwa hivyo, kwa kuwa serikali yetu nayo inawajibika nayo kutafuta meli na tukiweka umri huu hasa ninavyojua kwamba taasisi za serikali mara nyingi zinakuwa kwa utendaji hakuna uwajibikaji wa hivyo na hata tukasema, kwa sababu unapofanya biashara huwa unategemea siku zote kuingiza.

Hata hivyo, tunaona kwamba kwa upande wa serikali ikianzisha chochote kile kinakuwa hakiko endelevu na hapa nina wasi wasi kwamba ya kuja kuvuja mapato, kwa sababu kila unachokifanya kwa sababu unapofanya biashara unataka urejeshe, ili kile unachokirejesha uweze kutafuta kitu chengine.

Sasa kwa upande wa serikali kwa miaka 15 bado ni kidogo na hata kile chombo chenyewe kikawa kipya ndio kabisa na haijambo labda kiwe hicho ambacho kimeshatumika kwa muda mrefu na mimi nina wasi wasi huo.

Vile vile naomba nitoe kumbukumbu ya meli zetu za serikali ambazo tulikuwa nazo hapa na nafikiri mpaka leo bado zinaendelea. Kwa mfano, nakumbuka meli ya MV. Mapinduzi nadhani mwaka 73 mpaka leo inakaribia miaka 40. Lakini kinachotizamwa kwamba zile ajali hazisababishwi na uchakavu, isipokuwa meli hizi zilizopata ajali ni kuwa uzembe wa kupakia abiria na mizigo bila ya mpango, kwa hiyo ni lazima kuwe na ukaguzi kabla chombo hakijaondoka basi kuwe na ukaguzi.

Pia wamiliki wa vyombo wahakikishe kwamba abiria walioingia mule ni sawa, lakini utaona hata hivi sasa bado pamoja na kutokea majanga mengi, lakini bado unakuta tiketi haziko kwenye umiliki wa wenyewe, yaani tiketi unazikuta ziko mikono mwa watu na haya ndiyo yale yanayosababisha kutokea majanga na kupotea kwa watu wetu wengi sana.

Mhe. Naibu Spika, niseme kwamba umri wa hizi meli kwa kweli tuzingatie labda kama imeshatumika kwa hiyo tunaweza kuweka muda maalum.
Baada ya hayo, Mhe. Naibu Spika mimi mwenyewe binafsi na kwa niaba ya wananchi wangu wa Jimbo la Amani mswada huu nauona ni mzuri na bila ya kupitishwa miswada na sheria serikali haiwezi kufanya mambo yake kwa vizuri na kufanikiwa. Kwa hivyo, naunga mkono hoja hii kwa asilimia mia moja. *(Makofi)*

Mhe. Abdalla Moh'd Ali: Mhe. Naibu Spika, ahsante na mimi kunipa nafasi ya kusema machache na kwa vile leo siku ya Ijumaa sitaki niwe na mengi nitasema machache kwa wakati huu.

Mhe. Naibu Spika, kwanza kabla sijaenda mbele ningependa labda nikamtaka Mhe. Waziri akaangalia marekebisho aliyoyafanya, yaani marekebisho ya karatasi aliyotupa, ambapo mamlaka inaweza kushirikiana na Mamlaka inayosimamia mambo ya baharini Tanzania Bara.

Nadhani hapa ameacha neno muhimu sana, kwa sababu lengo ni usafiri. Kwa hiyo, ningependa kuongeza neno usafiri wa baharini Tanzania Bara na tukiacha hivi tu, mambo ya baharini ni mengi. Kwa maana hiyo, inaweza kutumika fursa njema na kuleta dhana nyengine, kwa mfano baharini kuna uvuvi na mengineyo. Kwa hiyo, labda neno usafiri katika kifungu cha 6(3) tungeongeza, ili kuleta maana zaidi ya mswada huu.

Mhe. Naibu Spika, marekebisho haya yamekuja baada ya kutokea yaliyotokea katika nchi yetu na mara nyingi tunapokuwa tunaleta marekebisho, basi huwa tunakusudia kulenga zaidi na kutaka yale ambayo tunahisi yana mapungufu, basi tuyarekebishe kwa sheria mpya inayokuja au tunayotarajia kuiunda.

Mhe. Naibu Spika, kila nikiangalia nahisi kwamba sheria hii ni nzuri, lakini bado ina mapungufu mengi sana, kwa sababu imekuja kama vile kurekebisha jambo moja tu na lile la uchakavu wa meli, kwamba sasa tunataka meli ziwe na aina fulani na mengine mengi na ambayo labda yamependekezwa na zile tume zilizoundwa nahisi yamesahauliwa.

Katika kuepusha mengi na hasa yale yaliyotokea hii moja peke yake haitoshelezi na sisi zaidi tumezingatia ubora wa meli tu, lakini tumeyaacha mengi ambayo yangetusaidia.

Mhe. Naibu Spika, wenzetu wanakuwa na vyombo vinavyotembea katika maji ya bahari ya chumvi na labda vyengine vinatembea kwenye maji ya kawaida, yaani maji ya mto na hili ndilo linalotokea. Lakini sijaona humu katika marekebisho haya na vyombo vinavyokuja hapa kwetu, nina imani kwamba vyengine vinakuwa vinatokea katika mito huko kwa wenzetu *Red Sea*. Lakini baadaye zinakuja ku- *operate* katika bahari ambazo uwezo wake nina imani ni mdogo. Nahisi sheria hii pia izingatie mambo kama hayo ya kuangalia miaka tu kwamba iwe na umri si zaidi ya miaka 15 si kigezo. Kuna upandaji wa meli, kuna upakiaji wa mizigo, pia yote yalitakiwa yawe na utaratibu wake na ingepangiwa zaidi.

Mhe. Naibu Spika, mwanzo nilisema kwamba sheria hii ina mapungufu. Nasema hivi kwa sababu moja au mbili. Ninachokijua mimi kwa miongo mingi sasa, karibu miwili na kuendelea nchi yetu ilikaribisha watu kuja kuwekeza katika sekta ya baharini. Wananchi wetu wengi walijitokeza wazalendo wakasema sisi kwa vile serikali kwa wakati huu ina majukumu mengi ya kufanya basi tutajitokeza na tutaingiza mapato yetu katika kuleta meli ambazo zitasaidia usafiri wa hapa na pale. Sisi tuliokuwepo katika mwambao huu wa Afrika Mashariki tuna sukumwa na tunapangiwa na baadhi ya misemo ambayo hutusaidia kuzingatia baadhi ya mambo.

Tunachokifanya ni kama vile ule msemo wa Kiswahili unaosema **"**Lishalovusha ni gogo**"** Leo kwa muda wote wananchi hawa wameingiza pesa zao, wame-*invest* katika usafiri, lakini tunakuja na sheria ambayo wao hawakuzingatiwa hata kidogo kwamba fedha zao zimetumika na wengine wana madeni, tukaleta sheria ambayo nina imani kwamba itakapotiwa saini wengi watakufa. Hawatakufa kwa sababu ya meli zao kwamba zitazama lakini watakufa kwa sababu pesa zao zitakuwa haziwezi kufanya kazi tena zikawapatia manufaa ya kuendesha maisha yao.

Baada ya kutokea matokeo haya Mhe. Spika, na serikali kuona umuhimu lakini umuhimu wa kuleta meli na umuhimu huo tuna imani pengine utachukua zaidi ya mwaka mmoja. Wengi walijitokeza wakaona kwamba sasa ipo haja ya kuwa hili lilokwisha kutokea ili lisitokee tena wakasema walete vyombo. Hivi sasa vimetia nanga bandarini, vyombo vile havipewi ruhusa ya kusafiri kutoka sehemu moja kwenda nyengine.

Mimi ningelipenda kuiomba serikali kwamba haya tuliyoyafanya yazingatie kwamba tuna wazalendo katika nchi hii waliojitolea kwa hali na mali kuhakikisha tatizo la usafiri katika nchi yetu limeondoka. Kwa sheria hii inayokuja nina wasi wasi kwamba hawa wenzetu watarudi nyuma sana kwani wamefungika. Hasa tukiangalia Mhe. Naibu Spika, hichi kipengele cha 17 kinachosema kwamba ili meli isajiliwe basi isizidi umri wa miaka 15.
Mhe. Naibu Spika, hichi ni kipengele kizito, nina imani hatakama hiyo meli iliyopangwa kuja ya serikali itakuja, basi haitotatua tatizo la usafiri ni lazima washirikiane na wadau wa sekta nyengine ili kuondoa tatizo hili.

Mhe. Naibu Spika, kwa taarifa yako hivi sasa hasa tunapokuwa katika mwezi wa Disemba inakuwa kuna usumbufu mkubwa wa usafiri baina ya Unguja na Pemba na Unguja na Dar-es-Salaam. Ninaimani hilo serikali hailiwezi. Ningeomba ingeangalia kwa makini kwa nini leo tulete sheria ya miaka 15. Je, hivyo hii meli ikiwa ni nzima ina umri wa miaka 5 haiwezi kutokea yaliyotokea. Jawabu mimi nasema yanaweza yakatokea. Kuweka kigezo cha umri wa kuwa iwe ni miaka 15 si sababu ya kuepuesha hayo, kuna mengi ya kufanywa.

Mhe. Naibu Spika, mimi ninachokifahamu katika karne hii ya leo sayansi ndio inayotumika zaidi kuliko uelewa wa mtu wa kubahatisha. Hivyo tujiulize hivi vyombo vinavyoingia vinavyotengenezwa vinakuwa haviwekewi *life span* ukajua kwamba meli hii au boti hii imetengenezwa mwaka gani na itamaliza muda wake kipindi fulani, havifanyiwi hivyo na hawa wanaovitengeneza. Kiasi kwamba leo tufike sisi tupange tu miaka 15 iwe mwisho na wao wanavigezo vyao vinavyotambulika na wana vigezo zinavyokubaliaka kwa sababu ni vya kisayansi. Nafikiti ni vyema tuelekee huko zaidi, tuende katika vigezo vya kisayansi kuliko kuweka sisi.

Mhe. Naibu Spika, leo kwa sheria hii imeshazua mengi, wengine wanaona kuna wengine wanataka kuja hivi. Bi Asha Bakari alisema hapa kwamba kutatokea rushwa ndani yake kwamba huyu atakuwa hivi, huyu atakuwa vile. Hebu tuondokane na haya tuende katika mfumo wa kileo kabisa, sayansi itumike. Kama chombo kinakuja hapa hakina *life span* moja kwa moja kitakataliwa na ikiwa chombo kama *life span* yake miaka 7 basi kiruhusike kutumika miaka 7 tu, sio miaka 15 na kama *life span* yake miaka 30 basi kitumike kwa muda wa miaka 30. Hiyo *inspection* ya kila leo ya mara kwa mara itaendelea kutumika. Lakini tukiweka moja kwa moja kwamba leo tuwe na kikomo cha miaka 15 hawa wenzetu waliotusaidia katika kuboresha sekta hii ya usafiri wa baharini baina ya visiwa vyetu watarudi nyuma.

Nina imani sasa tutakuwa hatuna uwezo tena kwa sababu wao hawatoweza kujitokeza. Mimi sijui gharama za chombo kimoja kinagharimu kiasi gani. Lakini ukimwambia wewe lete chombo ndani ya miaka 15 basi faida yake pengine isiweze kufikia akawa yeye keshalipa faida yake, kweli Mhe. Naibu Spika, atakuja huyo awekeze katika nchi yetu tena. Naomba Mhe. Waziri

kipengele hichi akiangalie tena kwamba kuweka umri wa miaka 15, haitotusaidia sisi chochote, lakini kuna taratibu nyengine zaidi, zinazotaka ziangaliwe ili kuhakikisha kwamba hayo yanayotokea hayatokeo.
Mhe. Naibu Spika, humu niliona katika Mswada wetu tumetaja neno SUMATRA lakini tukalifuta au tumesema tutumie chombo cha usafiri wa baharini chenye mamlaka ya kusimamia usafiri wa baharini Tanzania Bara, wengi wamependekeza chombo hichi kisiwepo. Kwa kumbukumbu zangu mwaka wa 1997 wakati Baraza hili linapitisha Mswada huu chombo hichi kiliondoshwa na kilitakiwa kisiwepo. Lakini pia hata kama kitakuwepo mimi ninaesema ni mmoja sijui wenzangu wataunga mkono kiasi gani. Nina wasi wasi kwamba kama tutaondosha neno SUMATRA hapo baadae tunapokwenda mbele inawezekana katika Tanzania Bara kikatokea chombo chengine ambacho hakitaitwa SUMATRA nacho kitasimamia usafiri wa Baharini. Je, nacho kilikotokea katika hali kama hiyo pengine ni sekta binafsi wakajiingiza katika kusimamia usafiri bahari, hivyo nacho kitakuwa na mamlaka ya kusimamia mambo ya usafiri wa vyombo vyetu, au tulichokusudia hapa ni hii SUMATRA tu. Kama tumeikusudia SUMATRA kwa nini tuiyondoe.

Mhe. Naibu Spika, hizi lugha napenda tungezitumia vizuri. Kwa sababu ukisema mdudu huyu anaonekana usiku macho yake makubwa anakuwa moja kwa moja ni bundi. Sasa wewe ukisema chombo kinachosimamia Usafiri wa Baharini Tanzania Bara moja kwa moja ni SUMATRA. Sasa leo unataka eti tusiiseme, *automatically* inakuwa ni hiyo, kwa hiyo kutaja kwake inatupa faida na itaipa faida hii sheria. Kwa sababu anaweza akaja akatokea mwengine akasimamia suala hilo asiyekuwa SUMATRA, je, na yeye atakuwa na mamlaka. Ningependa hili pia Mhe. Waziri nalo akaliangalia kwa kina.
Mhe. Naibu Spika, leo Ijumaa, nakushukuru.

Mhe. Naibu Spika: Waheshimiwa Wajumbe kwamba wachangiaji wetu wamemaliza sasa hivi na tunategemea jioni tumwite Naibu Waziri na Waziri kufanya majumuisho. Ninaloomba kwenu tuje mapema. Mtu aje asikilize hoja zake alizouliza ili apate majibu. Vyenginevyo akijakuuliza mtu wakati wa kupitisha vifungu na hakuwepo, hatuwezi kumsikiliza.

Baada ya hayo nimuombe Mhe. Mwanasheria Mkuu kwa kuwa muda wetu wa kumalizia haujatimia, atoe hoja ili tuweze kuakhirisha Baraza hili hadi jioni.

KUAHIRISHA BARAZA KABLA YA WAKATI WAKE

Mhe. Mwanasheria Mkuu: Mhe. Naibu Spika, kwa vile muda uliobaki hautotosha kumuwezesha Mhe. Waziri kufanya majumuisho na kwa vile muda haujatimia wa kukamilisha Kikao cha asubuhi cha Baraza, naomba kutoa hoja na kuliomba Baraza lako Tukufu itengue kanuni ya muda ili kuliakhirisha Baraza kabla ya muda wake kwa ajili ya kujitayarisha kwa Kikao cha jioni.

Mhe. Naibu Spika, naomba kutoa hoja.

(Hoja ilitolewa iamuliwe)
(Hoja iliamuliwa na kuafikiwa)

Mhe. Naibu Spika: Naakhirisha kikao hichi hadi Saa 11 za jioni.

(Saa 5:35 Asubuhi Baraza liliakhirishwa hadi Saa 11:00 Jioni leo)

(Saa 11.00 jioni Baraza lilirudia)

(Majadiliano yanaendelea)

Mhe. Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi: Mhe. Naibu Spika, na mimi ninakushukuru sana kwa kunipatia nafasi hii kuchangia machache tu juu ya mswada huu wa sheria ya marekebisho ya sheria ya usafiri wa baharini namba 5 ya mwaka 2006.

Mhe. Naibu Spika, awali ya yote naomba nimpongeze sana Mhe. Waziri pamoja na watendaji wake wote wa Wizara hii ya Miundombinu na Mawasiliano na kwa kuleta fikra hii ya kuifanyia marekebisho sheria mama. Ninafikiri kimsingi Waheshimiwa sote tumeona umuhimu wa kufanya marekebisho ya sheria mama hasa baada ya matukio yale mawili ambayo yameliathiri taifa letu kwa kiasi kikubwa sana. Kwa hivyo mimi niipongeze Wizara baada ya kuona mapungufu katika sheria mama ile ya mwaka 2006 na kuja na marekebisho, na ni imani yangu kwamba marekebisho haya yatatusaidia sana katika utendaji, katika ununuzi na suala zima la safari za meli kwenye bahari ile.

Mhe. Naibu Spika, kuna Waheshimiwa walichangia suala zima la uokozi na hilo nataka mimi nilitolee maelezo machache zile juhudi za serikali mbali ya Wizara yenyewe lakini katika vikosi vyetu vya ulinzi na usalama hasa katika masuala haya ya uokozi. Lakini moja naomba nilitamke na pengine baadae mwenyewe Mhe. Waziri atakuja kulitamka kwa kirefu ni suala la kinga, niseme na kinga yenyewe kwamba kila chombo kinatakiwa kwa sheria kiwe na *life jackets* yale makoti ya uokozi kama kwenye ndege au kwenye meli lazima wenye boti zile wanatuelekeza jinsi ya kuzitumia wakati wa ajali na wanatuhimiza japo unajua kutumia lakini uchukue yale mambo ya hadhari ujue hata kwenye ndege wanaelekeza japo unajua ushasafiri sana lakini usikilize yale maelezo ikitokea dharura ufanye nini, hili suala la msingi sana. Na yale yanasaidia sana wakati wa ajali katika suala zima la uokozi.

Mhe. Naibu Spika, katika kikosi chetu cha KMKM au kwanza niseme kwa ujumla kwamba baada ya lile tukio la mwanzo la ajali ile ya Spice Islander One basi tuliagizwa tutafute vyombo au uwezekano wa kupata vyombo ambavyo vitafika kwenye lile tukio la ajali kwa haraka sana, na sio kufika tu lakini wakishafika waweze kuokoa wale watu ambao bado hawajazama au wale waliozama lakini hawajafa. Sasa tukio hilo sasa tumelichukua Wizara na tuliwatuma wataalamu wetu wawili kwenda India kuangalia uwezekano wa kupata boti kule wana kiwanda katika jimbo la Kirala kinatengeneza boti tumewatuma kule na wakaja na mapendekezo mazuri tu kule wameona kuna kiwanda kinajenga boti ambazo kwa lugha ya siku hizi ni *faster* zinakwenda kwa *speed* 45 la kukimbia kwa haraka sana. Kwa hivyo inasaidia kufika katika tukio la ajali kwa haraka sana, lakini pia zina uwezo wa kukaa baharini bila ya kujaza mafuta na maji kwa zaidi ya wiki mbili. Pia boti hizo zina uwezo wa kuhimili mawimbi makubwa.Tutakumbuka ajali ya pili ile ya MV Skagit pale tukio la ajali palikuwa na mawimbi mazito, kwa hivyo vyombo vyetu vilipata tabu katika suala zima la uokozi.

Kwa hivyo vyombo hivi tulivyoelekezwa vina uwezo wa kufika kwa haraka sana katika eneo lile lakini pia zinaweza kukaa zikatulia pale na ziko chini zikaweza kufanya suala zima la uokozi. Sasa tumezingatia kama alivyoeleza Mhe. Mohammed Aboud asubuhi, kwa kipindi hiki tuna matatizo ya fedha lakini tutakaa kama serikali na Wizara ya Fedha kuona kwamba hebu tuanze kupata alau boti moja kwenye sifa hizi azma yetu tupate boti mbili, moja ikae Unguja na moja iende Pemba. Lakini kwa kuanzia tuone ile moja itafanya kazi vipi na ufanisi wake na ninaamini itatusaidia mbali suala la ulinzi lakini katika suala zima la uokozi, hili suala la uokozi ni suala la msingi sana na tutalitilia maanani sana.

Mhe. Naibu Spika, juhudi nyengine ambayo serikali imefanya ni suala zima la mafunzo kwa askari wetu, mafunzo haya hasa ya kuzamia. Mhe. Naibu Spika, hivi juzi tu tulitoa mafunzo kwa vijana wapatao kama 30, 22 wamehitimu na 8 kidogo mafunzo yao hayakukamilika tunasubiri kidogo kama mwezi mmoja hivi waje wakamilishe. Na katika hao 22 basi wanawake 8 kwa makusudi tumewaweka hao 8 kwa sababu yakitokea majanga kama haya kusiwe na matatizo ya kuwasaidia kinamama. Tunajua kinamama wanataka *handling* ya aina yake. Kwa hivyo tumeona *handling* kama ile vizuri na wao kinamama tukawafunza. Kwa hivyo tunao vijana shababi, wazuri tu wa kike wanaweza kuzamia kwa ukakamavu, kwa hivyo hao Mhe. Naibu Spika, wameshapatiwa mafunzo na ni imani yetu kwamba wana uwezo au watakuwa na uwezo wa kuokoa watu waliozama, Pia watakuwa na uwezo kwa kuokoa watu walionasa katika meli. Lakini vile vile watakuwa na uwezo wa kuzamia hata wakati wa usiku mbali ya mchana wataweza kuzamia hadi kina cha mita 25. Kwa kweli hayo ni mafanikio makubwa sana na pia watakuwa na uwezo wa kutoa huduma ya kwanza.

Mhe. Naibu Spika, mafunzo haya tunayafanya au tumeyafanya kwa kushirikiana na wenzetu wa *red cross* tumeshirikiana pamoja kuweza kusaidiana nao. Lakini Mhe. Mwenyekiti mafunzo haya yatakuwa yakiendelea na kwa kipindi kilichopita walitusaidia kampuni ile inaitwa LNW kutoka Uingereza, tumeekeana mikataba watakuwa wanakuja mara kwa mara kuweza kutoa mafunzo kama haya.

Sasa suala hili la uokozi si kama la vikosi tu peke yao inapotokea ajali, ajali ni kitu hakitarajiwi wakati wowote inaweza ikatokea. Kwa hivyo ni suala la msingi kwamba sote tuna wajibu kwamba inapotokea ajali basi tuweze kuacha unachokifanya ili tuweze kuhami roho za watu. Na tunashukuru sana kwa ajali zile mbili za meli zilizotokea mbali ya serikali lakini watu binafsi; Nungwi kule na hata hapa Malindi walisaidia sana na wao katika kukimbilia katika matukio ya ajali huu ni mfano mzuri sana na walitusaidia sana tunawashukuru sana. Kwa hivyo pale hakuna suala la hakuna mafuta hakuna nini, kilichopo wewe kamata ukimbilie kwenye ajali, hii ndio utaifa pale kama alivyoeleza Mhe. Naibu Waziri wa Afya ni kuhami maisha. Kwa hivyo ni imani yangu kabisa Mhe. Naibu Spika, kwamba sheria tutasaidiana nayo na Wizara ya Miundombinu na Mawasiliano kuona kwamba maisha yetu au tunakinga ajali kama hizi.

Lakini zaidi juhudi nyengine Mhe. Naibu Spika, ni lile suala la msaada wa wenzetu wa EU katika kuisaidia KMKM, wamejitokeza wenzetu wa EU wamekuja kuna mtaalamu wao mmoja kutoka *European Naval Forces Liaison Office* yupo Dar es Salaam pale anaitwa kamanda John Kelly yeye amekuja na ametuuliza nini mahitajio yenu katika suala hili mbali la ulinzi lakini hata uokozi. Kwa hivyo tunafanya kazi nae kwa karibu, kubadilishana mawazo na tunazingatia suala zima la usalama wa baharini yaani *maritime Safe measures.* Kwa hivyo Mhe. Naibu Spika,

nilitaka kusema tu kwamba serikali ina mipango kabambe au madhubuti ya kuona kwamba mbali ya kurekebisha sheria lakini tunaimarisha hata masuala mazima ya uokozi na mawasiliano ya vyombo vyetu, ili tuone wakati wapo baharini basi wanawasiliana na wenzao walioko nchi kavu kama suala la ndege vile kuona kama kutatokea chochote basi wanataarifiana mara moja na watu wana-*rush* kwenye tukio la ajali mara inapotokezea.

Mhe. Naibu Spika, kwa kweli sina mengi nilisema nichangie kidogo mawili matatu haya kuonesha juhudi za serikali ilizozifanya katika masuala mazima ya kuimarisha masuala ya uokozi.

Mhe. Naibu Spika, naunga mkono hoja kwa asilimia mia moja. Ahsante.

Mhe. Naibu Waziri Wizara ya Miundombinu na Mawasiliano: Ahsante Mhe. Naibu Spika, awali ya yote na mimi sina budi kumshukuru Mwenyezi Mungu mwingi wa rehma yeye ndie ambaye ametuwezesha sisi kuwa hapa kufanya yetu tunayoyafanya kwa msingi wa kutaka kuwasaidia wazanzibari katika hatima yao njema hasa hasa kwa jambo hili ambalo tuko nalo leo la usalama wao katika harakati za usafiri kwa vyombo vya baharini.

Mhe. Naibu Spika, kabla ya hilo naomba nitamke wazi kwamba mimi naunga mkono marekebisho haya ya sheria kwa asilimia 100 mimi mwenyewe binafsi pamoja na wananchi wenzangu wa Jimbo la Chwaka.

Mhe. Naibu Spika, naomba na mimi nitoe mchango wangu, mchango wangu mimi unaweza ukatofautiana kidogo kwani mchango wangu utalenga katika kutoa ufafanuzi kwa baadhi ya maeneo ambayo Waheshimiwa Wawakilishi wameuliza katika mnasaba wa marekebisho haya ya sheria husika.

Mhe. Naibu Spika, kuna maeneo mengi ambayo wameomba na wamehitaji ufafanuzi na naomba nichukue nafasi hii kwa kuanza bila ya kuwataja majina kwa mnasaba huo wa kutoa ufafanuzi kwa baadhi ya maeneo.

Mhe. Naibu Spika, limezungumziwa eneo moja muhimu na namna ya chombo chetu cha ZMA kiasi gani na kwa namna gani kitaweza kutekeleza, kusimamia sheria iliyopo lakini pia kwa namna gani au kwa kiasi gani kitaweza kujiimarisha katika shughuli zake za ukaguzi wa vyombo vya baharini.

Mhe. Naibu Spika, kabla ya mabadiliko haya sheria iko wazi nguvu walizokuwa nazo, wajibu waliokuwa nao ZMA na kazi ambazo wako nazo ZMA. Naomba niwatoe hofu Waheshimiwa Wawakilishi kwamba dhamira ya mabadiliko haya itakuwa ni chachu katika kusimamia na kutekeleza yale maeneo ya ufanisi katika harakati zote likiwepo suala la usimamizi pamoja na kuimarisha huduma za ukaguzi. Natambua katika suala la ukaguzi limezungumziwa suala la kuboresha mafao au maslahi ya wafanyakazi wetu. Hili tumelipokea na tunaamini kwamba pamoja na uchanga wa chombo hiki cha ZMA kwa kutambua tu kwamba chombo hiki kimezaliwa rasmi mwaka 2011, tunaamini kwamba haja hiyo, umuhimu huo wa kuimarisha kwa kuwaboreshea maslahi yao wafanyakazi hawa yanaonekana wazi. Na sisi kama wizara

tutahakikisha kwamba ZMA wanaangaliwa kwa jicho la karibu sana hasa hasa wakaguzi hawa wa vyombo ili kuweza kufanya kazi zao kwa ufanisi na kuleta tija kama ilivyolengwa.

Mhe. Naibu Spika, suala la pili lililozungumziwa ni kuhusiana na idadi ya kanuni ambazo ZMA wamepaswa kutunga, kwa mujibu wa sheria ile namba 5 ya mwaka 2006 ZMA ilitakiwa iwe na kanuni zisizopungua 42. Lakini kwa kutambua changamoto ziliopo, hadi muda huu ZMA wameweza kutunga kanuni 5 na matarajio yetu kwamba kanuni zilizosalia zitaweza kutungwa haraka kwa kutambua tu kwamba chombo hicho sasa kimeanza kupata nguvu baada ya kuweza kupatiwa fedha kutoka katika mfuko mkuu wa serikali.

Mhe. Naibu Spika, pia kuna eneo jengine lililouliziwa kuhusiana na adhabu pale pindi kama mtu atashindwa kutekeleza matakwa ya sheria hii ukiangalia kifungu cha 464 kifungu kidogo cha tatu kimeeleza wazi utaratibu wa mtu ambaye atashindwa kutekeleza maelekezo ya sheria hii kwa kuadhibiwa kwa kifungo kisichopungua miezi mitatu lakini pia kwa kifungo kisichozidi miaka mitatu.

Aidha tunakubaliana na ushauri uliotolewa katika mapungufu ya neno usafiri katika kifungu nambari 3 *sub section* 3 baada ya neno baharini kulikuwa kuna neno usafiri ushauri huo tumeuchukua na tunakubali kuufanyia kazi.

Mhe. Naibu Spika, limezungumziwa suala jengine lilikuwa suala la minara, maboya pamoja na vyombo vyengine vinavyoongoza katika harakati za shughuli za usafiri baharini. Naomba nilijulishe Baraza lako tukufu kwamba chombo chetu cha Shirika la Bandari linafanya kazi kubwa ya kuimarisha huduma hii muhimu ya minara, maboya kwa kubadilisha mfumo uliopo wa taa zile ambazo zilikuwa zikitumia gesi kama tunavyojua kwamba teknolojia hiyo kwa kipindi hiki imeshaondoka duniani, hivyo kuendelea kuwa na teknolojia hiyo kunapelekea kuwa na gharama kubwa katika uendelezaji na uimarishaji wa huduma hiyo. Utaratibu uliopo hivi sasa wa kuweka taa za *solar* tunaamini utakuwa ni wenye tija na faraja lakini pia ufanisi na matarajio yetu ni kwamba utaratibu huu utakuwa katika kipindi kifupi utakuwa umekamilika kwa maeneo yote.

Hivyo basi, kwa yale maeneo ambayo bado utaratibu huo haujafika tunawahakikishia Waheshimiwa Wawakilishi pamoja na wananchi kwamba tuko katika hatua za mwisho ili kukamilisha, shirika letu hili limeingia mkataba na kampuni ya UAE ili kuweza kufanikisha jambo hilo.

Mhe. Naibu Spika, pia limezungumziwa suala la bima, mabadiliko yetu haya ya sheria naomba tuungwe mkono ili kuweza kufanya biashara hii ya usafirishaji wanadamu katika vyombo basi wale wanaohusika wakate bima na kiwango hicho cha milioni kumi kama tulivyolenga ili tuweze kuwafikia wenzetu pale wanapotokewa na majanga.

Lakini pia limezungumziwa suala la ID ikiwa ni pamoja na suala zima la uuzwaji wa tiketi kiholela. Mhe. Naibu Spika, naomba niseme kidogo namna ya kuweza kukabiliana na changamoto hii ya tatizo la uuzaji wa tiketi kiholela. Jambo hili ni suala Mtambuka, sisi kama Wizara moja hatuwezi kulifanya kwa ufanisi tukaweza kufanikiwa. Linahitaji wadau na tunaamini kwamba serikali kwa pamoja tunaweza kulichukulia hatua. Jambo hili ni jambo la

kusikitisha wadau muhimu ambao ni wananchi wanaokwenda kununua bidhaa hizi hawajawa tayari kuunga mkono azma na jitihada za serikali katika kupiga vita biashara hii ya magendo au biashara ya ulanguzi. Jambo liliopo ni kwamba wanafanya biashara hawana leseni, wanafanya biashara hawatozwi kodi. Lakini katika hali ya kushangaza pamoja na ku-*introduce* utaratibu mpya wa kuuza tiketi kwa njia ya *electronic* ili kuhakikisha kwamba yule msafiri aliyelengwa ndie mwenye kuuziwa tiketi, jambo hili nalo pia kwa bahati mbaya wenye kampuni za shughuli za usafiri wamekuwa hawatuungi mkono kama vile matarajio ya serikali. Ninachokuhakikishia kwamba tutarudi tena wizarani kwa kushirikiana na serikali pamoja na vyombo husika ili tuone kwa nguvu zetu zote tunakwenda kulisimamia hili na kuona tija kama ilivyolengwa.

Mhe. Naibu Spika, eneo jengine limezungumziwa suala la usajili wa nje. Usajili wa nje katika utaratibu wa usajili wa meli kuna taratibu mbili ile tunayoita *domestic registry* na *open registry*. *Open registry* maana yake ni usajili ule wa kimataifa na sisi ZMA tuna kampuni ambayo imeingia mkataba na serikali kwa ajili ya kufanya shughuli za usajili wa meli kwa madhumuni au kwa malengo au kwa niaba ya serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar chini ya chombo cha *Zanzibar Maritime Authority*. Kampuni hii ni Filtex na ni kampuni ambayo inafanya kazi zake vizuri, tija na mapato tumeyaona na tunaamini kwamba itakuwa ni miongoni mwa chachu ya kuimarisha taasisi yetu ya ZMA kama zilivyo nchi nyengine kimataifa.

Mhe. Naibu Spika, eneo jengine lililozungumziwa ilikuwa ni suala la *signal tower*, kwa malalamiko kwamba kazi za *signal tower* zinafanywa kwa *radio* ambayo inatolewa mkobani mwa mfanyakazi anapiga baadae inarejeshwa mkobani, jambo hili Mhe. Naibu Spika, si jambo la ukweli. Kituo cha *signal* kilikuwa kipo katika jumba la Beit El Ajaib na sote ni mashahidi kwamba jumba lile sasa hivi limepata tatizo ya hofu la kuporomoka, hivyo tumeona kwamba ni busara na hekima ya kuondoa mitambo yetu ile kwa kutambua tu kwamba mitambo iliyopo pale ni mitambo ya gharama kubwa sana.

Mhe. Naibu Spika, katika eneo hilo la *signal tower* kuna mtambo ambao ni muhimu, mtambo wa kisasa mtambo wa GMDSS mtambo ambao una uwezo wa kugundua au ku-*allocate* chombo katika *diameter* ya kilomita 75 ambayo inayo uwezo wa kuona karibu ya Msumbiji na zaidi ya Pemba ukiwa upo Zanzibar. Chombo hiki tumeona ni vyema na busara kukiondoa pale kwa kutambua kwamba chombo hiki kingepata maji kingeweza kuathirika.

Aidha mbali ya chombo hiki kuna chombo chengine cha AIB chombo ambacho tumepata msaada kutoka katika serikali ya Ufaransa, chombo ambacho kina uwezo nacho wa kusaidia namna ya kuweza kujua na kujilinda masuala ya kiharamia kwa kutambua chombo namna gani kilipo, mwendo gani kinakwenda, kimepakia mzigo gani na kina muelekeo gani. Katika jitihada hizi Shirika la Bandari limeingia katika harakati za kutafuta eneo jengine la kuweza kuweka mitambo hii katika maeneo ya juu. Na tunashukuru wapo katika hatua ya mwisho ya kuingia mkataba na Shirika la ZSTC kwa ajili ya kutumia jengo la ZSTC liliopo eneo la Kinazini ili kuweza kutoa huduma hii muhimu kama tulivyoitaja hapo kabla.

Mhe. Naibu Spika, naomba niongezee katika eneo ambalo limechangiwa na wengi hasa hasa suala la umri wa meli. Mimi naomba niseme kidogo sana Mhe. Naibu Spika. Naomba tutambue kwamba madhumuni makubwa ya chombo hiki ni kuwatetea wananchi ambao wako wengi, ambao kwa namna yoyote haki ya kusafiri kutoka eneo moja kwenda jengine ni hali ya kikatiba.

Kama hivyo ndivyo naomba sana tutumie busara, hekima na uzalendo ule ule wa kuwalinda wananchi wetu kubaki katika eneo salama.

Dhamira ya serikali ni kuona kwamba kiasi hiki cha miaka 15 kinakidhi kwa chombo kuweza kutoa huduma za usafiri kwa kutambua tu kwamba kuna vyombo vingi hasa meli ukiangalia *life span* yake si muda zaidi unaozidi miaka 25 ama 30. Sasa madhumuni ya serikali ni kuona kwamba miaka 15 ili kumpa nafasi ya miaka 10 kuweza kufanya biashara na kurejesha gharama yake. Sasa malengo ya serikali ni kuwalinda wananchi wake na watumiaji wengine wa huduma za usafiri kusafiri katika vyombo vilivyo salama vitakavyowaokolea maisha yao. Kinyume ya hapo naomba niseme kwamba suala la biashara anafanya mwenye uwezo. Suala la biashara ni ushindani, na ushindani siku zote anashindana mwenye uwezo wa kushindana. Sasa chombo hiki kisije kikajielekeza katika kutaka kutenda jambo la kuashiria kwamba ushindani wa kibiashara uwe haupo kwa msingi wa kuweka vigezo vitakavyoashiria kila mmoja aweze kufanya jambo hilo.

Msingi mkubwa nadhani tumeelekeza katika kuhakikisha usalama wa maisha ya wananchi wetu tunaowalinda na kuwakinga na majanga. Kinyume ya hapo tutakuwa hatuwatendei haki wala hatuwatendei jambo jema. Madhumuni ya serikali ni kuona kwamba wananchi hawa walio wanyonge walio wengi waweze kusafiri katika vyombo vilivyo salama wakitoka eneo moja kwenda eneo jengine.

Serikali imezingatia kwa makini sana na kutambua na kufanya tathmini kwa hali ya juu kuona kwamba umri huu wa miaka 15 ni umri ambao ungekidhi kwa ajili ya kutaka kutoa huduma. Na ile azma ya kutaka kwamba wafanyabiashara wenye uwezo, wafanye biashara hii kwa kutambua na wale wafanyabiashara wadogo wadogo wanayo nafasi ya kujikusanya kutengeneza ushirika utakaoweza kufanya kazi hiyo kwa kutambua ule umuhimu na usalama na watakuwa wamewapa kipaumbele.

Mhe. Naibu Spika, naomba niliseme hili kwa kutambua tu kwamba lengo la serikali maisha yote ni kuhakikisha usalama wa wananchi wake ndio kipaumbele nambari moja. Bila ya kutoa usalama kwa wananchi unaowaongoza sidhani kama serikali hiyo itakuwa serikali makini yenye kuwajali wananchi inaowaongoza. Ninaamini serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar ni serikali makini yenye malengo na madhumuni ya kutaka kuwasaidia wananchi wake kwa kuwalinda kuhakikisha bidhaa na huduma wanazozipata ziko salama na ziko endelevu.

Mhe. Naibu Spika, eneo jengine lililozungumziwa ni suala la *diversion* kwa maana ya kubadilisha maumbile ya chombo, limezungumziwa suala la jenereta Mjumbe alitaka kujua kwa sababu gani jenereta likawa ni miongoni mwa mambo yaliyoainishwa katika vile vipengele ambavyo vinaashiria vifaa ambavyo vitakuwa vimebadilisha maumbile ya chombo husika. Dhamira ya hapa ni kuonesha tu kwamba inawezekana meli ina jenereta zake ina uwezo wa kutengeneza umeme pengine megawatt 5 ukibadilisha jenereta likutane na jenereta linalozalisha megawatt 2 chombo hiki kitakuwa kimepoteza sifa yake na tutakizuia hatutokipa usajili.

Mhe. Naibu Spika, suala jengine lililozungumziwa ni ubadilishaji wa maneno neno *may* na neno *shall* haya tumeyapokea kwa maeneo maalum. Katika yale maeneo maalum tunatakiwa kufanya

regulation kwa ajili ya usimamizi maalum neno *shall* bila shaka litatumika. Lakini katika yale maeneo ambayo yataendelea kuwa ya ujumlajumla tunaomba neno *may* liendelee kutumika.
Mhe. Naibu Spika, baada ya kusema hayo machache pamoja na ufafanuzi huo mdogo nilioutoa naomba nirejee tena kusema kama ninaunga mkono hoja hii asilimia mia moja.

Mhe. Waziri wa Miundombinu na Mawasiliano: Ahsante Mhe. Naibu Spika, kwanza niamshukuru *Allah* kutupa uhai uzima na taufiki ya kuzungumza katika Baraza lako tukufu na kupata nafasi ya kutoa mchango wa wizara na serikali kwa jumla kuhusiana na hoja mbali mbali za Wajumbe wa Baraza hili.

Kwanza napenda niwataje wale ambao wamechangia katika Mswada wetu wa Marekebisho ya Sheria wa Mamlaka ya Usafiri Baharini kama ifuatavyo:-

Tukianza na Makamo Mwenyekiti wa Kamati ya Mawasiliano na Ujenzi kwa niaba ya Mwenyekiti

1. Mhe. Hassan Hamad Omar
2. Mhe. Abdalla Juma Abdalla
3. Mhe. Mgeni Hassan Juma
4. Mhe. Saleh Nassor Juma
5. Mhe. Jaku Hashim Ayoub
6. Mhe. Hija Hassan Hija
7. Mhe. Mahmoud Mohammed Mussa
8. Mhe. Hamza Hassan Juma
9. Mhe. Ismail Jussa Ladhu
10. Mhe. Waziri wa Nchi, Ofisi ya Makamo wa Pili wa Rais
11. Mhe. Makame Mshimba Mbarouk
12. Mhe. Naibu Waziri wa Afya
13. Mhe. Asha Bakari Makame
14. Mhe. Marina Joel Thomas
15. Mhe. Salma Mussa Bilal
16. Mhe. Subeit Khamis Faki
17. Mhe. Abdalla Mohamed Ali
18. Mhe. Waziri wa Nchi (OR) na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi
19. Mhe. Naibu Waziri wa Miundombinu na Mawasiliano.

Kwanza napenda nichukue fursa hii kutoa shukurani zangu za dhati kwa wajumbe hawa na wale ambao wamebaki kwa kutoa michango yao ya kina na kuweza kuuchangia mswada huu ili kuweza kufikia mustakabali mzuri.

Mhe. Naibu Spika, pamoja na vile vifungu 29 vilivyotajwa katika Gazeti Rasmi la Serikali naomba pia kuwasilisha vifungu vyengine vitatu ambavyo viliridhiwa na kamati yako ya Mawasiliano na Ujenzi ili kutilia mkazo juu ya udhibiti wa usafiri wa baharini viende pamoja na mswada wa mwanzo.

Vifungu vyenyewe vinaonekana katika mswada uliogaiwa sasa hivi kifungu cha marekebisho nambari 11 kinachorekebisha kifungu nambari 12, kifungu cha marekebisho nambari 31 kinarekebisha kifungu cha 122 na kifungu nambari 20 kinachorekebisha kifungu cha 57 cha sheria mama.
Baada ya hapo Mhe. Naibu Spika, naomba sasa niende kwenye hoja za Wajumbe. Mhe. Naibu Spika, hoja ambayo ilichangiwa sana na wajumbe wengi ni marekebisho yaliyofanywa katika kifungu nambari 17a. Kifungu hiki kiliweka umri wa kusajiliwa meli naomba nikinukuu halafu nitoe maelezo yafuatayo:

Mhe. Naibu Spika, kifungu hiki kinasema, “Hakuna meli ambayo itazidi umri wa miaka 15 tokea tarehe ya kutumika kwake itakayosajiliwa au kupewa leseni kwa ajili ya kuchukua abiria na mizigo Zanzibar”. Kwanza naomba niseme kwamba wajumbe wengi ambao walikuwa wakichangia walikuwa wakiondoka katika ile maudhui yenyewe. Kwa hivyo, napenda nitoe ufafanuzi ufuatao ili ifahamike vizuri zaidi ni nini kilichokusudiwa hapa.

Mhe. Naibu Spika, la mwanzo ni kwamba meli hizi zinazokusudiwa kupewa *category* hii ni zile ambazo zitakuja sasa hapa Zanzibar, sio zile ambazo tayari zimeshaingia. Kwa hivyo, zile meli ambazo zimeshaingia zinaendelea kufanya kazi yake zile zitafanyiwa utaratibu kama ambavyo sheria inavyosema ya ukaguzi na kuendelea kuzipa leseni kadiri itakavyoweza kukidhi mahitaji ya usalama na ubora wa chombo chenyewe. Lakini meli yoyote itakayoingia kuanzia sasa ndio itabidi ifuate mkondo huu.

La pili, wengi walikuwa wakizungumza kuhusiana na labda wafanyabiashara wengine watatengwa. Hili Mhe. Naibu Spika, sio la kweli, kwa sababu sisi katika uchunguzi wetu wa kina tumeona kwamba chombo ambacho ni kikongwe kina gharama zaidi kukiendesha kuliko chombo ambacho kina umri mdogo. Hivi sasa mimi ni shahidi kwamba Meli ya Maendeleo ambayo imo katika shirika letu inatubebesha mzigo mzito sana wa kuendesha, kwa sababu *maintenance cost* ni kubwa kuliko hata ile *import* ile inayotia. Kwa hivyo, ili kuwaokoa hata hawa wafanyabiashara wasiweze kupata *maintenance cost* kubwa basi ni afadhali kuwawekea hii kwa huruma zao.

Lakini la tatu Mhe. Naibu Spika, ni kwamba vyombo hivi vinatarajiwa viende *dry-dock* kila baada ya miezi 18 vinavyochukua abiria. Tumeona hapa vyombo vyetu vingi vinakaa hapo hapo bandarini na kufanyiwa matengenezo bila ya kwenda *dry-dock* kwa sababu vyombo vyenyewe ni chakavu, fedha ni nyingi zinazohitajika kupeleka *dry-dock* na hawana uwezo huo. Sasa ili kuwapunguzia gharama zote hizo serikali imeona kuwa tuwaokoe tokea mwanzo wachukue chombo kizuri. Lakini wale waliouliza ni kitu gani kilichokusudiwa hasa miaka 15 ni tokea ile meli ilipomaliza kuundwa na itaanza kufanya kazi huko. Kwa hivyo, ule umri wa meli ulivyokuwa unaifanyia kazi ndani ya bahari.

Jengine Mhe. Naibu Spika, napenda kutoa ufafanuzi wale ambao walikuwa wakiipigia debe ile meli iliyoko katika Ziwa Nyasa Waheshimiwa wawili bahati hapa wameshapanda ile meli na wameizungumza vizuri, mmoja nampongeza sana Naibu Waziri wa Afya jinsi alivyoeleza. Meli yenyewe imeshazama mara tatu halafu inazamuliwa inakuja inachukua tena abiria. Sasa tujiulize hizi zetu sisi ziko wapi? Mbili zimezama zimepatikana wapi? Sasa safari za kwenye ziwa na

safari za baharini ni vitu viwili tofauti. Pia tuna safari za maji chumvi ambapo maji chumvi yenyewe yanakula chum asana kuliko maji ya baridi. Sasa tumeangalia mantiki yote hiyo.

Lakini jambo jengine Mhe. Naibu Spika, zilipotokea ajali mbili hizi sisi Waheshimiwa Wajumbe nikiwemo mmoja mimi mwenyewe binafsi tulikuwa tunapiga kelele sana kuhusu kuimarisha usalama wa vyombo vya baharini. Sasa inaonekana kwamba moja katika kuimarisha huu usalama wa baharini ni kuiwekea huu umri kwa sababu ya uzoefu uliopatikana.

Angalia MV. Skagit ambazo mwanzo zilipokuja hapa zilikuwa zinaitwa Kalama zilikwenda kununuliwa ndani ya umri wa miaka 23, sasa mtu anakwenda kununua chombo tayari kwa dola laki nne sasa dola laki nne wewe unakwenda kununua chombo ili kije kibebe abiria katika nchi hii. Kwa hivyo sasa, haya mambo ndio yaliyopelekea tukaona kwamba lazima sasa tuweke utaratibu ili watakaoingia katika biashara hii waweze kuwa waaminifu, waweze kuleta yale maslahi ya wananchi na usalama wao.

Mhe. Naibu Spika, hakuna mwananchi ambaye anasafiri baina ya Unguja na Pemba akawa hataki usalama wake, au baina ya Unguja na Dar es Salaam, lakini kwa sababu kuna bahari katikati huwa hana budi kupanda lolote litakalokuwepo. Sasa ni juu ya serikali pamoja na Wawakilishi nawaomba sana kuangalia kwamba je, watu wetu hatutaki tena waendelee katika hali ya usalama? Ni lazima ajali zile mbili kubwa zitupe mafunzo maalum ili tuweze kuimarisha usalama wa watu wetu katika siku za baadae.

Kwa hivyo, kwa kumalizia na suala hili nawaomba sana Waheshimiwa Wajumbe tukubaliane kuiweka hii miaka 15 iwe ndio kigezo cha kuingiza meli mpya inayokuja, sio zile ambazo zipo nchini. Kwa sababu usajili unatolewa mara moja tu kikiingia chombo, leseni ndio inayotolewa kila baada ya muda, lakini hii haisemi leseni kifungu hiki kinasema kusajiliwa haitosajiliwa. Kwa hivyo, ni ile meli inayokuja mpya na uzoefu wa wafanyabiashara wetu tumeona tokea tulipoanzisha wanakwenda kuchukua vyombo ambavyo haviko katika *standard,* haikufanya maamuzi hayo kwa sababu ya upendeleo fulani.

Kwa hivyo Mhe. Naibu Spika, naomba nimalizie hapo ili niwaachie Wajumbe waangalie na wapime ndani ya nyoyo zao ni nini hasa mustakabali wetu. Hatuwezi tena Zanzibar kuweza kuwamaliza watu wetu ndani ya bahari. Mimi jambo hili linaniuma sana kwa sababu mimi nimeshuhudia mambo mengine ambayo nyinyi pengine pia mmeshuhudia. Wale waliokufa kwenye ajali zile meli mbili kuna watu wengine wanaendelea kufa kwa vihoro hawakuweza kumeza tena, mtu ana mkewe na watoto wake watatu, ana ndugu zake watano hawakuweza kumeza wengine hawakuchanganya tena unawaona baada ya muda mdogo na wao wanakwenda. Sasa hili ni jambo la kuzingatia sana, wizara haikukaa kabisa kabisa katika nafasi yoyote ile kutizama maslahi labda ya mtu mmoja au wawili au kumpendelea mmoja au wawili, imetizama maslahi ya watu wetu na usalama wao ndani ya usafiri.

Kwa hivyo, naomba sana tukubaliane katika hili jambo, nimechukua muda kulizungumza kwa sababu ya uzito wake hatujui sisi chombo gani kimeundwa wapi wala wapi hiyo sio kazi ya wizara atakakokwenda angalia basi serikali ilivyokuwa imeamua. Serikali pamoja na kwamba bado tunasema hivi hivi lakini imeamua kuchukua mtoto mchanga mwaka *zero* inaanza kutengenezwa ndio italetwa hapa tukijaaliwa. Sasa kwa wananchi na wafanyabiashara tunawapa

span ya miaka 15, serikali inachukua *zero* inaunda mpya lakini wananchi tumewapa miaka 15 kwa hizo sababu zenu tunazikubali kwamba wako watu wetu hawana uwezo wa kununua mpya na ndio maana ikawekwa miaka 15 tokea ilivyoundwa meli ile inafanya kazi.

Baada ya hayo naomba Mhe. Naibu Spika, niendelee na kipengele chengine ambacho kilizungumzwa sana na Wajumbe wengi kipengele nambari 18a. Hiki kilizungumza kuhusu, waziri anaweza kutunga kanuni zitakazoeleza ukomo wa umri. Hapa tunakubaliana na Wajumbe waliochangia na tunakubaliana kukibadilisha kwamba sasa isomeke, waziri atatunga kanuni badala ya waziri anaweza kutunga kanuni.

Mhe. Naibu Spika, jambo jengine ambalo lilitiliwa mkazo sana na kutengenezwa na wajumbe ni hili la kifungu cha 10a. "Hakuna mtu au taasisi atakayeingia katika shughuli zozote zinazohusiana na usafiri wa baharini bila ya leseni au kibali kinachotolewa katika namna itakavyoelezwa na mamlaka". Kwanza nawashukuru wote ambao wamekiunga mkono hiki kifungu, lakini wale waliotahadharisha kwamba pasipite rushwa katika hapa pia nawapongeza. Mimi katika kipindi changu hiki chini ya ZMA nahakikisha kwamba leseni haitotolewa kwa rushwa kwa njia yoyote ile, atakayekuwa ametimiza masharti ndiye atakayepewa leseni na chombo chochote kikionekana kwamba hakiendi kwa utaratibu au hakifuati masharti basi leseni haitatolewa.

Mhe. Naibu Spika, hayo ndio mambo makubwa ambayo yamezungumzwa na wajumbe wengi. Sasa naomba niingie kwa mchangiaji mmoja mmoja kwanza nianze na Mhe. Abdalla Juma Abdalla, Mwakilishi wa Jimbo la Chonga.

Kwanza tunampongeza sana kwa michango yake kwa kutaja kwamba mswada huu umekuja katika wakati muwafaka. Pili napenda nieleze kwamba sisi katika wizara hii pamoja na ZMA tunaloshughulikia ni viwango na kwa hivyo kutokana na mchango wake sisi tumechukua na tunaiagiza ZMA ifanye uchunguzi wa kina kuhusu Meli ya Serengeti na hali yake ambayo ilitajwa.

Mheshimiwa alitaka kwamba kuna wasi wasi kuwa Meli ya Serengeti inazibwa kwa saruji. Kwa hivyo, sisi tunaiagiza ZMA kupitia wakaguzi wetu ifanye uchunguzi wa kina na ukaguzi ili kubaini hali hiyo.

Halafu mchango wake mwengine ulikuwa vile vile ni kuhusu meli ambazo hazina mkuku na meli ambazo zina lango la kufunga na kufunguka. Meli hizi Mhe. Naibu Spika, bila ya kuchanganya ziko aina mbili, kuna meli ambazo tokea mwanzo zinatengenezwa kwa ajili ya kuchukua abiria na hizi zinapewa jina roro chipsi (*roll on, roll of*). Hizi zinaruhusiwa kuchukua abiria kwa sababu muundo wake na usalama wake tokea mwanzo zimetengenezwa kwa kuchukua abiria. Lakini kuna meli nyengine ambazo zinaitwa *land crafts* ambazo huwa hazina mkuku zinaweza kukaa mpaka kwenye mchanga na zile ambazo hazikutengenezwa kuchukua abiria utaziona muundo wake, kuna *cabin* nyuma halafu sehemu kubwa iko wazi haina chochote.

Sasa wafanyabiashara wetu huchukua ile *cabin* wakaiongezea juu wakachukua abiria, sasa jambo hili ndilo lililokatazwa vile vile. Kwa hivyo, sheria inakataza kuchukua *land craft* ambazo zimetengenezwa kwa kuchukua mizigo ukapachika *cabin* ili uchukue abiria hili sheria

imelikataza. Hivyo tunasema wazi hapendelewi mtu yeyote wawekezaji sasa watakuwa na nafasi ya kuangalia ni wapi wataleta uwekezaji wao, wanataka meli ya mizigo, wanataka meli ya abiria, tumeshachoka tena abiria wetu kulazwa juu ya nondo. Kwa hivyo, tunaomba sana wawekezaji waweze kuchagua kama mtu anataka kuchukua abiria na mizigo basi atenge pahala pa mizigo maalum kwa kuweka mizigo na abiria wawe na viti vyao vya kukaa, lakini watu kwenda kuwekwa juu ya nondo hali inavyokwenda vile basi tena, huu ndio msimamo wa usafiri baharini sasa hivi.

Mimi nilisema katika maelezo yangu ya mwanzo Mhe. Naibu Spika, tunataka *safety and comfortability***,** abiria asafiri awe hajulikani kwamba katoka safari. Kwa hivyo Mhe. Naibu Spika, hatukukusudia kukomoa mfanyabiashara yoyote wala mwekezaji yoyote, tunakusudia kubagua baina ya chombo cha kuchukua abiria na chombo ambacho kitachukua mizigo na chombo ambacho kitachukua abiria na mizigo kilichotengenezwa makusudi kwa ajili hiyo.

Mhe. Mgeni Hassan Juma tunamshukuru kwa michango yake na tunapokea pongezi alizotupa na sisi vile vile tuko katika huzuni mpaka hivi leo juu ya kusikitikia matokeo yaliyotokea. Ndio maana tukawa tunasisitiza msimamo wetu wa kuwa na utaratibu mzuri wa usafiri kwa usalama.

Kama alivyosema Mhe. Mgeni ni kweli kwamba sisi hapa vyombo vyetu vinasafirisha abiria wa ndani na wa nje. Mimi mwenyewe binafsi nimeshashuhudia vikao vingi tunavyofanya hapa sasa hivi na wageni mpaka kupenda namna gani sisi vyombo vyetu vinavyotoa matangazo ya kiusalama, abiria anapoingia tu anatangaziwa. Hivi sasa hivi vyombo vya baharini vinatumiwa na watu ambao wana ngazi mpaka ya Ubalozi na wewe huwezi kuwajua mle, wana ngazi kubwa kubwa. Sasa hatuwezi tena kwamba sisi tuwe *branded* kwamba ni watu ambao hatuna mpango lazima vyombo vyetu viende kiutaratibu.

Kwa hivyo, vile vile katika kuimarisha biashara ya utalii tumeona katika matokeo yote, hata juzi hayo ya *MV Skagit* watalii walikuwemo sasa ile ni pigo kwa biashara ya utalii ambayo inaingiza mapato ya nchi. Kwa hivyo, ili kudhibiti hayo tunaendelea kudhibiti usafiri na hivyo tunakushukuru Mhe. Mgeni. Isipokuwa suala lako hili limeshazungumzwa kama mtu amefanya kosa na amepewa faini lakini hakulipa basi kiko kifungu katika sheria mama 464(3) kinachozungumza kwamba, mtu yule atathibitishiwa na adhabu ya kifungo kisichopungua miezi mitatu na kisichozidi miaka mitatu.

Mheshimiwa pia aliuliza kuhusu meli kukamatwa ikiwa imegonga mwamba imekwama au imezama. Meli ile ikiwa inadaiwa itauzwa kama ni *scrapes,* kwa hivyo bado itakuwa na thamani ya kuuzwa.

La mwisho alizungumza usimamizi wa sheria nadhani katika matokeo mawili yale ya ajali ya *Spice Islanders* na *Skagit* serikali iliunda tume ambayo ile ile ilifanya kazi ya kwanza na ya pili na mapendekezo yake mengi yapo na ndio tunayafanyia kazi katika kuhakikisha kwamba sheria zinasimamiwa. Hivi sasa tumefikia kiwango hata cha kuzizuia meli zisiende kwa sababu ya hali ya hewa. Kwa hivyo, usimamizi tunaufanya katika ngazi ya juu kidogo. Hali ya hewa ikichafuka tunawasiliana na vituo vya utabiri wa hali ya hewa na tukiona kwamba hairuhusiwi vyombo vile vinazuwiwa kwa masaa mpaka hali ya hewa itakapotulia ndio vinaruhusiwa kwenda. Kwa hivyo, hiyo ndio *stage* ambayo tumefikia.

Mhe. Saleh Nassor Juma tunashukuru kwa michango yako ni kweli kwamba watu wengi kwa sababu sisi ni visiwa tunategemea usafiri wa baharini. Usafiri wa baharini kama tulivyosema hauna *alternative*, kwa sababu chombo kinachokwenda ndio hicho kwa hivyo usalama wake ndio tunaojitahidi hivi kuuchunga.

Suala la *ID* ni kweli katika udhibiti wa uuzaji wa *ticket* tumeweka utaratibu huu kwamba watu wende na vitambulisho vyao ili iwe ni rahisi. Kwa hivyo, hapa kwa niaba ya serikali mimi nitalichukua hili nilipeleke hasa kwa Mhe. Waziri wa Nchi (OR) na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi watu ambao hawajapata vitambulisho waweze kuwapatia ili na wao waweze kupata *comfort* ile tunayosema katika usafiri. Kwa sababu anapokwenda ikiwa hana kitambulisho akazuwiwa ni sehemu moja ya kukosa haki yake. Kwa hivyo, hili tunalichukua na *Inshaallah* serikali ipo imetusikia na tutakwenda nalo.

Mhe. Naibu Spika, aliendelea kuchangia kuhusu chombo kufanyiwa *service*. Hili nimeshalizungumza sasa hivi hapa, kuna *regular service* ambazo zinafanywa na kuna muda ule wa miezi 18 ikifika chombo kile kiende *dry-dock*, ndio nikasema kwamba vombo vyetu baadhi yake huwa havyendi kwa sababu ya ukosefu wa mtaji na ndio maana ikawa ni muhimu sasa hivi kubadilisha hizi sheria ili kuwafanya wale wawekezaji wawe *serious* katika hii *business.* Kwa hivyo tunawataka waweze ku-*comply* na mambo yote.

Mhe. Jaku Hashim Ayoub namshukuru sana kwa michango yake kama ambavyo tulielezwa kwamba *signal tower* ni muhimu isipokuwa ni chombo ambacho kinaendeshwa na Shirika la Bandari na tunakuhakikishia kwa niaba ya Wizara ya Miundombinu na Mawasiliano tumo katika mashughuliko makubwa na *vision* yetu hasa ni kuwa na *signal tower* yetu wenyewe kama ambavyo ipo Dar es Salaam pale.

Kwa hivyo, nakushukuru sana kwa michango yako. Kwanza niseme jambo moja, hii sheria ambayo tunaisoma leo ni sheria ya usafiri baharini ya mwaka 2006. Hii mamlaka tunayoita ZMA sheria yake ilipitishwa mwaka 2009 na yenyewe ikaundwa mwaka 2011. Kwa hivyo hii ZMA ni chombo kichanga sana kina umri kama wa miaka miwili tu sasa hivi. Hivyo hii sheria tunapoisoma inawachanganya watu wengine kuona kwamba labda ni chombo cha zamani. Sheria ilifanywa ya usafiri baharini halafu mwaka 2009 ikapitishwa sheria ya mamlaka ya usafiri baharini lakini chombo chenyewe kilianza kufanya kazi mwaka 2011.

Sasa kwa njia hiyo yote mambo mawili, kwanza utendaji wake wa kazi lakini la pili kanuni ambazo zilitakiwa zitungwe usifikirie kwamba zimechelewa sana, lakini la tatu ni kwamba kanuni za ZMA zimeambatana na sheria za kimataifa zinazoitwa *International Meritime Organization.* Kwa hivyo, ni vitu ambavyo lazima uvi-*magic* yale mambo yetu wenyewe na zile sheria za kimataifa au kanuni zinazotokana na *International Meritime Organization*.

Lakini pamoja na hayo sikatai kwamba zimechelewa, kwa hivyo kwa niaba ya Wizara ya Miundombinu na Mawasiliano na kwa niaba ya ZMA nakuhakikishia Mhe. Jaku pamoja na Wajumbe wote waliochangia kuhusu kuchelewa kwa kanuni kwamba tutahakikisha kuwa ndani ya muda mfupi ujao kanuni tutazitengeneza ili ziweze kutumika, sidhani kama utavuuka mwaka huu kama kanuni hizo zitakuwa hazitumiki na hiyo ni kwa urefu sana.

Mhe. Jaku Hashim Ayoub uliuliza kuhusu suala la *Filtex* Hii ni kampuni ambayo imetiliana mkataba na serikali kuhusiana na daftari la kusajili meli za kigeni ambalo makao makuu yake yapo Dubai. Fedha zake zinakuwa kwenye mfuko wa serikali moja kwa moja, hazipitii ZMA zinaingia katika mfuko mkuu wa serikali. Kwa hivyo hata hesabu yake ipo Wizara ya Fedha.

Mgao baina ya kampuni na serikali ni asilimia 65 kwa serikali na 35 kwa kampuni. Hili ndio swali lako la mwisho.

Swali lako la mwisho kabisa lilikuwa nini hatma ya wawekezaji wadogo wadogo katika usafiri baharini. Mimi nasema kwamba nchi inaendelea, hata dunia ukitizama ilikuwa hapa Tanzania bajeti ya miaka ya nyuma ilikuwa ikizungumzwa *billion*, sasa inazungumzwa *trillion*, ina maana nchi inakua.

Sasa sisi wawekezaji wetu wadogo wadogo hatuwezi kubaki *stagnant* ni lazima wakue. Kwa hivyo hao tunaowaita wadogo wadogo tunataka wanyanyuke. Sisi Zanzibar hapa tulikuwa tukitumia milioni bajeti za nyuma, miaka kumi iliyopita, sasa tunatumia bilioni. Bajeti yetu ya mwaka huu ilikuwa bilioni mia sita na kama arobaini. Kwa hivyo hawa wawekezaji wadogo wadogo sisi tunawahitaji nao wawepo, lakini nao wakue ili waweze kukua.

Mhe. Mohamed Aboud leo asubuhi alipokuwa anazungumza alitoa ushauri mzuri kwamba wajikusanye pamoja. Kwa hivyo wale wafanyabiashara wadogo wadogo katika sekta hii ya usafiri ambao wanahisi hawana mitaji mikubwa wajikusanye pamoja ili kupata mtaji ambao ni mzuri wa kuendesha biashara zao katika hali ya ushindani.

Madhali tumekubali kiujumla kufanya hali ya ushindani inabidi ni lazima tuende vile vile, hatuwezi kupiga breki halafu tukasema aah! Wengine hawawezi kwenda *speed* hii, ni lazima tuende vile vile.

Mhe. Hija Hassan Hija nashukuru sana kwa michango yako. Mimi sidhani kama hoja ya majanga ni dhaifu, kwa sababu hakuna *cost* ya maisha ya mtu. Isipokuwa lishatokea. Kwa hivyo sisi mabadiliko ya sheria hii kuyajengea katika majanga yaliyotutokezea ilikuwa ni haki kwamba sisi tumeona lakini ni haki kwamba mapendekezo mengi haya yanatokana na Tume iliyoundwa kwa ajili ya kuchunguza chanzo na mambo yanayotokana na ajali hiyo.

Kwa hivyo watu ambao tumepoteza ni wengi mno na pengine si rahisi kujua idadi yake kama ambavyo ilivyokuwa. Hivyo sisi kujenga hoja hii ni sahihi kabisa.

Jambo ambalo ulilichangia na mimi nakubaliana nalo ni kwamba tuwe na umakini katika kuangalia usalama wa vyombo baharini. Hata mimi nitalisimamia jambo hili na napenda niwaaambie watendaji wote kwamba hatutomvumilia mtendani yeyote ambaye hatokuwa na umakini katika kusimamia usalama wa baharini akenda akatafuta maslahi yake mwenyewe. Hilo hatutovumilia. Mimi nitakuwa wa mwanzo kumtolea karata mbele ya serikali. Kwa hivyo hilo ni jengine.

Yapo mambo yamebainika ni sahihi kwamba hakukuwa na umakini na ndio maana hapa liliulizwa swali kuhusu wafanyakazi wangapi wakaguzi. Wapo ambao walisimamishwa kazi na hivi sasa kesi yao ipo Mahakamani, kwa sababu na huu umakini wa kuona kwamba linafuatiliwa. Kwa hivyo wale ambao walibainika kwa njia moja au nyengine walihusika katika habari ile ndio wakasimamishwa kazi na wakapelekwa katika vyombo vya kisheria. Kwa hivyo umakini upo.

Ulizunguma kuhusu sheria za kukopia. Labda Mwanasheria Mkuu yupo hapa lakini nasikia sisi tunatumia sheria za Uingereza tokea mwaka gani sijui. Kwa hivyo mimi naambiwa na wanasheria wenyewe kwamba sio vibaya kukopia sheria, lakini wewe unayekopia usiwe unakopia ukawa hujui, yaani *blind copy*, uwe unajua kwamba hii ina-*effect* hivi na vile.

Kwa nini nchi zetu zinaingia katika mashirikiano kwa sababu yale mambo yao yanakwenda kwa pamoja, movement za watu ni nchi na nchi au sehemu na sehemu na sisi ndio tunaoshughulikia. Usafiri baharini unashughulikia na *movement* za watu. Kwa hivyo madhali inashughulikia nyendo za watu, watu watakwenda kila pahala. Sasa ili kuweza kuoana na utaratibu huo ni lazima mambo mengine tuchukue yale ambayo wanayo wenzetu na tunayaona kwamba yanafaida kwetu sisi tuyachukue, yale yaliyokuwa hayana tutawaachia wenyewe.

Mhe. Hija nakuhakikishia kwamba katika mamlaka hii wataalamu wetu wanatumika lakini tuna ukosefu kweli kweli wa wataalamu wa aina hii. Ikiwa utawashawishi vijana wanaomaliza *form six* na wapi waende wakasomee hii fani basi watapata ajira ya mara moja.

Wakaguzi ambao wanaoitwa *surveyors* hatuna. Kwa hivyo hii ni fani ambao inayohitajika sana na wale pengine waliopo wanaona kuna maslahi zaidi kwengine. Kwa hivyo sisi hatumuweki mtaalamu wetu ikawa hatukumtumia.
Ndio hilo suala lako la surveyors kama nilivyokwambia na sio kwamba hawatumiki, hapana hawa wa kuwaajiri. Ndio maana hivi sasa baada ya mtikisiko huu ZMA inaingia mkataba na kampuni ambayo kampuni hiyo hiyo itaingia mkataba na SUMATRA ili nini, kwamba huyu mkaguzi atakayekaa hapa Tanzania, sisi tutakuwa na *access* naye kwa kumtumia kwa pesa zetu na kwa kazi zetu na kule watakuwa wanamtumia. Kwa hivyo itakuwa ni *cost affective* hiyo.

Tofauti karibu hapa ilikuwa anachukuliwa mkaguzi kutoka Dar es Salaama anafikiri ni wa SUMATRA; yule si wa SUMATRA. Ile ni kampuni ambayo iliajiwa na SUMATRA, sisi tunafanya mazungumzo nayo. Lakini hivi sasa tunaingia katika mkataba hasa na ile kampuni ambayo sisi tutamtumia na wao watamtumia kila mmoja kwa wakati wake.

Kuhusiana na magendo ya tiketi. Sisi tulifanya utafiti. Moja katika tuliyogundua mbali ya matatizo ya vyombo vyenyewe vilikuwa havitoshi kwa muda huo, lakini kuna baadhi ya wamiliki wa meli hawajaingia katika ile *electronic tickets*. Kwa hivyo ili kuweza kuweka mtandao wa pamoja wameshapewa agizo la ZMA waweke mtandao wa kompyuta ili waweze kutoa *electronic ticket*. Sasa hapo tukishakuwa mashirika yote yana *electronic tickets*, sisi tutafanya *system* za kuweza kumjua nani anayeuza tiketi za magendo na nani hauzi, kwa sababu zipo njia hizo. Ikishakuwa ule mtandao upo utajua kwa sababu hawezi ku-*cheat* lakini mpaka hivi sasa kuna wauzaji wengine wa tiketi wanauza tiketi zilizoandikwa kwa mkono, kwa hivyo zile huwezi kuzifuatilia kwa kina.

Kwa hivyo nakuhakikishia kwamba hili suala tunakwenda nalo. Mimi nasema uondoe wasi wasi hapa wizarani hapana kitu, hapana kitu chochote kilichofichika, kipo kitu kipo sawa. Kwa sababu wewe uliuliza kuna nini huko wizarani? Hakuna kitu, zaidi ya sisi tunataka usalama wa wasafiri wetu. Hilo lipo kweli lakini jengine hakuna.

Mhe. Mahmoud suala lako na ninakushukuru kwa mchango wako, lakini nililijibu pale kwamba ni kuanzia pale ilipoanza kufanya kazi ile meli na kuendelea, ndio huo umri wa ile meli ilipomalizwa kutengenezwa.
Tunamshukuru Mhe. Waziri Mohamed Aboud kwa *intervention* yake na kutoa nasaha zake.

Mhe. Hamza Hassan Juma tunakushukuru sana kwa michango yako. Pongezi zako tumezipokea. Vile vile tunakushukuru kwa kutushtua sheria inatakia kufuatiliwa na kusimamiwa utekelezaji wake. Ni kweli kuwa na mbiu ya sheria hakumaanishi kwamba ile shughuli inafanyika, sheria ni lazima isimamiwe, ni sahihi. Sitokuwa mkali lakini nitakuwa *serious* katika kusimamia sheria.

Sasa hii ya mwaka, si tulisoma huu mswada kwa mara ya mwanzo 2012. Kwa hivyo huu mswada umeshakuwa table tokea 2012, mpaka iwe *otherwise* lakini 2012, hapa unasomwa kwa mara ya pili.

Kuhusu Mamlaka ya Usafiri Baharini tumeshasema kwamba tumebadilisha lile na tumeeka mamlaka yoyote ya usafirini baharini iliopo kwa sababu lile ni jina ambalo kwanza linashughulikia taasisi mbili ya usafiri wa nchi kavu na sisi tuna-*deal* usafiri baharini tu, na hata kikiondoka hiyo taasisi hiyo tutakwenda na ushirikiano na hiyo taasisi iliopo kwa wakati huo hata zikiwa mbili. Sisi tutakwenda na ushirikiano na zile taasisi ziliopo kwa mujibu wa usafiri baharini.

Lile suala la shilingi limetajwa katika sheria lilikosewa katika pale tu, lakini katika sheria limetaja kwamba dola elfu tano zitakazolipwa katika shilingi za Tanzania. Kipengele nambari (a) nafikiri tumekizungumza sana, 17 (a) nimekizungumza sana nafikiri, kwa hivyo nimeshakujibu. Kama ulivyosema usimamizi.

Kuhusu kipengele cha mashine za umeme, nilisema pale ni zile ambazo sio za asili yake kwa sababu kuna wengine mashine ya umeme ipo chini kule kwenye chumba ambacho kinachoitwa *engine room*. Atakujakuchukua jenereta aweke juu kwenye watu, watu wanapita hapo hapo, jenereta hapo hapo, moshi moshi hapo, sasa ile *modification* ile haitakiwi, anatakiwa a-*replace* aondoke ile aweke nyengine pahali pale pale. Sio kwamba afanya *modification* jenereta aweke huko anakotaka yeye kwa sababu ya ule muundo wa jenereta. Kwa sababu zile jenereta za melini zina muundo wake na mwahali mwake.

Sasa kama kamalizikiwa ile jenereta imemaliza muda wake, anunue nyengine lakini itakayokuwa na muundo wa kwenda kupachikwa mule mule, lakini akiamua kuweka juu huko kwenye watu, moshi huko huko, hiyo itakuwa ndio kafanya mabadiliko. Crane ilikuwepo ndogo kaona sasa mizigo mikubwa kapachika kubwa ili apate faida zaidi, meli inazama chini. Sasa ndio hayo *crane* ya tani tano a-*replace* ile ile ya tani tano asitie ya tani kumi, ndio ilivyokusudiwa hapa.

Mhe. Ismail Jussa Ladhu tunakushukuru kwa michango yako mingi na tunapokea pongezi zako. Tunakuhakikishia kwamba marekebisho haya yamefanyika baada ya majanga yale na zile tume mbili ambazo zimeundwa pamoja na kuangalia ni wapi ambapo tumejikwaa.
Kuhusu SUMATRA kama tulivyosema kama tumeiondoa, tunaweka Mamlaka ya Usafiri Baharini. Kama ulivyosema ni sahihi kwamba ajali zote mbili ilianzia Dar es Salaam lakini hilo ndilo lililotufanya tukasema kwamba tupate ushirikiano, kwa sababu safari zetu za baharini zinakwenda Unguja, Pemba, Tanga au Unguja, Dar es Salaam pengine na Mtwara.

Sasa lazima kwa sababu *code* tunazozi-*code* ni ndani na zina ushirikiano ni lazima tuweze kuwa na ushirikiano na kile chombo katika *port* hizo ili kuondoa migongano.

ZMA kama mulivyoambiwa ina *volume* ya vifungu mia nne na sabini. Kwa hivyo si rahisi kwamba ZMA itafutika kwa marekebisho haya. ZMA ipo na lakini kitu kipo.

Suala kama tulivyolijibu mwanzo kama tumekubali kwamba waziri atatunga sheria, sio anaweza. Tumekubali na tumeshai-*cooperate*. Vifungu vile ulivyoviuliza nimesoma hapa katika mada yangu nilipoihudhurisha, uliuliza kuhusu ziada ya vile vifungu ambavyo havikutokeza lakini mswada ulioletwa sasa hivi umeshatiwa.

Kanuni nimeshasema kwamba ZMA ndogo lakini sasa tutaisimamia kwa sababu imeshakuwa na nini. Open Registry nimeshalieleza na *Filtex* nimeshaeleza kwamba fedha zake zinakwenda katika mfuko mkuu wa serikali.

Sisi tunasimamia sehemu ya uokozi kwa wenye boti wenyewe. Kwa hivyo tumeona kwamba kwanza kunakuwepo yale maboya ya kujiokolea maisha. Hilo ndio la mwanzo ndani ya boti. Lakini wengi huwa hawawafundishi abiria wala hawawaoneshi isipokuwa labda hizi boti zinazokwenda kwa kasi.

Lakini sisi tutasimamia hata hizo meli ambazo haziendi kwa kasi ambazo abiria wake wanakaa sehemu mbali mbali ziweze kuwepo karibu na kuweza kufamishwa wale abiria. Kuna wenzetu ni kweli kuwa wanafanya mpaka mazoezi maalum ya vile kuvaa yote, hata kama hakuingia mule baharini lakini kila mmoja anapewa katika ile safari avae. Kwa hivyo sisi tutasimamia hilo uokozi ndani ya ile boti yenyewe.
Sasa uokozi kwa jumla wa nchi kama ulivyoelezwa na Waheshimiwa Mawaziri wawili na sisi tutahakikisha kwamba hayo mambo yanatokezea, kwa sababu inapotokezea ajali ya boti au meli ni sisi ambao tunahusika zaidi katika vile vyombo.

Mimi nakubaliana na usemi wako uliousema na mimi nimeuchukua na hivyo nimo katika ku-*transform* watu wangu, kwamba vipi *what we need is not new laws or new institution but good people with good intention.* Kwa hivyo mimi nakuhakikishia kwamba nimeuchukua na nitaufanyia kazi kwamba tunawa-*transform* watu wetu kuangalia maslahi ya wananchi zaidi, maslahi ya nchi zaidi na kutoangalia maslahi ya binafsi.

Mhe. Naibu Spika, wengine ambao wamechangia kwa jioni baadae ni Mhe. Makame Mshimba. Yeye masuala yako yote tumeshayajibu isipokuwa tunakubali kuwa tuna wataalamu wachache na ndio kama nilivyosema tunatafuta wataalamu.

Chuo cha Mabaharia hakipo hapa lakini meli imeshafika hivi sasa tungojea kama mambo yake yatakuwa mazuri karibuni hivi tutapata Chuo cha Mabaharia. Wengine tumeshawakaribisha ili waje kuanzisha chuo cha mabaharia. Kwa hivyo si muda mrefu inshaalla Zanzibar itakuwa tunaanza na vyuo vya mabaharia ili tuweze kuwa na *sponsor* wa kimataifa.

Mhe. Asha Bakari Makame tunashukuru kwa mchango, tunakuhakikishia kwamba leseni zinazotolewa na vyombo zitatengwa mbali na rushwa, na yeyote tutakayem-baini kwamba kacheza mchezo mchafu basi tutapambana naye tukijaaliwa. Tunakushukuru kwa kutuunga mkono katika umri wa chombo miaka kumi na tano.

Mhe. Marina Joe Thomas tunakushukuru kwa mchango wako na kutuunga mkono na nakuhakikishia kwamba kanuni waziri atatunga sio mbali. Mamlaka imetajwa kwamba neno lolote litakalokuwa linatajwa katika sheria mamlaka; maana yake ni mamlaka ya usafiri baharini Zanzibar (ZMA). Kwa hivyo hili limetajwa katika tafsiri na lipo.

Mhe. Salma Bilali tunakushukuru kwa mchango wako na kutuunga mkono kwamba umri wa meli uwe miaka kumi na tano. Mhe. Subeit Khamis Faki nakuomba uweze kubadilisha msimamo wako na kuweza kuridhia hali hii.

Mimi najua kwamba unatetea maslahi lakini mazuri zaidi ni yale ya wananchi wengi ambao naamini kwamba utatufahamu. Suala la Bima limeingizwa ni muhimu na ndio maana tukaliingiza katika mswada huu. Tunakushukuru kwa mchango wako.

Mhe. Fatma Mohamed Said tunakushukuru kwa michango yako ingawa ulizungumza kwa ufupi lakini yote uliyoyazungumza tumeyafahamu, tunakuomba sana utuunge mkono ili mambo yetu yaende mazuri. Kifungu kama ulivyosema cha 464 tumekitaja kwamba mtu ambaye adhabu yake haikutajwa ikiwa faini hakuwahi kulipa basi moja kwa moja kifungu cha 464 (3) kinamthibitishia adhabu ya kufungwa jela chini ya miezi mitatu au si zaidi ya miaka mitatu.

Mhe. Abdalla Mohamed Ali tunakushukuru kwa mchango wako isipokuwa ulikuwa ukichanganya tu baina ya umri na kuwepo kwa meli. Kama nilivyofafanua pale mwanzo, meli hizi ziliopo zinaendelea kuwepo na kanuni zake zitatungiwa pale hali itakayokwenda na kuonekana hali yao inayokwenda. Zile zinazokwenda vizuri zitaendelea kwenda na zile zinazodorora zitafika wakati wataambiwa watusamehe nenda kauze *scraper* yako.

Lakini hakuna mfanyabiashara yeyote au mwekezaji yeyote aliyependelewa wala ambaye ameekewa kiwango fulani na huyu hakuekewa. Hivi ni viwango vilivyoekwa kwa mujibu wa utaratibu na kila kitu.

Mhe. Dr. Mwinyihaji nakushukuru sana kwa kufafanua juu ya uokozi ambao ulitaja kwamba na vikosi na sehemu nyengine bado zinaendelea, sisi tutafuatilia kwa kina kwa sababu sisi ndio wenye mamlaka ya usafiri baharini kwamba hayo mambo kweli yanakwenda na tutafanya utafiti na wenzetu wanafanya nini katika vyombo hivi.

Kwa hivyo wakati wa bajeti Waheshimiwa Wajumbe ya mwaka huu, mimi nitakuja na maelezo mazuri namna gani uokozi ulipo na sisi tupo *position* gani. Kwa hivyo tupeni huo muda na mimi nizungumze na hao kwa sababu na mimi nahusika sana na uokozi kwa sababu meli tunazoziruhusu kwenda na kurudi, lazima ziweze kuwa na aina fulani ya sehemu ya uokozi, nakubaliana nayo.

Nakushukuru sana Mhe. Naibu Spika, kwa michango yako ya ufafanuzi na nafikiri Wajumbe wametufahamu. Kwa niaba ya Wizara ya Miundombinu na Mawasiliano nawaomba sana Wajumbe watuunge mkono katika mswada wetu huu ili wananchi wetu waweze kwenda katika safari zao kwa salama na bila ya wasi wasi na *inshaallah* Mwenyezi Mungu atatufikisha.
Kwa hayo machache nakushukuru Mhe. Naibu Spika, na naomba kutoa hoja.

(Hoja ilitolewa iamuliwe)
(Hoja iliamuliwa na kuafikiwa)

Mhe. Waziri wa Miundombinu na Mawasiliano: Mhe. Spika, naomba kutoa taarifa kwamba niko tayari sasa kujibu hoja za Waheshimiwa Wajumbe hivi sasa. *(Makofi/Vicheko).*

Mhe. Spika, naomba kutoa taarifa kwamba Baraza lako tukufu likae kama Kamati ya Kutunga Sheria, ili kuupitia mswada kifungu baada ya kifungu.

KAMATI YA KUTUNGA SHERIA

Sheria ya Marekebisho ya Sheria ya Usafiri wa Baharini ya Mwaka 2012

SEHEMU YA KWANZA

Masharti ya Awali

Kifungu 1 Jina fupi na kuanza kutumika

Kifungu 2 Kusomwa

SEHEMU YA PILI

Marekebisho

Kifungu 3 Marekebisho ya kifungu cha 2

Kifungu 4 Marekebisho ya Kifungu cha 3

Kifungu 5 Marekebisho ya Kifungu cha 6 pamoja na marekebisho yake

Kifungu 6 Marekebisho ya Kifungu cha 7

Kifungu 7 Marekebisho ya Kifungu cha 8

Kifungu 8 Marekebisho ya Kifungu cha 9

Kifungu 9 Kuongezwa kwa Kifungu Kipya cha 10(a) pamoja na marekebisho yake

Kifungu 10 Kurekebishwa kwa Kifungu cha 11

Kifungu 11

Mhe. Ismail Jussa Ladhu: Nakushukuru Mhe. Mwenyekiti, na kwa sababu ndio kwanza nasimama naomba nitumie fursa hii kwanza kumshukuru sana Mhe. Waziri kwa usikivu wake na kukubali marekebisho mengi ambayo tumeyapendekeza kufanya katika mswada huu, likiwemo lile la kufuta neno "*SUMATRA*". Ni imani yangu kwamba yale mambo yaliyojitokeza mwaka jana kwamba tunafanya marekebisho, lakini baadae miswada ikijakutoka inakuwa inaachwa kama mwanzo, basi hayatojitokeza tena *Inshaallah* katika mwaka huu na miaka inayokuja.

Baada ya hayo Mhe. Mwenyekiti, katika kifungu cha 11 nilikuwa naomba marekebisho madogo tu, nilitanabahisha mapema wakati ninachangia kuhusu vifungu hivi ambavyo vilikuwa viko katika ile karatasi ya ziada ambavyo havikuwemo katika mswada, sasa nashukuru vimeletwa, lakini katika lugha tu kidogo. Kijifungu cha (2) kinachoongezwa yaani kifungu cha (b) pale kinasema, kuingizwa kifungu kidogo cha (2) kama ifuatavyo. Sasa kuna maneno pale mwisho naona Kiswahili kidogo hakijakaa sawa na kwa sababu lugha ya Kiswahili inayotumika Baraza la Wawakilishi, ndiyo itakayoeleza dhamira ya watunga sheria.

Nini ninachokusudia Mhe. Mwenyekiti, kinasomeka hivi;

Kijifungu kipya cha (2)

> "Mtaji ulioekezwa na Kampuni ya Meli ambayo itasajiliwa kwa ajili ya kuendesha shughuli za kibiashara ya usafiri Zanzibar, isipungue chini ya shilingi bilioni 3".

Sasa Kiswahili isipunguwe chini ya shilingi hiyo hakuna Mhe. Mwenyekiti, ama iandikwe isipunguwe shilingi bilioni 3, au isiwe chini ya bilioni 3. Lakini haiwezekani isipunguwe chini, itakuwa tunafanya maneno mawili ambayo maana yake ni moja. Kwa hivyo, mimi ningeomba isomeke vizuri kwamba isipungue shilingi bilioni 3, itakuwa imekidhi haja. Naomba ifanywe marekebisho hayo.

Mhe. Waziri wa Miundombinu na Mawasiliano: Mhe. Mwenyekiti, tunakubali litoke neno "chini", libakie isipungue shilingi bilioni 3.

Mhe. Ismail Jussa Ladhu: Nakushukuru Mhe. Mwenyekiti, tuendelee ahsante.

Kifungu 11 Marekebisho ya Kifungu cha 12 pamoja na marekebisho yake
Kifungu 12

Mhe. Subeit Khamis Faki: Mhe. Mwenyekiti, pamoja na maelezo mazuri ya Mhe. Waziri, pamoja na kutueleza kwamba tukubali umri huu wa kuwa meli ikifika umri wa miaka 15 isiweze kusajiliwa tena. Sijui ndipo hapa kifungu cha 12 chini (a) 17(a)?

Mhe. Mwenyekiti: Bado hatujafika hapo.

Kifungu 12 Marekebisho ya Kifungu cha 15
Kifungu 13

Mhe. Hija Hassan Hija: Mhe. Mwenyekiti, nilimuelewa sana Mhe. Waziri alipokuwa anatoa hoja kuhusu umri wa meli na alisisitiza kwamba kwa kila aliyekuwa makini ni lazima atetee uhai wa Wazanzibari na mimi naunga mkono katika hilo.

Mhe. Mwenyekiti, ndio maana Wawakilishi hawa wakaishauri serikali mwaka jana kwamba ni lazima wanunue meli mpya, kwa kujali maslahi ya Wazanzibari wote. Lakini hoja yangu Mhe. Mwenyekiti, nilisema jana kwamba ukiangalia sheria mama, kifungu cha 16 na 17, vilieleza wazi ni vipi meli itakubalika kufanya kazi hapa, kwa maana kwamba kuna masharti ndani ya sheria mama yaliyoelezwa wazi wazi kwamba meli itafanya kazi ikiwa masharti yafuatayo yatasimamiwa. Nilieleza jana kwamba hata Meli ya *Titanic* ya Uingereza, ilizama siku ya kwanza tu ya kufanya kazi, kwa sababu walikataa masharti ya kitaalamu ya meli ile. Kwa hivyo, ndio nikasema kwamba umri sio hoja.

Mhe. Mwenyekiti, unaweza kuwa na meli mpya lakini mukakiuka masharti ya meli ile, basi siku hiyo hiyo ikazama. Inawezekana kukawa na meli kongwe lakini ukafuata taratibu na ikapasishwa na meli ikaenda. Ndio nikasema kwamba umri sio hoja, ila masharti ya sheria yangesimamiwa kama ilivyo sheria mama, basi kungekuwa hakuna tatizo. Hizo meli ambazo zimezama hapa, wala sio kwa umri ni kwamba watendaji na serikali haikusimamia masharti ya meli yenyewe. Ni nani aliyemruhusu aongeze meli kwa urefu kama sio watendaji waliovunja masharti. Kwa hivyo, umri sio hoja, bado nasisitiza kwamba tuwawezeshe Wazanzibari wengi maskini, tuwaongezee umri angalau miaka 20 badala ya 15.

Mhe. Waziri wa Miundombinu na Mawasiliano: Mhe. Mwenyekiti, mimi nilieleza kwamba hili suala la umri linatokana na uzoefu uliopatikana katika kipindi hiki ambacho biashara iliruhusiwa, halikuja wenyewe. Hawa wafanyabiashara wetu walivyopewa ile nafasi ya kwenda kufanya ile biashara, wao wenyewe ndio waliokuwa wakienda kuchukua vyombo vichakavu, ndio suala lililojitokeza. Haidhuru katika hiyo aliyosema kuwa umri sio hoja, lakini wenyewe wafanyabiashara ndio waliokwenda kuchukua vyombo vichakavu ambavyo vina umri mkubwa. Kwa hivyo, ikaonekana kwamba hapana. Sasa kutokana na uzoefu uliopo hapa, ukiachia hivi hivi hali itakwenda vile vile.

Mhe. Mwenyekiti, ndio maana nikatoa mfano Skagit amekwenda kuchukua chombo miaka 23 ambapo ndio karibu na ku-*expire*. Kwa hivyo, suala la umri pale lilikuja kwa uzoefu uliopo hapa wa hao hao wafanyabiashara wetu. Tukaweka miaka 15 na meli itakapoundwa mpaka ikafikia miaka 15 imeshatumika, ndio nikatoa mfano kwamba serikali inafanya umri wa sifuri, kwamba inachukua meli mpya. Lakini haikuweka kwamba kila mmoja aende akaagizie meli mpya, imewawekea miaka 15. Kwa hivyo ugumu uko wapi, mimi siujui uko wapi ugumu, kwa sababu

vyombo vilivyopo vinaendelea na safari zake. Sasa mfanyabiashara atachagua mwenyewe. Hilo ndio jibu ambalo ninalitoa.

Mhe. Hija Hassan Hija: Mhe. Mwenyekiti, kama umri ndio kigezo cha kuzama meli, basi ingezama mwanzo Mv. Maendeleo, Mv. Serengeti ingezama mwanzo na Mv. Mapinduzi pia ingezama mwanzo, kwa sababu ni meli kongwe sana. Lakini zimetunzwa, zimeshughulikiwa na zimelindwa.

Mhe. Mwenyekiti, Mv. Maendeleo ni hivi sasa tu, lakini ilikuwa na *life jacket* nyingi, Mv. Maendeleo ilikuwa na *engine* nzima, Mv. Maendeleo ilikuwa ikifanya *service*. Zimelindwa, zimeshughulikiwa na zimesimamiwa sio tatizo la umri. Kwa hivyo, kifungu cha 16 na 17 cha sheria mama, vimetoa masharti ya kutosha kwamba kama meli itafuata utaratibu huu, Msajili akaridhika kwa utaratibu huu, basi hiyo meli itaruhusiwa kufanya kazi na haikusema kwamba ni lazima miaka 3 au miaka 4. Mhe. Mwenyekiti, unaweza ukaweka meli miaka 3 au miaka 4, lakini watendaji wakawa wazembe wakasababisha mauaji makubwa.

Kwa hivyo, Mhe. Mwenyekiti, mimi nadhani tufuate sheria mama, sheria nambari 16 na 17 ambayo imeweka wazi kwamba Mhe. Waziri akisimamia, basi hapana matatizo yoyote yatakayotokezea na hata tukiweka siku moja ya meli, kama Waziri atakuwa Ofisini hafuatilii watendaji wake, siku moja ya meli itazama na watu wataumia. Sio tatizo la umri Mhe. Mwenyekiti, ni *commitment* ya usimamizi wa majukumu yetu.

Mhe. Waziri wa Miundombinu na Mawasiliano: Mhe. Mwenyekiti, napenda niseme kwamba hizo meli 2 alizosema kwamba sio umri, lakini Mv. Spice Islanders ni zaidi ya miaka 25 umri wake imezama, Skagit ni zaidi ya miaka 23 imezama. Sasa wakitetea huko kwamba hizi zipo, hizo zilizozama umri wake ni huo. Kwa hivyo, hakuna meli mpya ambayo hapa kwetu imezama na hiyo Titanic iliyozama wakati huo, ilikuwa ni masuala ambayo mbali mpaka leo huu ulimwengu unashuku. Kwa hivyo, hayakuwa ni masuala ya kawaida. Sisi tunatizama mazingira yetu na bahari yetu tuliyonayo.

Pia nilisema kwamba meli zetu tunazozichukua hapa ni meli zinazosafiri baharini, kwa hivyo, kile chuma chake ambacho kimeshakaa muda ndani ya bahari miaka hiyo inalipa na hiyo ndio imebainika kwamba watumiaji wetu hapa wenye vyombo, hawana matengenezo makubwa na ndio maana hivyo vyombo vikienda Pemba asubuhi basi jioni unaambiwa kimezima moto njiani. Kwa hivyo, ule uzoefu uliopo ndio uliofanya tuweke hivyo. Hata kiufundi, sisi tumepitia kwenye utafiti wa kiufundi, meli ambayo ina umri mkubwa gharama yake ya matengenezo ni kubwa mno, kiasi inawafanya hawa wenye meli wasipende kwenda *dry-dock* kuzitengeneza meli zao. Sasa sisi vile vile tuna-*protect* hiyo, kwamba tulete meli ambazo zitaweza kufanyiwa matengenezo. Kwa hivyo, tukiagiza meli kongwe sana zitakuwa hata huo uwezo wa wale wenyewe wamiliki, kuzifanyia matengenezo hawawezi. *(Makofi).*

Mhe. Hija Hassan Hija: Mhe. Mwenyekiti, namuelewa sana Mhe. Waziri na sitaki nibishane naye, lakini unapotaja tatizo la chuma, ukataja pia tatizo la matengenezo, ndio pale ambapo watendaji hawasimamii majukumu yao. Kwa nini utoe kibali wakati hakuna matengenezo, ndio hoja yangu Mhe. Mwenyekiti, kwamba hata hiyo mpya kama hujakagua chuma, hujakagua matengenezo yale basi maana yake hakuna usimamizi na sheria mama imeeleza wazi kwamba kama kuna usimamizi hakuna tatizo. Bado hoja yangu Mhe. Mwenyekiti, sio tatizo la umri. Mhe.

Waziri amekiri hapa kwamba imejulikana kuwa walikuwa hawafanyi *service*, wanatubeba tu kwa sababu ya mshahara na mapato. Kwa hivyo, hapa nalenga kwenye wizara katika usimamizi, ndio nikasema kwamba kifungu mama na hiyo kanuni yake asisitize kwamba kifungu nambari 16, kanuni iseme wazi kwamba kuwe na matengenezo na kufanya *service* angalau kila mwezi au miezi miwili. Hiyo ndio hoja ya msingi.

Mhe. Waziri wa Miundombinu na Mawasiliano: Mhe. Mwenyekiti, hoja yake nimeifahamu. Sasa labda tumuulize swali, kama umri sio tatizo kwa nini wao wakapendekeza 20, wasiseme ije tu, inaonesha na wao wanaona umri ni tatizo. Kwa hivyo

UTARATIBU

Mhe. Hamza Hassan Juma: Mhe. Mwenyekiti, Mhe Waziri alisema kwa nini nyinyi mkapendekeza miaka 20. Hoja hapa inakuja meli haikuzama kwa kutoboka, meli imezama kwa kupakia abiria zaidi ya uwezo wake. Leo hata hizo meli mpya, si tunazo meli mpya. Leo meli yenye uwezo wa kupakia abiria 250, kesho hebu tukapakie abiria 1,000 pale tutizame itarudi. Sisi hapa kitu tunachokisema, hoja ambayo ilitolewa na serikali bado kwetu sisi haijawa hoja ya msingi. Ndio maana tukarudia, sisi tunarudi mpaka kwenye Kamati aliyoiunda Mhe. Rais, ndio mapendekezo yake, sisi ndio tumeyachukulia yale na kama meli zitashughulikiwa vizuri na abiria watapakiwa kama kawaida, Mhe. Mwenyekiti, hilo halina tatizo. Sasa kama alikuwa anataka ufafanuzi kwa hilo, basi ufafanuzi ndio huo. Hoja ni kwamba meli zinapakia kupita kiasi.

Kwa mfano, hata meli iletwe siku hiyo hiyo ndio imetengenezwa, kwa mfano hii ya serikali, mfano tunakuja kuambiwa idadi ya abiria ni 1,000 na tani ni 1,000 basi wacha tuibebeshe tani 4,000 na abiria 4,000, basi haifiki hata Chumbe itakuwa imeshazama. Kwa hivyo, mimi nadhani usimamizi ni kitu muhimu.

Mhe. Abdalla Juma Abdalla: Mhe. Mwenyekiti, mimi nilichangia.

Mhe. Mwenyekiti: Hii hatujamaliza bado.

Mhe. Abdalla Juma Abadalla: Haijesha.

Mhe. Mwenyekiti: Unataka kutoa taarifa.

Mhe. Abdalla Juma Abdalla: Hapana. Unajua Mhe. Hamza kazungumza hoja kwa mawazo yangu nahisi ni tofauti kidogo. Sasa nilitaka nitoe ufafanuzi zaidi kabla Waziri hajaanza kujibu.

Mhe. Mwenyekiti: Nadhani wacha tumalize halafu tutakuja huko.

Mhe. Abdalla Juma Abdalla: Haya.

Mhe. Hija Hassan Hija: Mhe. Mwenyekiti, nadhani Mhe. Waziri amenifahamu. Jana tulikuwa tunazungumza hapa, sasa akiniambia kwa nini nitaje miaka 20. Basi pia nilitaka kujua kwa nini yeye asiseme mwaka mmoja. Maana yake ni muda tu. Hoja ni kwamba atukubalie tuongeze umri

ili kutoa uwanja kwa wale wafanyabiashara wadogo wadogo, chini ya masharti ya serikali ya sheria. Maana sio tuwape ruhusa tu wafanye, lakini chini ya usimamizi wa sheria, ambapo sheria mama tayari imeeleza wazi wazi, kwamba Waziri kama atakaa ofisini akawasimamia watendaji wake, basi matatizo yataondoka hapa. Lakini kama meli itakuja leo kutoka ndani ya uzi wa hariri wakajisahau kuwasimamia, yatakuja kuliko haya.

Kwa hivyo, nadhani Mhe. Waziri atakubali kuwa tuongeze umri wa meli kusajiliwa na baada ya hapo sasa awasimamie watendaji wake wawajibike, sio tukae ofisini halafu tutegemee kwamba meli haitazama. Itazama meli na ndege itaanguka kama hatuwajibiki.

Mhe. Mwenyekiti: Labda nikuhoji Mhe. Mjumbe, una msimamo wa miaka mingapi wewe?

Mhe. Hija Hassan Hija: Angalau miaka 18. Mimi nipunguze na yeye apunguze tukubaliane miaka 18 angalau.

Mhe. Mwenyekiti: Yaani utoke miaka 15 mpaka 18.

Mhe. Hija Hassan Hija: Angalau.

Mhe. Waziri wa Miundombinu na Mawasiliano: Mhe. Mwenyekiti, sisi tulivyofanya ni miaka 15. Sasa maamuzi yako kwako Mhe. Mwenyekiti.

Mhe. Mwenyekiti: Sasa labda uamuzi wa Baraza zima, tutumie kura. Naomba tusikilizane. Imekuja hoja ya miaka 18 kwa miaka 15.

UTARATIBU

Mhe. Ismail Jussa Ladhu: Mhe. Mwenyekiti, kwa ruhusa yako kwa sababu suala la kura ni hatua ya mwisho katika chombo kama hiki. Najua siku hizi mara nyingi tumejenga ushabiki huo, jambo kidogo tunakwenda kwenye kura sio utaratibu mzuri kwa chombo kama hiki ambacho msingi wake unatakiwa ujengwe kwa *consensus* zaidi, yaani kwa maelewano baina ya serikali na *backbenchers.*

Sasa sipingi maamuzi yako, lakini nimeamua kusimama kuhusu utaratibu kwa sababu ulipotaja kifungu hiki tulinyanyuka Wajumbe nafikiri kama watatu na tulikuwa na hoja tofauti nyengine kuhusu kifungu hicho hicho. Sasa nakhofia isije ikawa tukakipigia kura kwa hatua moja halafu zile hoja nyengine ambazo tunataka kuzitoa pia zikawa hazipati nafasi, ndio maana nikasema suala la kura ni hatua ya mwisho kabisa. Kwa hivyo, nilikuwa nadhani Mhe. Mwenyekiti, ulikuwa utumie busara zako utuamulie, utakavyoamua mimi naheshimu kiti siku zote kama kawaida yangu kwamba tuzungumze zile hoja zote kwanza na ufahamu wetu kutokana na majumuisho ya Waziri, kwa sababu yote yanaingia katika *hansard*, hayo yatakuwa ni sehemu ya maamuzi ya chombo hiki, halafu tena mwisho uje uamue tuje tupige kura, naomba hivyo Mhe. Mwenyekiti.

Mhe. Mwenyekiti: Sawa. Muafaka uamuzi wako na ushauri wako, tunaomba walionyanyuka kutoa hoja nyengine wasimame ili tuwape nafasi.

Mhe. Subeit Khamis Faki: Nakushukuru sana Mhe. Mwenyekiti. Mhe. Mwenyekiti, kwanza kama Mjumbe wa Kamati ya Mawasiliano na Ujenzi, lakini Mhe. Mwenyekiti, kwa sababu hili suala nilianza kusema mapema nilipochangia kama tunawaita wadau kwa sababu ya kupokea maoni yao na wao ili kuangalia lile zuri walilolileta tulifanyie kazi. Sasa ikiwa yote ambayo wanayaleta mazuri mengine tunayaacha basi itakuwa hatuna haja ya kuwaita, kwa sababu wenzetu tuliwaita na wakatoa maoni yao na wakasema kwamba jamani tunaomba iongezwe miaka 15 ni michache.

Mhe. Mwenyekiti, sisi wasi wasi wetu badala ya kuwa tunatengeneza mambo mazuri tukaja kupata mabaya zaidi, kwa sababu baada ya kuwazuia wafanyabiashara wakawa hawaleti vyombo na uwezo tunao, itakuja kuwa chombo kilichopo ni kimoja au viwili tuving’ang’anie hivyo hivyo, halafu bei ikapandishwa maradufu, badala ya kuwapunguzia matatizo wananchi tutakuja kuwaongezea matatizo. Ni lazima tuangalie tunapopitisha sheria zetu, tumo humu kwa ajili ya maslahi ya wananchi wetu, hatumo humu kwa ajili ya maslahi yetu sisi wenyewe. Kwa hivyo, tuangalie tunapopitisha sheria, je hii sheria tunayoipitisha mwananchi hatumuonei. Kwa sababu baada ya kupunguza vyombo vikawa ni vichache basi mtu atapandisha bei anayoitaka yeye mwenyewe, basi wananchi itakuwa tunawapelekea usumbufu.

Naomba Mhe. Waziri miaka 18 iliyoombwa sio mingi ya kuwa tugombane tupige kura na kadhalika. Miaka 18 aliyosema Mhe. Hija Hassan, ile tume ya Rais ilipendekeza miaka 20 na sisi tukaona kwamba Tume ile ya Rais iliyoteuliwa ni tume ya kitaalamu, ilifanya kazi zake kitaalamu pesa nyingi za serikali zilikwenda kwa ajili ya wataalamu wale. Leo wameshatoa mapendekezo yao lakini hatuyafanyii kazi. Kwa hivyo, hizi tume zinaundwa kufanya kazi lakini hatuzithamini na wale ni wataalamu waliteuliwa na Rais, kwa kuwaona ni wataalamu wanaojiweza. Kwa hivyo, Mhe. Mwenyekiti, naomba ikiwa kuna uwezekano Mhe. Waziri akubali tuendelee.

Mhe. Mwenyekiti: Hoja yako?

Mhe. Subeit Khamis Faki: Hoja yangu ni kwamba namuomba Mhe. Waziri miaka 15 ni michache aongeze angalau hiyo miaka 18.

Mhe. Asha Bakari Makame: Ahsante sana Mhe. Mwenyekiti. Mhe. Mwenyekiti, katika mchango wangu niliunga mkono miaka 15 na nilitoa sababu. Kwa kweli Mhe. Mwenyekiti, tumejifunza mambo mengi ambayo yametokea huko nyuma. Kwa hivyo, nawaomba sana Waheshimiwa Wajumbe wa Baraza la Wawakilishi, tusifanye utashi wa mtu kwa matakwa yake binafsi, tukafanya utashi tukayumba katika suala hili, kwa kweli tuliangalie. Mhe. Mwenyekiti, nawaomba sana Wajumbe wenzangu wa Baraza, tukubali hiyo miaka 15, kwa sababu hicho chombo huko kinakotoka hatukijui kimetumika miaka mingapi, naomba sana Mhe. Mwenyekiti.

Mhe. Mwenyekiti: Waheshimiwa Wajumbe, hoja tatu zimemaliza, kuna masuala mawili. Serikali imeleta miaka 15 pamoja na Mhe. Asha Bakari Makame na Wajumbe wawili wametaka miaka 18 kutoka 20. Sasa tusikilize maoni ya serikali kama imeridhika au haikuridhika tuamue Baraza zima kwa ujumla kwa kutumia kura. Hoja tatu tumeshazisikia zote, bado wana misimamo tofauti hawajakubaliana.

Mhe. Mwanasheria Mkuu: Mhe. Mwenyekiti, hoja zimetolewa, sababu zimetolewa mbali mbali, lakini tunachosema kwa upande wa serikali ni kwamba mpaka kufikia hili limezingatia taarifa mbali mbali za kitaalamu na wadau walioitwa mimi nina wasi wasi, sijui kama ni wadau pamoja na wafiwa kwenye meli ama ni wenye meli tu, sina hakika. Lakini naamini wangeitwa na wadau wafiwa wa kwenye meli wangeungana na huu msimamo wa serikali.

Lakini katika mapendekezo ambayo yalitolewa na Kamati ya Ulinzi na Usalama ya Taifa ya Jamhuri ya Muungano, ambayo ilikutana baada ya ajali ya meli, moja katika mapendekezo au maelekezo yaliyotoka ni kwamba ni vizuri ku-*harmonize* muda wa umri wa meli baina ya hizi bandari mbili ambazo meli zetu zinafanya safari, baina ya wenzetu Bara na sisi ni vizuri tuka-*harmonize*. Wenzetu umri wa meli ni miaka 15 ndipo inapoanza kusajiliwa, *first registration* na sisi ni hivyo hivyo. Kwa hivyo, ndio msingi mkubwa kwa kweli serikali ikaja na mapendekezo hayo.

Baada ya kuzingatia hoja za kitaalamu, lakini na maelekezo na mapendekezo ya Kamati ya Ulinzi na Usalama ya Taifa, ndio hoja na ndio msingi mkubwa wa mapendekezo haya ya serikali, pamoja na hoja nyengine ambazo zilitolewa kuhusiana na tatizo la usimamizi, ku-*monitor* chombo ambacho kidogo umri wake ni mpya na chombo ambacho umri wake ni mkubwa hata gharama za kukifanyia ukaguzi basi ni kubwa zaidi. Kwa hivyo, serikali imezingatia maelezo yote hayo pamoja na yale ambayo yalitolewa na Waheshimiwa Wawakilishi humu ndani ya Baraza.

Kwa hivyo, tunasema kwamba sio kwamba uamuzi uliotolewa ni kwa sababu kuna mtu ana meli yake, anaona kwamba pengine keshapata gharama ya kuisajili. Kama kuna mtu wa namna hiyo anataka kuja kusajili na awahi kabla sheria haijatiwa saini.. *(Makofi)*

Lakini nadhani kilichotolewa na serikali ni kwa kuzingatia kwamba kutokana na yaliyotufika basi tunatengeneza kanuni mpya na kwa kuzingatia maelekezo pamoja na mapendekezo ya Kamati ya Ulinzi na Usalama ya Taifa ndiyo iliyotoa mapendekezo haya ya ku-*harmonize* kufikia miaka 15. *(Makofi)*

Mhe. Mwenyekiti: Waheshimiwa Wajumbe, sasa niwahoji mumekubali maelezo ya Mhe. Mwanasheria Mkuu kupitia maamuzi iliyoleta serikali.

(Hoja ilitolewa iamuliwe)

(Hoja iliamuliwa na kuafikiwa)

Mhe. Ismail Jussa Ladhu: Mhe. Mwenyekiti, uliposema kwamba hoja tatu zimekwisha nilivyotafsiri mimi ni kwamba kusema suala lile la umri wa meli limekwisha.

Kwa hivyo, kabla ya kupitisha hichi kifungu nataka kuitanabahisha Kamati ya Kutunga Sheria na Baraza la Mawaziri ndio limo, ili lipate kuelewa vizuri zaidi na mimi simo kwenye umri nafikiri tumeshaelewana na nashukuru kama nilivyosema haipendezi kila wakati kuonekana tunapiga kura kwa kila jambo dogo. *(Makofi)*

Namshukuru Mhe. Mwanasheria Mkuu kwamba amefanikiwa kutumia busara zake kuliwezesha Baraza kwa maamuzi haya. *(Makofi)*

Mhe. Mwenyekiti, hoja yangu ni kwamba Mhe. Waziri wa Miundombinu na Mawasiliano wakati alipokuwa akifanya majumuisho, katika ile hamu yake ya kutaka kuwashawishi Wajumbe wakubali alitamka neno mimi kidogo limenipa mashaka. Sasa hotuba ile ya majumuisho ni sehemu ya kumbukumbu za kikao hichi na kesho kutwa tutakuja kutafsiri dhamira ya yale ambayo tunayoyapitisha.

Kwa hivyo, wakati alipokuwa akitushawishi alitamka kwamba kinachozungumzwa kwenye miaka 15 ni kusajili, lakini leseni ni suala jengine na kifungu kilivyo ndani ya mswada hakisomeki hivyo. Sasa maelezo yake katika *hansard* yamekaa vile nilivyoyanukuu hapa, lakini kifungu kinasema Mhe. Mwenyekiti naomba kunukuu.

Kifungu cha 12 cha sheria mama inarekebishwa kwa kuongezwa kifungu kipya cha 17A baada ya kifungu cha 17 kinaeleza hivi:-

> "17A (1) Hakuna meli ambayo itazidi umri wa miaka 15 tokea tarehe ya kutumika kwake, itakayosajiliwa au kupewa leseni kwa ajili ya kuchukua abiria na mizigo Zanzibar".

Kwa maana hiyo, nataka nijue hii dhamira ya watunga sheria wakati tunapitisha hichi kifungu, kwa sababu nakhofia kama tafsiri hiyo basi mimi naiafiki. Kwa kweli moja katika *concern* yangu ni kwamba mwaka jana au mwaka huu tunaoendelea nao serikali kupitia Baraza hili imetenga fedha kwa ajili ya kununua meli mpya.

Sasa najiuliza na hiyo ikiwa kifungu hichi tutakipitisha hivi baada ya miaka 15 maana yake nayo ama tuuze au tufanye *scraper*, lakini haitaweza kupata leseni tena kwa sababu itakuwa tayari imeshatimiza miaka 15 kikibakia hivi kama tunavyokipitisha hivi sasa. Mhe. Mwenyekiti, laa ikiwa tafsiri ndio ile aliyoisoma Mhe. Waziri katika majumuisho yake basi itabidi ukituhoji tuseme pamoja na marekebisho haya maneno au kupewa leseni yaondoka.

Kwa hiyo, tunataka tuwekewe *clear* na Mhe. Waziri kwa sababu mwenye mswada ni Mhe. Waziri kwa niaba ya serikali. Je, ni kusajili na kupewa leseni ama ni kusajili peke yake, ili tujue kabisa hapa nini tunachokipitisha. *(Makofi)*

Mhe. Waziri wa Miundombinu na Mawasiliano: Mhe. Mwenyekiti, hapo ni kusajili na kupewa leseni na sio hizi zinazopewa leseni kila mwaka na wala hazihusiki hizi zinazopewa leseni kila mwaka ni ile ya mwanzo ikisajiliwa itapewa na leseni, katika ya kiingereza tuiangalie kidogo.

Mhe. Mwenyekiti: Waheshimiwa Wajumbe, tunataka kupitisha nadhani tustahamili bado vifungu vichache tu.

Mhe. Ismail Jussa Ladhu: Mhe. Mwenyekiti, naomba kunukuu kifungu 17A (1) kupitia mswada wa Kiingereza.

Kifungu cha 17A (1) kinaeleza hivi:-

"*No shipping has more than fifteen year of age from the date of its commission shall come for registration or live or license for the purpose of carrying passengers in the Zanzibar*".

Sasa tafsiri yake mimi nikisoma kwa Kiingereza ambacho nilichosomea hapa Lumumba haina tofauti na ilivyoandikwa kwa Kiswahili ni kusajiliwa au kupewa leseni.

Kwa kweli hii ni muhimu sana Mhe. Mwenyekiti, kwa sababu hapa nilisema kwamba tunaweka *records* za dhamira ikitokezea tofauti yoyote tukienda Mahakamani itakwenda kuangaliwa *hansard* kwa Wawakilishi wakati walipokuwa wakitunga sheria hii walikuwa na dhamira gani.

Kwa hivyo, nasema tuelewane hivyo tu, kwa sababu khofu yangu tusije tukatunga sheria kwa sababu hivi sasa tunataka kitu fulani na halafu kesho kutwa ikaja meli nyengine na tukataka tufanye marekebisho. Mhe. Mwenyekiti, kama tunatunga hivi basi tuelewane tu kwamba hata hiyo tunayoinunua serikali baada ya mwaka huu wa 2013 baada ya miaka 15 kama nilivyosema itabidi ama tuuze au tukafanye *scraper*.

Lakini ikibakia neno au hapa maana yake ni yote mawili inasimama peke yake ni tofauti na kusema na. Kwa mfano, ukisema itakayosajiliwa na kupewa leseni yanakwenda pamoja, lakini ukisema itakayosajiliwa au kupewa leseni yanasimama kila moja peke yake, yaani kusajiliwa mbali na kupewa leseni mbali.

Sasa kama ni hivyo, basi dhamira ikae vizuri na kwa bahati nzuri tunae Mhe. Mwanasheria Mkuu ambaye ni mzoefu katika masuala ya uandishi wa sheria tusaidiane, ili tujue kwa sababu kama tumepitisha hivi maana yake inasema hata ikija meli mpya leo, basi baada ya kumi 15 hatuwezi tena kuipa leseni seuze kuisajili hata kuipa leseni.

Kwa hiyo, hili nataka likae sawa ili tuelewane tunapitisha hii na wala sina tatizo lolote, isipokuwa nataka Baraza liwe *clear* katika maamuzi yake. Ahsante sana Mhe. Mwenyekiti.

Mhe. Mwanasheria Mkuu: Mhe. Mwenyekiti, kwanza nimshukuru Mhe. Ismail Jussa Ladhu kwa macho yake yenye weledi na makali na tafakari yake iliyoona mbali. *(Makofi)*

Pili niseme nikubaliane na hoja yake aliyoitoa kwamba kisheria kama tutatumia neno au maana yake ni kwamba tunavyo vitu viwili tofauti, kama tutatumia na maana yake tunakusudia kwamba hiyo ambayo itasajiliwa wakati huo ndio itakayohusika na suala hili.

Kwa hivyo, mimi nakubaliana na ushauri wake kwamba ni vizuri kusema kusajiliwa na kupewa leseni. *(Makofi)*

Mhe. Jaku Hashim Ayoub: Mhe. Mwenyekiti, kwenye kifungu hichi 17(3) naomba kunukuu.

Kifungu cha 17A (3) kinaeleza hivi:-

> “Hakuna meli itakayosajiliwa au kupewa leseni kwa madhumuni ya kuchukua abiria ndani ya Zanzibar ikiwa meli hiyo imebadilishwa kutoka katika asili ya utengenezaji wake”.

Mhe. Mwenyekiti, naomba kutoa ufafanuzi kidogo hapa, kwamba hivi sasa kuna meli tokea asili yake inapakia abiria na imepewa leseni ya kupakia mizigo tu. Je, utakuwa tayari kama tokea asili yake inakotoka kupatia abiria leseni hiyo itatoka.

Mhe. Mwenyekiti: Mhe. Waziri, hoja umeifahamu.

Mhe. Waziri wa Miundombinu na Mawasiliano: Mhe. Mwenyekiti, bora airudie tena.

Mhe. Mwenyekiti: Mhe. Mjumbe, rejea tena kwa pole pole.

Mhe. Jaku Hashim Ayoub: Mhe. Mwenyekiti, kifungu cha 17A (3) naomba ninukuu.

Kifungu cha 17A (3) kinaeleza hivi:-

> “Hakuna meli itakayosajiliwa au kupewa leseni kwa madhumuni ya kuchukua abiria ndani ya Zanzibar ikiwa meli hiyo imebadilishwa kutoka katika asili ya utengenezaji wake”.

Mhe. Waziri sijui ameshafahamu mpaka hapo, kuna meli tokea asili yake inakotoka inapakia abiria, lakini baadaye kutokea ghasia hizi zilizotokea imezuiliwa na kupewa kibali cha kupakia mizigo tu. Je, kuna maamuzi gani hapa Mhe. Waziri.

Mhe. Waziri wa Miundombinu na Mawasiliano: Mhe. Mwenyekiti, hapa kuna majibu mawili, jibu la mwanzo ni kwamba sheria inawataka wamiliki wa vyombo walete zile *certificates* zao, kwa hiyo ndani ya *certificate* itaonesha kwamba ilikuwa imetengenezwa kwa ajili ya abiria au laa.

Pili ni kwamba hali iliyo ile meli inaweza ikawafanya wakaguzi wakaifelisha kuchukua abiria hata kama hapo mwanzo ilikuwa ikichukua abiria. Kwa maana hiyo, inategemea sasa mmiliki mwenyewe aende kwenye mamlaka na akaombe ukaguzi, ili ikaguliwe yote mambo mawili. *(Makofi)*

Mhe. Jaku Hashim Ayoub: Mhe. Mwenyekiti, naomba nimshukuru Mhe. Waziri kwa kuwa muwazi kweli na wala hakuna tatizo tumeshakubaliana tuendelee. *(Kicheko/Makofi)*

Kifungu 13	Kuongezwa kwa kifungu kipya cha 17A pamoja na marekebisho yake.
Kifungu 14	Kuongezwa kwa kifungu kipya cha 18A pamoja na marekebisho yake.
Kifungu 15	Marekebisho ya kifungu cha 28.
Kifungu 16	Marekebisho ya kifungu cha 29.

Kifungu 17	Marekebisho ya kifungu cha 30.
Kifungu 18	

Mhe. Ismail Jussa Ladhu: Mhe. Mwenyekiti, ahsante na hapa nataka kuweka kumbukumbu vizuri tu, kwamba nilipokuwa nikichangia nilivijumuisha pamoja vifungu vile cha 14 ambacho tayari tumeshakipita kuhusu kutunga kanuni na nikakijumuisha na kifungu hichi cha 18 kwa sababu lugha iliyotumika ni sawa sawa.

Sasa Mhe. Waziri alipokuwa akifanya majumuisho alitujibu kwa ufasaha kuhusu kile cha 14 kwa sababu wachangiaji wengi ndio walikigusa. Kwa hivyo, naomba kuweka *records* sawa tu na hapa vile vile kama nimemfahamu atanithibitishia kama ni sahihi ili tuendelee, kwamba na hapa tutarekebisha kwenye hichi kijifungu cha 4 kwa kuandika Waziri pia atatunga sio kwamba anaweza kutunga na tukishaelewana hivyo basi sina matatizo.

Mhe. Waziri wa Miundombinu na Mawasiliano: Mhe. Mwenyekiti, naungana naye na nakubaliana na marekebisho hayo.

Kifungu 18	Marekebisho ya kifungu cha 43 pamoja na marekebisho yake.
Kifungu 19	Marekebisho ya kifungu cha 55.
Kifungu 20	Marekebisho ya kifungu cha 57.
Kifungu 21	Marekebisho ya kifungu cha 58.
Kifungu 22	Marekebisho ya kifungu cha 61.
Kifungu 23	Marekebisho ya kifungu cha 85.
Kifungu 24	Marekebisho ya kifungu cha 92.
Kifungu 25	Marekebisho ya kifungu cha 93 pamoja na marekebisho yake.
Kifungu 26	Marekebisho ya kifungu cha 94.
Kifungu 27	Marekebisho ya kifungu cha 95 pamoja na marekebisho yake.
Kifungu 28	Marekebisho ya kifungu cha 97 pamoja na marekebisho yake.
Kifungu 29	Marekebisho ya kifungu cha 99.
Kifungu 30	Kuongezwa kwa kifungu kipya cha 99A.
Kifungu 31	Kuongezwa kwa kifungu kipya cha 122A.
Kifungu 32	Kufutwa kwa vifungu vya 135,136 na majaduweli.

(Baraza lilirudia)

Mhe. Waziri wa Miundombinu na Mawasiliano: Mhe. Naibu Spika, ilivyokuwa Kamati ya Kutunga Sheria imeupitia mswada wangu kifungu kwa kifungu na kuukubali pamoja na marekebisho yake. Sasa naliomba Baraza lako tukufu liukubali, naomba kutoa hoja.

Mhe. Waziri Elimu na Mafunzo ya Amali: Mhe. Naibu Spika, naafiki.

Mhe. Naibu Spika: Waheshimiwa Wajumbe, sasa niwahoji wale wanaokubaliana na mswada wanyanyue mikono, wanaokataa, waliokubali wameshinda. *(Makofi)*

(Hoja ilitolewa iamuliwe)
(Hoja iliamuliwa na kuafikiwa)

Mswada wa Sheria ya Marekebisho ya Sheria ya Usafiri wa Baharini ya mwaka 2012

(Kusomwa kwa Mara ya Tatu)

Mhe. Waziri wa Miundombinu na Mawasiliano: Mhe. Naibu Spika, naomba kutoa hoja kuwa Mswada wa Sheria ya Marekebisho ya Sheria ya Usafiri wa Baharini ya mwaka 2012 usomwe kwa mara ya tatu.

Mhe. Waziri wa Biashara, Viwanda na Masoko: Mhe. Naibu Spika, naafiki.

Mhe. Naibu Spika: Waheshimiwa Wajumbe, sasa niwahoji wale wanaokubaliana na mswada huu juu ya kusomwa kwa mara ya tatu wanyanyue mikono, wanaokataa, waliokubali wameshinda. *(Makofi)*

(Hoja ilitolewa iamuliwe)
(Hoja iliamuliwa na kuafikiwa)

(Mswada wa Sheria ya Serikali ulisomwa mara ya tatu na kupitishwa)

Mhe. Naibu Spika: Waheshimiwa Wajumbe, naomba kuchukua nafasi hii kuwashukuru kwa kazi kubwa tuliyofanya tangu asubuhi pamoja na ushirikiano mkubwa mlionipa hadi kumaliza mswada wetu kwa salama.

Vile vile naomba nimshukuru Mhe. Waziri kwa kazi kubwa aliyoifanya, hivyo tunaomba sasa akatekeleze yale yote ambayo tumekubaliana.

Kwa kuwa shughuli zetu za leo zimemaliza naomba nitoe tangazo halafu tuakhirishe kikao chetu.

Tangazo la kwanza ni kwamba zile Kamati ambazo zina semina kesho shamba, basi lipo nje hapo kwa wale ambao wameshajiandaa wataingia kwenye gari na kwenda shamba kwa ajili ya semina kesho asubuhi.

Baada ya maelezo hayo, naakhirisha kikao chetu hichi hadi siku ya Jumatatu siku tarehe 21 saa 3:00 za asubuhi.

(Saa 1:15 usiku Baraza liliakhirishwa hadi tarehe 21/01/2013 saa 3:00 za asubuhi)